

AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

ERKAN TÜRKAN

TÜRKİYE'DE YAPILAN SEÇİM İTTİFAKLARININ SEÇİM
SONUÇLARINA ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Dr. Öğr. Üyesi Ömer ÇINAR

AĞRI-2020

...../...../20....

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “Türkiye’de Yapılan Seçim İttifaklarının Seçim Sonuçlarına Etkisi” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

Δ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

[Tarih ve İmza]

Erkan TÜRKAN

T.C.
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dr. Öğr. Üyesi Ömer ÇINAR danışmanlığında, Erkan TÜRKAN tarafından hazırlanan bu çalışma 10/02/2020 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından. İşletme Anabilim Dalı / Yönetim ve Organizasyon Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Kerem KARABULUT

İmza:

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Şaban Mustafa ERSUNGUR

İmza:

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Ömer ÇINAR

İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine ait olup;

Enstitü Yönetim Kurulunun 04/02/2020 tarih ve 091.4... nolu kararı ile onaylanmıştır.

06.02.2020

Doç. Dr. Alperen KAYSERİLİ

Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT	III
ÖNSÖZ.....	V
TABLOLAR DİZİNİ	VI
ŞEKİLLER DİZİNİ	XII
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	XIII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM SEÇİM VE SEÇİM SİSTEMLERİ

1.1. Siyasi Parti, Demokrasi ve Seçim	3
1.2. Seçim	5
1.2.1. Seçimin Temel İlkeleri.....	5
1.2.2. Seçimin Temel Unsurları.....	6
1.2.2.1. Seçim Çevresi	6
1.2.2.2. Aday ve Adayın Seçilmesi	6
1.2.2.3. Seçmen ve Seçmen Kütüklerinin Hazırlanması.....	7
1.2.2.4. Seçim Araçları.....	8
1.2.3. Seçim Propagandası.....	8
1.2.3.1. Propaganda.....	9
1.2.3.2. Propagandanın Seçimlerdeki Önemi	10
1.3. Seçim Sistemleri	12
1.3.1. Seçim Sistemi Türleri	13
1.3.1.1. Çoğunluk Esasına Dayanan Seçim Sistemleri.....	13
1.3.1.2. Nispi Temsil Esasına Dayanan Seçim Sistemleri	15
1.3.2. Türkiye’de Uygulanan Seçim Sistemleri	21
1.3.2.1. Çok Partili Siyasal Hayata Geçiş ve Çoğunluk Seçim Sistemi	22
1.3.2.2. Nispi Temsil Sistemi.....	24

İKİNCİ BÖLÜM

SEÇİM İTTİFAKLARI

2.1. İttifak, İtilaf ve İttihat Kavramları.....	28
2.2. Seçim İttifaklarının Siyasal Hayata Etkisi.....	28
2.3. Seçim Öncesi ve Seçim Sonrası İttifaklar	31
2.4. Farklı Siyasal Sistemlerde Seçim İttifakları	33
2.4.1. Başkanlık Sistemlerinde Seçim İttifakları	33
2.4.2. Yarı Başkanlık Sistemlerinde Seçim İttifakları	36
2.4.3. Parlamenter Sistemlerde Seçim İttifakları.....	39
2.5. Dünyada Yapılan Seçim İttifakları	40
2.6. Türkiye’de Yapılan Seçim İttifakları.....	41
2.6.1. Türkiye’de Günümüze Kadar Yapılmış Olan Seçim İttifakları..	43
2.6.1.1. Kutsal İttifak	45
2.6.1.2. SHP-HEP İttifakı	46
2.6.1.3. Demokratik Güç Birliği.....	47
2.6.1.4. Cumhuriyet İttifakı.....	48
2.6.1.5. Millet İttifakı	49
2.7. Seçim İttifaklarının Seçmen Davranışlarına Etkisi	49
2.8. Seçim İttifaklarının Avantaj ve Dezavantajları	51

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SEÇİM İTTİFAKLARININ SEÇİM SONUÇLARINA ETKİSİNİ İNCELEYEN BİR ARAŞTIRMA

3.1. Araştırmanın Amacı	52
3.2. Araştırmanın Önemi.....	52
3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	53
3.5. Araştırmanın Varsayımları ve Kısıtlayıcıları.....	54
3.5.1. Cumhurbaşkanlığı Seçim Sonuçlarının Analizlerinde Kullanılan Veriler	54

3.5.2. Milletvekili Seçim Sonuçlarının Analizlerinde Kullanılan Veriler	55
3.5.3. Yerel Seçim Sonuçlarının Analizlerinde Kullanılan Veriler	55
3.6. Araştırmanın Hipotezleri	56
3.7. Araştırma Metodu.....	58
3.8. Verilerin Analizi ve Araştırma Bulguları	58
(TÜRKİYE’DE YAPILAN SEÇİM İTTİFAKILARIN SİYASİ PARTİLERİN OY DAĞILIMI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ).....	58
3.8.1. Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinin Analizi.....	59
3.8.1.1. Cumhurbaşkanı Adayı Recep Tayyip Erdoğan’ın Cumhurbaşkanlığı Seçim Sonuçları ile İlgili Bulguları	59
3.8.1.2. Cumhurbaşkanı Adayı Selahattin Demirtaş’ın Cumhurbaşkanlığı Seçim Sonuçları ile İlgili Bulguları	63
4.8.2. MİLLETVEKİLİ SEÇİMLERİNİN ANALİZİ	71
4.8.2.1. Cumhuriyet İttifakı’nın Milletvekili Seçim Sonuçları ile İlgili Bulguları.....	71
4.8.2.2. Millet İttifakı’nın Milletvekili Seçim Sonuçları ile İlgili Bulguları	75
4.8.2.3. HDP’nin Milletvekili Seçim Sonuçları ile İlgili Bulguları.....	79
4.8.3. YEREL SEÇİMLERİN ANALİZİ	86
4.8.3.1. Cumhuriyet İttifakı’nın Yerel Seçim Sonuçları ile İlgili Bulguları	86
4.8.3.2. Millet İttifakı’nın Yerel Seçim Sonuçları ile İlgili Bulguları	90
4.8.3.3. HDP’nin Yerel Seçim Sonuçları ile İlgili Bulguları.....	94
SONUÇ.....	100
KAYNAKLAR	111
EKLER.....	120
EK-1: 2014 ve 2018 Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinde Adayların İller Bazında Aldıkları Oy Sayıları.....	120
EK-2: 2014 ve 2018 Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinde Adayların Bölgeler Bazında Aldıkları Oy Sayıları.....	121
EK-3: 2015 ve 2018 Milletvekili Seçimlerinde İttifakların ve HDP’nin İller Bazında Aldıkları Oy Sayıları.....	122

EK-4: 2015 ve 2018 Milletvekili Seçimlerinde İttifakların ve HDP'nin Bölgeler Bazında Aldıkları Oy Sayıları.....	124
EK-5: 2014 ve 2019 Yerel Seçimlerinde (İl Genel Meclisi Seçiminde) İttifakların ve HDP'nin İller Bazında Aldıkları Oy Sayıları	125
EK-6. 2014 ve 2019 Yerel Seçimlerinde (İl Genel Meclisi Seçiminde) İttifakların ve HDP'nin Bölgeler Bazında Aldıkları Oy Sayıları	127
ÖZGEÇMİŞ.....	128

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ TÜRKİYE'DE YAPILAN SEÇİM İTTİFAKLARININ SEÇİM SONUÇLARINA ETKİSİ

Erkan TÜRKAN

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Ömer ÇINAR

2020, 129 sayfa

Jüri: Prof. Dr. Kerem KARABULUT

Dr. Öğr. Üyesi Şaban Mustafa ERSUNGUR

Dr. Öğr. Üyesi Ömer ÇINAR

Demokratik sistemlerde seçimin önemi ve yeri tartışılmaz bir gerçektir. Seçimler ile halk kendisini yönetecek kişileri seçmektedir. Seçim yarışına giren adaylar herhangi bir siyasi partinin adayı ya da bağımsız aday olabilirler. 13 Mart 2018 tarihinde yapılan yasa değişikliğine kadar yapılan bütün seçimlerde siyasi partilerin seçim sürecinde yasa gereği ittifak yapmaları yasaktı. Yapılan yasa değişikliğiyle seçim ittifaklarının önündeki engeller kaldırılarak, siyasi partilerin seçimlerden önce ittifak yapmalarının önü açılmıştır. Dolayısıyla seçim ittifakları seçim sonuçlarını etkileyen önemli bir unsur haline gelmiştir. Seçim ittifakı birden fazla partinin seçimlerden önce veya seçim sırasında kalıcı ya da geçici güç, iş ya da eylem birliği yapması şeklinde tanımlanmaktadır. Seçim ittifaklarının seçim öncesi ittifaklar ve seçim sonrası ittifaklar türlerinin dünyada birçok örneği bulunmaktadır. Ülkemizde ise resmi olarak seçim ittifaklarıyla ilk kez 24 Haziran 2018 seçimlerinde karşılaşmıştır. Yasa değişikliği sonrasında Türkiye’de yapılan seçimlerde ittifakların seçim sonuçlarına olan etkisi bu çalışmada kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır.

Bu çalışma ile seçim ittifaklarının bölgeler ve iller bazında siyasi partilerin oy dağılımı üzerinde önemli bir etkisinin olduğu belirlenmiştir. Seçim ittifakının, oy oranı yüksek olan AK Parti ve CHP gibi siyasi partiler üzerindeki etkisinin daha düşük olduğu; baraj altında kalan İYİ Parti, SP ve BBP ve oy oranı düşük olan MHP gibi siyasi partiler üzerinde ise olumlu etkisinin daha fazla olduğu görülmüştür. Bu durum küçük partilere

siyasi çizgilerine yakın olan ve baraj sorunu olmayan partiler ile pazarlık masasına oturma fırsatını sunmaktadır. HDP ise ittifaklardan bağımsız olarak girdiği son seçimlerde önceki seçimlere göre oy sayısını arttırmıştır. Ayrıca seçim ittifakları tüm siyasi partilere mecliste temsil edilme fırsatını da sunmaktadır. Seçim ittifakları Türk siyaset tarihine katkı sağlayarak siyasi partiler arasında yaşanan oy geçişlerini kolaylaştırmaktadır. Sonuç olarak siyasi partiler olanaklarını ve güçlerini bir araya getirerek yalnız başlarına ulaşamayacakları siyasi hedeflerine seçim ittifakları ile ulaşma şansı yakalamıştır. Seçim ittifakları hükümetlerin kurulmasında, meclisteki sandalye sayısının belirlenmesinde ve diğer siyasi süreçlerde siyasi partilerin aktif olmalarına olanak sağlamaktadır. Türkiye'nin kozmopolitik nüfus yapısı göz önünde bulundurulduğunda farklı siyasi partilerin ve bu partileri destekleyen farklı kitlelerin olduğu söylenebilir. Dolayısıyla seçim ittifakları farklı etnik yapıda ve inançtaki siyasal görüşlerin bir araya gelmesine de imkân sağlamıştır. Seçimlere katılım oranı 2015 yılında %86.6 iken, 2018 yılında ise %87.37 olarak gerçekleşmiştir. Seçimlere katılım oranında %0.77 birimlik artış, ittifaklara dâhil olan küçük siyasi partilerin mecliste temsil edilme şansının olacağı ümidiyle söz konusu partilerin seçmenlerinin sandığa gitmelerinden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla seçim ittifakları ülkemizde seçimlere katılım noktasında da önemli katkı sağlamıştır.

Anahtar Sözcükler: Seçim İttifakı, Siyasi Partiler, İstatistiksel Analiz.

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

THE EFFECTS OF THE ELECTION ALLIANCES IN TURKEY ON ELECTION RESULTS

Erkan TÜRKAN

Advisor: Assist. Prof. Dr. Ömer ÇINAR

2020, Page: 129

Jury: Prof. Dr. Kerem KARABULUT

Assist. Prof. Dr. Şaban Mustafa ERSUNGUR

Assist. Prof. Dr. Ömer ÇINAR

In democratic systems, the importance and place of election is an indisputable fact. With the elections, the people choose the people who will manage itself. Candidates entering the election race can enter to the elections as candidates for any political party or as independent candidates. Till the elections held until March 13, 2018, political parties were forbidden to make alliances in the election process, but with the amendment made on this date, the obstacle to the election alliance was removed and the way for political parties to make alliances before the elections was opened. So, the election alliances have been an important issue affecting the election results. The election alliance is defined as the fact that more than one party cooperates with permanent or temporary power, work or action before or during elections. There are many examples of the election alliances in the world, before and after the election. In Turkey, official election alliances were applied in the June 24, 2018 elections, the first time. In the elections after the amendment of the law, the effect of the alliances on the election results is comprehensively discussed in this study.

By the study, it was determined that the election alliances had a significant effect on the distribution of votes of political parties on the basis of regions and provinces. HDP increased the number of votes compared to previous elections in the last elections it entered independently from alliances. It was observed that the election alliance had a lower impact on political parties such as the AK Party and the CHP which had a high voting rates, and had a positive effect on the political parties such as the IYI Party, the

SP and the BBP that under the election threshold and the MHP with a low voting rate. This gives small parties the opportunity to sit at the bargaining table with parties that are close to their political lines and have no election threshold problems. Election alliances also offer to all political parties the opportunity to be represented in parliament. Election alliances contribute to the history of Turkish politics and facilitate voting transitions among political parties.

As a result, by bringing together the possibilities and powers, political parties have the chance to reach their political goals, which they could not reach alone, through election alliances. Election alliances enable political parties to be active in establishing governments, determining the number of seats in parliament, and other political processes. It can be said that there are different political parties and different fans who support these parties, when considering Turkey's cosmopolitan population structure. Therefore, the election alliances also allow to come together political views which different ethnicities and beliefs. While the rate of participation in the elections was 86.6% in 2015, it was 87.37% in 2018. The 0.77% increase in the participation rate is due to the small political parties' voters going to the polls. Because with the participation of these parties in the alliances, also the hope of party fans to be represented in the parliament will increase. Thus, electoral alliances have provided important contributions also to participation in the elections in Turkey.

Key Words: Election Alliance, Political Parties, Statistical Analyses.

ÖNSÖZ

Türkiye’de yapılan seçim ittifaklarının seçim sonuçlarına olan etkisinin belirlenmesini amaçlayan bu çalışma, siyasi ittifaklar üzerine yapılacak olan çalışmalara katkı sağlaması açısından önemli bir yere sahiptir.

Bu çalışmanın gerçekleşmesinde her daim yanımda olan ve bu süreçte her konuda desteklerini esirgemeyen gece yarılara kadar çalışmalarına katkı sağlayan yeri geldiğinde uzaktan telefonla bile yönlendirerek yardımcı olan danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Ömer ÇINAR’a teşekkür ederim. Yüksek lisans eğitimim konusunda destek olan, hayatım boyunca örnek alacağım ve rol model kabul ettiğim çok kıymetli hocam Prof. Dr. Kerem KARABULUT’a teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışmam süresince gece geç saatlere kadar merak eden, her anımı benle yaşamaya çalışan ve tüm sıkıntılarında yanımda olan anneme, babama ve kardeşlerime, tez yazım sürecinde saatlerce bıkmadan beni dinleyen ve motive eden arkadaşım Merve KAHRAMAN’a, veri toplama ve verileri analizlere hazırlama konusunda desteklerini esirgemeyen yazılım uzmanı dostum Mert Tugay KAYMAZ’a teşekkür ederim.

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1.1. Türkiye’de 1946 sonrası uygulanan seçim sistemleri	22
Tablo 2.1. Türkiye’de Seçim İttifaklarının Kronolojisi.....	44
Tablo 3.1. İller Bazındaki RTE2014 ve RTE2018 Değişkenlerinin Güvenilirlik Analizi	59
Tablo 3.2. İller Bazındaki RTE2014 ve RTE2018 Değişkenlerinin Normallik Analizi	59
Tablo 3.3. İller Bazındaki RTE2014 ve RTE2018 Değişkenlerinin Korelasyon Analizi	60
Tablo 3.4. İller Bazındaki RTE2014 ve RTE2018 Değişkenlerinin Tanımlayıcı İstatistikleri.....	60
Tablo 3.5. İller Bazındaki RTE2014 ve RTE2018 Değişkenlerinin Wilcoxon İşaret Tablosu.....	60
Tablo 3.6. Cumhurbaşkanı Adayı Recep Tayyip Erdoğan’ın İller Bazındaki Seçim Sonuçlarını İçeren Wilcoxon İşaret Testinin Sonuç Tablosu.....	61
Tablo 3.7. Bölgeler Bazındaki RTE2014 ve RTE2018 Değişkenlerinin Güvenilirlik Analizi	61
Tablo 3.8. Bölgeler Bazındaki RTE2014 ve RTE2018 Değişkenlerinin Normallik Analizi	62
Tablo 3.9. Bölgeler Bazındaki RTE2014 ve RTE2018 Değişkenlerinin Tanımlayıcı İstatistikleri.....	62
Tablo 3.10. Bölgeler Bazındaki RTE2014 ve RTE2018 Değişkenlerinin Korelasyon Tablosu.....	62
Tablo 3.11. Cumhurbaşkanı Adayı Recep Tayyip Erdoğan’ın Bölgeler Bazındaki Seçim Sonuçlarını İçeren Eşlenik-Çift t-Testinin Sonuç Tablosu	63
Tablo 3.12. İller Bazındaki SD2014 ve SD2018 Değişkenlerinin Güvenilirlik Analizi	63
Tablo 3.13. İller Bazındaki SD2014 ve SD2018 Değişkenlerinin Normallik Analizi	64
Tablo 3.14. İller Bazındaki SD2014 ve SD2018 Değişkenlerinin Korelasyon Analizi	64

Tablo 3.15. İller Bazındaki SD2014 ve SD2018 Değişkenlerinin Tanımlayıcı İstatistikleri.....	64
Tablo 3.16. İller Bazındaki SD2014 ve SD2018 Değişkenlerinin Wilcoxon İşaret Tablosu.....	65
Tablo 3.17. Cumhurbaşkanı Adayı Selahattin Demirtaş'ın İller Bazındaki Seçim Sonuçlarını İçeren Wilcoxon İşaret Testinin Sonuç Tablosu.....	65
Tablo 3.18. Bölgeler Bazındaki SD2014 ve SD2018 Değişkenlerinin Güvenilirlik Analizi.....	66
Tablo 3.19. Bölgeler Bazındaki SD2014 ve SD2018 Değişkenlerinin Normallik Analizi.....	66
Tablo 3.20. Bölgeler Bazındaki SD2014 ve SD2018 Değişkenlerinin Tanımlayıcı İstatistikleri.....	66
Tablo 3.21. Bölgeler Bazındaki SD2014 ve SD2018 Değişkenlerinin Korelasyon Tablosu.....	67
Tablo 3.22. Cumhurbaşkanı Adayı Selahattin Demirtaş'ın Bölgeler Bazındaki Seçim Sonuçlarını İçeren Eşlenik-Çift t-Testinin Sonuç Tablosu	67
Tablo 3.23. İller Bazındaki Cİ2015 ve Cİ2018 Değişkenlerinin Güvenilirlik Analizi	71
Tablo 3.24. İller Bazındaki Cİ2015 ve Cİ2018 Değişkenlerinin Normallik Analizi	71
Tablo 3.25. İller Bazındaki Cİ2015 ve Cİ2018 Değişkenlerinin Korelasyon Analizi	72
Tablo 3.26. İller Bazındaki Cİ2015 ve Cİ2018 Değişkenlerinin Tanımlayıcı İstatistikleri.....	72
Tablo 3.27. İller Bazındaki Cİ2015 ve Cİ2018 Değişkenlerinin Wilcoxon İşaret Tablosu.....	72
Tablo 3.28. Cumhur İttifakı'nın İller Bazındaki Seçim Sonuçlarını İçeren Wilcoxon İşaret Testinin Sonuç Tablosu.....	73
Tablo 3.29. Bölgeler Bazındaki Cİ2015 ve Cİ2018 Değişkenlerinin Güvenilirlik Analizi.....	73
Tablo 3.30. Bölgeler Bazındaki Cİ2015 ve Cİ2018 Değişkenlerinin Normallik Analizi	74

Tablo 3.31. Bölgeler Bazındaki Cİ2015 ve Cİ2018 Değişkenlerinin Tanımlayıcı İstatistikleri.....	74
Tablo 3.32. Bölgeler Bazındaki Cİ2015 ve Cİ2018 Değişkenlerinin Korelasyon Tablosu.....	74
Tablo 3.33. Cumhuriyet İttifakı'nın Bölgeler Bazındaki Seçim Sonuçlarını İçeren Eşlenik-Çift t-Testinin Sonuç Tablosu	75
Tablo 3.34. İller Bazındaki Mİ2015 ve Mİ2018 Değişkenlerinin Güvenilirlik Analizi	75
Tablo 3.35. İller Bazındaki Mİ2015 ve Mİ2018 Değişkenlerinin Normallik Analizi	76
Tablo 3.36. İller Bazındaki Mİ2015 ve Mİ2018 Değişkenlerinin Korelasyon Analizi	76
Tablo 3.37. İller Bazındaki Mİ2015 ve Mİ2018 Değişkenlerinin Tanımlayıcı İstatistikleri.....	76
Tablo 3.38. İller Bazındaki Mİ2015 ve Mİ2018 Değişkenlerinin Wilcoxon İşaret Tablosu.....	77
Tablo 3.39. Millet İttifakı'nın İller Bazındaki Seçim Sonuçlarını İçeren Wilcoxon İşaret Testinin Sonuç Tablosu	77
Tablo 3.40. Bölgeler Bazındaki Mİ2015 ve Mİ2018 Değişkenlerinin Güvenilirlik Analizi	78
Tablo 3.41. Bölgeler Bazındaki Mİ2015 ve Mİ2018 Değişkenlerinin Normallik Analizi	78
Tablo 3.42. Bölgeler Bazındaki Mİ2015 ve Mİ2018 Değişkenlerinin Tanımlayıcı İstatistikleri.....	78
Tablo 3.43. Bölgeler Bazındaki Mİ2015 ve Mİ2018 Değişkenlerinin Korelasyon Tablosu.....	79
Tablo 3.44. Millet İttifakı'nın Bölgeler Bazındaki Seçim Sonuçlarını İçeren Eşlenik-Çift t-Testinin Sonuç Tablosu	79
Tablo 3.45. İller Bazındaki HDP2015 ve HDP2018 Değişkenlerinin Güvenilirlik Analizi	80
Tablo 3.46. İller Bazındaki HDP2015 ve HDP2018 Değişkenlerinin Normallik Analizi	80

Tablo 3.47. İller Bazındaki HDP2015 ve HDP2018 Değişkenlerinin Korelasyon Analizi.....	80
Tablo 3.48. İller Bazındaki HDP2015 ve HDP2018 Değişkenlerinin Tanımlayıcı İstatistikleri.....	81
Tablo 3.49. İller Bazındaki HDP2015 ve HDP2018 Değişkenlerinin Wilcoxon İşaret Tablosu.....	81
Tablo 3.50. HDP'nin İller Bazındaki Milletvekili Seçim Sonuçlarını İçeren Wilcoxon İşaret Testinin Sonuç Tablosu.....	81
Tablo 3.51. Bölgeler Bazındaki HDP2015 ve HDP2018 Değişkenlerinin Güvenilirlik Analizi.....	82
Tablo 3.52. Bölgeler Bazındaki HDP2015 ve HDP2018 Değişkenlerinin Normallik Analizi.....	82
Tablo 3.53. Bölgeler Bazındaki HDP2015 ve HDP2018 Değişkenlerinin Tanımlayıcı İstatistikleri.....	83
Tablo 3.54. Bölgeler Bazındaki HDP2015 ve HDP2018 Değişkenlerinin Korelasyon Tablosu.....	83
Tablo 3.55. HDP'nin Bölgeler Bazındaki Milletvekili Seçim Sonuçlarını İçeren Eşlenik-Çift t-Testinin Sonuç Tablosu.....	83
Tablo 3.56. İller Bazındaki Cİ2014 ve Cİ2019 Değişkenlerinin Güvenilirlik Analizi.....	86
Tablo 3.57. İller Bazındaki Cİ2014 ve Cİ2019 Değişkenlerinin Normallik Analizi.....	86
Tablo 3.58. İller Bazındaki Cİ2014 ve Cİ2019 Değişkenlerinin Korelasyon Analizi.....	87
Tablo 3.59. İller Bazındaki Cİ2014 ve Cİ2019 Değişkenlerinin Tanımlayıcı İstatistikleri.....	87
Tablo 3.60. İller Bazındaki Cİ2014 ve Cİ2019 Değişkenlerinin Wilcoxon İşaret Tablosu.....	87
Tablo 3.61. Cumhur İttifakı'nın İller Bazındaki Yerel Seçim Sonuçlarını İçeren Wilcoxon İşaret Testinin Sonuç Tablosu.....	88
Tablo 3.62. Bölgeler Bazındaki Cİ2014 ve Cİ2019 Değişkenlerinin Güvenilirlik Analizi.....	88

Tablo 3.63. Bölgeler Bazındaki Cİ2014 ve Cİ2019 Değişkenlerinin Normallik Analizi	89
Tablo 3.64. Bölgeler Bazındaki Cİ2014 ve Cİ2019 Değişkenlerinin Tanımlayıcı İstatistikleri	89
Tablo 3.65. Bölgeler Bazındaki Cİ2014 ve Cİ2019 Değişkenlerinin Korelasyon Tablosu	89
Tablo 3.66. Cumhur İttifakı'nın Bölgeler Bazındaki Yerel Seçim Sonuçlarını İçeren Eşlenik-Çift t-Testinin Sonuç Tablosu	90
Tablo 3.67. İller Bazındaki Mİ2014 ve Mİ2019 Değişkenlerinin Güvenilirlik Analizi	90
Tablo 3.68. İller Bazındaki Mİ2014 ve Mİ2019 Değişkenlerinin Normallik Analizi	91
Tablo 3.69. İller Bazındaki Mİ2014 ve Mİ2019 Değişkenlerinin Korelasyon Analizi	91
Tablo 3.70. İller Bazındaki Mİ2014 ve Mİ2019 Değişkenlerinin Tanımlayıcı İstatistikleri	91
Tablo 3.71. İller Bazındaki Mİ2014 ve Mİ2019 Değişkenlerinin Wilcoxon İşaret Tablosu	92
Tablo 3.72. Millet İttifakı'nın İller Bazındaki Yerel Seçim Sonuçlarını İçeren Wilcoxon İşaret Testinin Sonuç Tablosu	92
Tablo 3.73. Bölgeler Bazındaki Mİ2014 ve Mİ2019 Değişkenlerinin Güvenilirlik Analizi	93
Tablo 3.74. Bölgeler Bazındaki Mİ2014 ve Mİ2019 Değişkenlerinin Normallik Analizi	93
Tablo 3.75. Bölgeler Bazındaki Mİ2014 ve Mİ2019 Değişkenlerinin Tanımlayıcı İstatistikleri	93
Tablo 3.76. Bölgeler Bazındaki Mİ2014 ve Mİ2019 Değişkenlerinin Korelasyon Tablosu	94
Tablo 3.77. Millet İttifakı'nın Bölgeler Bazındaki Yerel Seçim Sonuçlarını İçeren Eşlenik-Çift t-Testinin Sonuç Tablosu	94
Tablo 3.78. İller Bazındaki HDP2014 ve HDP2019 Değişkenlerinin Güvenilirlik Analizi	95

Tablo 3.79. İller Bazındaki HDP2014 ve HDP2019 Değişkenlerinin Normallik Analizi.....	95
Tablo 3.80. İller Bazındaki HDP2014 ve HDP2019 Değişkenlerinin Korelasyon Analizi.....	95
Tablo 3.81. İller Bazındaki HDP2014 ve HDP2019 Değişkenlerinin Tanımlayıcı İstatistikleri.....	96
Tablo 3.82. İller Bazındaki HDP2014 ve HDP2019 Değişkenlerinin Wilcoxon İşaret Tablosu.....	96
Tablo 3.83. HDP'nin İller Bazındaki Yerel Seçim Sonuçlarını İçeren Wilcoxon İşaret Testinin Sonuç Tablosu.....	96
Tablo 3.84. Bölgeler Bazındaki HDP2014 ve HDP2019 Değişkenlerinin Güvenilirlik Analizi.....	97
Tablo 3.85. Bölgeler Bazındaki HDP2014 ve HDP2019 Değişkenlerinin Normallik Analizi.....	97
Tablo 3.86. Bölgeler Bazındaki HDP2014 ve HDP2019 Değişkenlerinin Tanımlayıcı İstatistikleri.....	98
Tablo 3.87. Bölgeler Bazındaki HDP2014 ve HDP2019 Değişkenlerinin Korelasyon Tablosu.....	98
Tablo 3.88. HDP'nin Bölgeler Bazındaki Yerel Seçim Sonuçlarını İçeren Eşlenik-Çift t-Testinin Sonuç Tablosu	98

ŞEKİLLER DİZİNİ

- Şekil 3.1.** 24 Haziran 2018 Milletvekili ve Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinde Oy Geçişleri..... 68
- Şekil 3.2.** 1 Kasım 2015 - 24 Haziran 2018 Seçimlerinde Partilerarası Oy Geçişleri84

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
AK PARTİ	:	Adalet ve Kalkınma Partisi
ANAP	:	Anavatan Partisi
BBP	:	Büyük Birlik Partisi
BM	:	Birleşmiş Milletler
BSP	:	Birleşik Sosyalist Parti
BTP	:	Bağımsız Türkiye Partisi
CHP	:	Cumhuriyetçi Halk Partisi
Cİ	:	Cumhur İttifakı
Cİ2014	:	Cumhur İttifakı'nın 30 Mart 2014 Yerel Seçiminde Aldığı Oy Sayısı
Cİ2015	:	Cumhur İttifakı'nın 1 Kasım 2015 Milletvekili Seçiminde Aldığı Oy Sayısı
Cİ2018	:	Cumhur İttifakı'nın 24 Haziran 2018 Milletvekili Seçiminde Aldığı Oy Sayısı
Cİ2019	:	Cumhur İttifakı'nın 31 Mart 2019 Yerel Seçiminde Aldığı Oy Sayısı
CMP	:	Cumhuriyetçi Millet Partisi
DDP	:	Demokrasi ve Değişim Partisi
DEHAP	:	Demokratik Halk Partisi
DMP	:	Demokrat Merkez Partisi
DP	:	Demokrat Parti
DSP	:	Demokratik Sol Parti
DTP	:	Demokratik Toplum Partisi
DYP	:	Doğru Yol Partisi
EMEP	:	Emek Partisi
HADEP	:	Halkın Demokrasi Partisi
HDP	:	Halkların Demokratik Partisi
HDP2014	:	Halkların Demokratik Partisi'nin 30 Mart 2014 Yerel Seçiminde Aldığı Oy Sayısı
HDP2015	:	Halkların Demokratik Partisi'nin 1 Kasım 2015 Milletvekili Seçiminde Aldığı Oy Sayısı

HDP2018	:	Halkların Demokratik Partisi'nin 24 Haziran 2018 Milletvekili Seçiminde Aldığı Oy Sayısı
HDP2019	:	Halkların Demokratik Partisi'nin 31 Mart 2019 Yerel Seçiminde Aldığı Oy Sayısı
HEP	:	Halkın Emek Partisi
IDP	:	Islahatçı Demokrat Partisi
MÇP	:	Milliyetçi Çalışma Partisi
MHP	:	Milliyetçi Hareket Partisi
Mİ	:	Millet İttifakı
Mİ2014	:	Millet İttifakı'nın 30 Mart 2014 Yerel Seçiminde Aldığı Oy Sayısı
Mİ2015	:	Millet İttifakı'nın 1 Kasım 2015 Milletvekili Seçiminde Aldığı Oy Sayısı
Mİ2018	:	Millet İttifakı'nın 24 Haziran 2018 Milletvekili Seçiminde Aldığı Oy Sayısı
Mİ2019	:	Millet İttifakı'nın 31 Mart 2019 Yerel Seçiminde Aldığı Oy Sayısı
ÖDP	:	Özgürlük ve Dayanışma Partisi
PCF	:	Parti Communiste Français (Fransız Komünist Partisi)
PS	:	Parti Socialiste (Fransa Sosyalist Partisi)
RPR	:	French Rassemblement Pour La République (Fransız Cumhuriyet Birlik Partisi)
RTE	:	Recep Tayyip Erdoğan
RTE2014	:	Recep Tayyip Erdoğan'ın 10 Ağustos 2014 Cumhurbaşkanlığı Seçiminde Aldığı Oy Sayısı
RTE2018	:	Recep Tayyip Erdoğan'ın 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı Seçiminde Aldığı Oy Sayısı
SD	:	Selahattin Demirtaş
SD2014	:	Selahattin Demirtaş'ın 10 Ağustos 2014 Cumhurbaşkanlığı Seçiminde Aldığı Oy Sayısı
SD2018	:	Selahattin Demirtaş'ın 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı Seçiminde Aldığı Oy Sayısı
SETA	:	Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı
SHP	:	Sosyal Demokrat Halkçı Parti

SİP	:	Sosyalist İktidar Partisi
SP	:	Saadet Partisi
TBMM	:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
UDF	:	Union Pour La Démocratie Française (Fransız Radikal Partisi)
VP	:	Vatan Partisi
YSK	:	Yüksek Seçim Kurulu

GİRİŞ

Demokrasilerde iktidarın meşruluğu; iktidarın varoluş sebebine, meşruiyet kaynağını halktan almasına ve yetkiyi yasalar doğrultusunda elde etmiş olmasına bağlıdır. Yani halkın onay ve rızası sonucu oluşmayan, halkın iradesine dayanmayan bir iktidar, meşru bir iktidarı temsil etmemektedir. Bu bağlamda seçimler halkın onay ve rızasını alındığının göstergesidir. Dolayısıyla seçimler hem seçmenleri hem de toplumun genelini etkilemektedir. Seçim sistemleri, uygulandığı ülkenin genel koşullarına göre farklılık göstermektedir. Halkın iktidarı olarak da tanımlanan demokrasi, halkın iradesini yansıtmaya biçimine göre farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır.

Seçim sistemleri devletlerarasında farklılık gösterse de, demokrasinin geçerli olduğu her yerde sosyal ve ekonominin devamını ifade eden “*istikrar*” ve bütün siyasi görüşlerin meclislerde temsilini ifade eden “*adalet*” kavramı ortaktır. Bu ortak kavramlar üzerinden tüm dünyada kullanılan üç temel seçim sistemi oluşmaktadır. Bu üç temel seçim sistemi Nispi Sistem, Çoğunluk Sistemi ve Karma Sistemler şeklindedir.

Bu sistemler dünyada her bir toplumun siyasi, kültürel, ekonomik ve sosyal yapılarına göre, değişen koşullara uygun farklı versiyonlar ile uygulanmaktadır. Batı dünyası gelişmiş sistemleri sayesinde kendilerine uygun seçim sistemlerini uzun uğraşlar ve arayışlar sonucunda bulmuş ve kullanacağı seçim sistemi tartışmalarına son vermiştir. Ancak içinde ülkemizin de bulunduğu gelişmekte olan ülkelerde halen seçim sistemleri hala tartışılmakta ve siyasi iktidarı elde etmek için önemli bir araç olarak kullanılan yasama dönemlerinin her birinde seçim yasası değiştirilmektedir. Türkiye’de çoklu siyasal partili hayata geçilmesi ile ilk seçim uygulaması 1877 yılında yapılmış ve günümüze kadar farklı biçimlerde süregelmiştir. Neredeyse her seçim öncesinde seçim yasalarında değişiklik yapılmış, farklı seçim sistemleri kullanılmış ve iktidar mücadelesinde önde olanlar belirlenmeye çalışılmıştır. Bu değişiklikler siyasi çevreler, toplum ve sosyal bilimciler tarafından önemli tartışmalara konu olmuştur. Günümüzde seçim sistemleri ve seçimler ile ilgili en yoğun tartışılan konu ise “*seçim ittifaki*”dır.

Bu çalışmada Türkiye’de seçim ittifakı ve ittifakın bölgelere göre oy dağılımına etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda tez üç bölüm olarak planlanmıştır.

İkinci bölümde seçim ana başlığı altında demokrasi ve seçim, siyasi partiler, seçimin ilkeleri, temel unsurları, seçim propagandası, seçim sistemleri, türleri ve Türkiye’de uygulanan seçim sistemleri ele alınmıştır. Üçüncü bölümde seçim ittifakı ana başlığı altında ittifak itilaf ve ittihat kavramları arasındaki farklar, seçim öncesi ittifaklar, seçim ittifakı, farklı siyasal sistemlerde *birden fazla partinin seçimlerden önce veya seçim sırasında kalıcı ya da geçici güç, iş ya da eylem birliği yapması*” şeklinde, dünyada ve Türkiye’de seçim ittifakı, seçim ittifakının seçmen davranışına etkisi ve seçim ittifakının avantaj ve dezavantajlarına yer verilmiştir. Dördüncü bölümde ise Türkiye’de seçim ittifakının siyasi partilerin oy dağılımı üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı ve 27. Dönem Milletvekili Seçimi ile 10 Ağustos 2014 Cumhurbaşkanlığı ve 1 Kasım 2015 tarihli 26. Dönem Milletvekili seçim sonuçları partilere ve cumhurbaşkanlığı oy sayılarına göre dağılımları incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

SEÇİM VE SEÇİM SİSTEMLERİ

1.1. Siyasi Parti, Demokrasi ve Seçim

Siyasi partiler siyasal yaşam içerisindeki en önemli unsurlardan birisidir. Farklı araştırmacılar ve teorisyenler tarafından yapılmış birçok tanımı bulunmaktadır. Bu tanımlardan bazıları şu şekildedir:

Siyasi partiler belirli çıkar ve düşüncelerle yola çıkarak bir ülkede devlet iktidarı elde etmek için bir araya gelen ve demokrasi rejimi çerçevesinde faaliyet gösteren bireyler topluluğudur (Payaslıoğlu, 1952: 13). Siyasi partiler, uzun dönem için ya da sürekli olarak bir federe devlet ülkesi ya da federasyon içerisinde siyasal iradenin oluşumunu etkileme, federe ya da federal meclislerde halkın temsil edilmesini görev edinmektedir. Ayrıca kamuoyundaki görünümü, üye sayısı, teşkilatının sağlamlığı ve genişliği ile fiili durumu açısından amaçlarıyla aynı doğrultuda ilerleyen ve vatandaşta güven uyandıran siyasi birlikleri oluşturmaktadır (Perinçek, 1967: 2). Siyasi parti, belirli bir siyasal çerçevede bir araya gelmiş bireylerin, hedeflerine seçimler aracılığıyla ulaşmak için oluşturdukları vatandaş topluluklarına verilen isimdir (Tunaya, 1982: 246). Siyasi partiler vatandaşlar tarafından özgür bir şekilde kurulabilen, isteyenlerin özgürce ayrılıp, yeni bireylerin özgürce katılabilecekleri belirli siyasi düşünceler doğrultusunda bir araya gelerek oluşturulan kuruluşlardır (Yanık ve Özcan, 2007: 1). Bazı yazarlar ise siyasi partiyi “halk desteğini aramayı ilke edinme”, “*iktidarı ele geçirme aracı*”, “*bölgesel örgütlerin varlığı*” ve “*süreklilik*” unsurlarından oluştuğunu belirtmektedir. Bu unsurlara göre siyasi partiler, devamlı ve düzenli bir kurum içerisindeki bireylerin iktidarı elde etmek ve iktidarın devamlılığını sağlamak amacıyla bir araya gelmelerini ifade etmektedir. (Yüksel, 2007: 8).

Ülkemizde Anayasa’da yapılan düzenlemeler ve siyasi partiler yasaları ile tanımlanmaktadır. Anayasa’nın 68. maddesinin 2. bendi siyasi partileri, “*demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır*” şeklinde tanımlanmaktadır. Bunun yanı sıra 648 sayılı Siyasi Partiler Kanunu’nda; “*siyasi partiler; toplum ve devlet düzenini ve kamu faaliyetlerini, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği ve özel kanunlarına göre*

mahalli idareler seçimleri yolu ile ve belirli görüşleri yönünde yönetmek, denetlemek ve etkilemek için sürekli çalışma amacını güden ve propagandaları açık olan kuruluşlardır” şeklinde tanımlanmaktadır. 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu ise siyasi partileri “Anayasa ve kanunlara uygun olarak; milletvekili ve mahalli idareler seçimleri yoluyla, tüzük ve programlarında belirlenen görüşleri doğrultusunda çalışmaları ve açık propagandaları ile milli iradenin oluşmasını sağlayarak demokratik bir devlet ve toplum düzeni içinde ülkenin çağdaş medeniyet seviyesine ulaşması amacını güden ve ülke çapında faaliyet göstermek üzere teşkilatlanmış tüzel kişiliğe sahip kuruluşlardır” şeklinde tanımlamaktadır

Neredeyse bütün ülkeler demokrasi siyasal rejimi ile yönetildiklerini iddia etmektedir. Demokrasi kavramı çok uzun bir geçmişe sahip olmasına rağmen, modern dünyada en ideal yönetim tarzı olarak kabul edilmektedir. Demokrasi kavramı çok farklı şekillerde tanımlansa da, kavramdan çıkarılan anlam bireyler ve toplumlara göre değişmektedir. (Bilir, 2001: 5). Eski Yunanca’ya dayanan demokrasi, halk anlamına gelen “*demos*” ve otorite anlamına gelen “*kratos*” kelimelerinden köken almakta ve “*halk iradesi*” anlamında kullanılmaktadır. Modern anlamda demokrasi “*yönetenlerin, devlet işlerini yerine getirmelerinden dolayı vatandaşlar tarafından sorumlu tutuldukları, halkın doğrudan katılmadığı ve seçilmiş temsilcilerin aralarındaki rekabet veya işbirliği vasıtasıyla yürüttükleri bir yönetim sistemidir.*” olarak tanımlanır. Genel olarak demokrasi “*politik kararlara varmak ve oy almak için rekabete dayalı bir mücadeleyle elde ettikleri bireylerin karar alma gücünü, kurumsal düzenleme ve devlet işlerinin yürütülmesi için gerekli siyasi kurumları tespit etme ve bu kurumların işleyişini sağlayan kanunları yapma yetkilerini halkın elinde bulunduran rejim*” şeklinde tanımlanmaktadır (Kuzu, 1992: 336).

Siyasal rejim olarak demokrasiler uygulandıkları yerlerde devletten devlete birbirinden farklı özelliklere sahip olabilmektedir. Ancak bir siyasal rejimin demokrasi olarak adlandırılabilmesi için olmazsa olmaz bazı unsurları tanınması gerekmektedir. Bunlar genel olarak bütün vatandaşların temel hak ve hürriyetlerinin tanınması ve güvence altına alınması, çok partili siyasal hayat ve seçimler şeklinde sıralanabilmektedir (Özbudun, 1995: 60).

1.2. Seçim

Seçim en genel anlamıyla birden fazla alternatifin birine ya da birden fazlasına karar vermek, bir kimse ya da şeyi birçok kimse ya da şeyin arasından değerlendirmeler ve karşılaştırmalar yaparak ve belirli ölçütler çerçevesinde belirlemek şeklinde ifade edilebilmektedir (Daver, 1989: 11; Gözaydın vd., 1999: 76). Seçimin tanımında bireyin yapacağı tercihlerde tam özgürlüğe sahip olması ve birden fazla tercih alternatifinin olması ön plana çıkmaktadır (Akgün, 2002: 7). Seçim yönetilenleri yönetecek olanların belirlenmesi, siyasal iktidara meşruluk kazandırılması, yönetilenler ile yönetenlerin ilişkisinin düzenlenmesi ve siyasal iktidarın belirlenmesinde rol oynayan demokratik bir mekanizmadır. Demokrasiler “*etkin siyasal makamların seçimle belirlendiği bir sistem*” şeklinde ifade edilebilmektedir. Yasama organı ve yöneticilerinin belirlenebilmesi için demokrasilerde seçim yapmak zorunlu olup seçimin bulunmadığı bir siyasal rejimin demokratik olduğunun iddia edilmesi mümkün değildir. (Gözler, 2001: 127)

Seçim yalnızca bir araç değil, bir ülkede siyasal rejimin niteliğini ve siyasal sistemin meşruluğunu belirleyen önemli bir mekanizmadır. Bu mekanizmanın doğru işlemesi, ülkenin iyi yönetilmesi ve doğru yöneticilerin tercih edilmesinde önemli rol oynamaktadır. Seçimler sonucunda en çok oy alan yönetici, parti ya da kişiler seçimi kazanmış olarak kabul edilir.

1.2.1. Seçimin Temel İlkeleri

Demokrasinin hâkim olduğu siyasi rejimlerde muhalefet ve iktidar yetkilerini halkın oyundan almaktadır. Dolayısıyla demokrasilerde seçimler, yönetenlerin ve rejimin meşruiyetini oluşturmaktadır. Bu özelliği ile seçim devlet ve toplum ilişkisini sağlayan önemli bir araçtır. İşlevsellik gösteren seçimin temel ilkeleri genel olarak şu şekildedir (Yaransoy, 2019: 6-7):

- a) ***İstikrar ilkesi:*** Seçimler mecliste bir çoğunluk oluşturma yoluyla ülkeyi yönetecek hükümetin belirlenmesini sağlamakta ve ülkenin istikrarını korumasına yardımcı olmaktadır.
- b) ***Demokratik temsil ve adil temsil ilkesi:*** Farklı görüşlerin meclise yansımını sağlamak için çoğunluğun verdiği kararın uygulanması adaletin sağlanmasında rol oynamaktadır.

- c) **Fayda ilkesi:** Seçim ile birlikte hangi parti iktidar olacak, hangi parti hükümeti kuracak ve hangi parti belirli bir süre için ülkeyi yönetecek, dolayısıyla ülkeye kim fayda sağlayacaktır sorularının cevabını oluşturur. Bu özelliği ile kamuoyu yoklamasından ayrılan seçim, ülkeye fayda sağlamaktadır.
- d) **Yönetilebilirlik ilkesi:** Ülkeyi bir hükümetin yönetmesi ve istikrarı sağlaması seçim ile mümkün olmaktadır.

1.2.2. Seçimin Temel Unsurları

Seçimin temel unsurları; seçim çevresi, aday ve adayın seçilmesi, seçmen ve seçmen kütüklerinin hazırlanması ve seçim araçları olmak üzere dörde ayrılmaktadır. Bu unsurlar aşağıda açıklanmıştır.

1.2.2.1. Seçim Çevresi

Seçimlerin yapılacağı bölgenin bölümlere ayrılmasını ifade etmektedir. Bu bölümlerin ayrılmasında; bölgenin yerel özellikleri, nüfus durumu, yüz ölçümü, coğrafi şartları göz önünde bulundurulmaktadır. Seçmen ile aday arasındaki bağlantının nasıl kurulacağı oluşturulan bu bölümlere göre belirlenmektedir. Adaylar ise seçim çalışmalarını, oluşturulan seçim bölgelerine göre yürütmektedir. Seçim çevreleri genel olarak şehir ve ilçe gibi idari bölümlere göre bölünmekte ve adil bir şekilde oluşturulması için seçmen sayılarının birbirlerine yakın olması esas alınmaktadır (Gözler, 2001: 133).

Ülkemizde seçim çevreleri “298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun” ile düzenlenmektedir. Kanunun 3.maddesinde seçim çevresi şöyle tanımlanmaktadır; “Özel kanunlarındaki çevre ayırmaları saklı kalmak şartıyla, seçimlerde her il bir seçim çevresidir.”

1.2.2.2. Aday ve Adayın Seçilmesi

Aday, seçilme yeterliliğine sahip olan herhangi bir siyasal parti mensubu olup ya da hiçbir partiye üyeliği olmayan bireylerdir. Bu kişiler siyasal iktidarı arzu eden ve seçilmesi için üyesi olduğu siyasal parti tarafından aday gösterilen ya da bağımsız bir şekilde gerekli mercilere başvurarak kamuoyuna resmi şekilde ilan edilen bireylerdir (Sezen, 1994: 143).

Ülkemizde milletvekilliği adaylığı ile ilgili hükümler “2839 Sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu” uyarınca belirlenmektedir. Bu kanuna göre on sekiz yaşını doldurmuş her Türk Vatandaşı seçilebilmektedir. İstisnalar, ilgili Kanun’un 10. maddesinde şu şekilde belirtilmiştir:

- “İlkokul mezunu olmayanlar”
- “Kısıtlılar”
- “Askerlikle ilişkisi olanlar”
- “Kamu hizmetinden yasaklılar”
- “Taksirli suçlar hariç, toplam bir yıl veya daha fazla hapis veya süresi ne olursa olsun ağır hapis cezasından hüküm giymiş olanlar”
- “Affa uğramış olsalar bile”;
 - a. “Basit ve nitelikli zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlar ile istimal ve istihlak kaçakçılığı dışında kalan kaçakçılık suçları, resmî ihale ve alım satımlarına fesat karıştırma veya devlet sırlarını açığa vurma suçlarından biriyle mahkûm olanlar”
 - b. “Türk Ceza Kanununun ikinci kitabının, birinci babında yazılı suçlardan veya bu suçların işlenmesini aleni olarak tahrik etme suçundan mahkûm olanlar”
 - c. “Terör eylemlerinden mahkûm olanlar”
 - d. “Türk Ceza Kanununun 536ncı maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarında yazılı eylemlerle aynı Kanunun 537nci maddesinin birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkralarında yazılı eylemleri siyasi ve ideolojik amaçlarla işlemekten mahkûm olanlar.”

1.2.2.3. Seçmen ve Seçmen Kütüklerinin Hazırlanması

Seçmen, bir seçim çevresinde oy kullanma hakkına sahip olan bireye verilen isimdir. Tüm ülkelerde seçmenler o ülkenin kanunları ile belirlenen koşullara göre oy kullanabilmektedir. Genel olarak bu bireyler hacir altında bulunmayan ve belirli bir yaşa gelmiş tüm vatandaşlardan oluşmaktadır. Seçmen kütüğü ise, bilgisayar ortamında her bir seçmenin kim olduğunu ve nerede oturduğunu gösteren kayıttır. Her

bir vatandaşın seçmen kütüğü muhtarlıklara yazdırılmaktadır. Seçmen kütükleri her bir seçim için yeniden hazırlanmaktadır (Sezen 1994: 143).

Ülkemizde 18 yaşını doldurmuş olan her Türk vatandaşı seçmen olabilmekte ve seçmenler “298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun” hükümleri ile belirlenmektedir. Kanun’un yedinci maddesine göre; Anayasa yedinci ve sekizinci maddesi uyarınca kamu hizmetlerinden yasaklı olanlar, kısıtlı olanlar, ceza infaz kurumlarında hükümlü olanlar, askeri öğrenciler, er ve erbaşlar oy kullanamaz.

Aynı kanunda seçmen kütüklerinin hazırlanması hususu da ele alınmıştır. Buna göre ilçelerde “Seçmen Kütükleri Bürosu” başkentte “Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğü” yüksek seçim kuruluna bağlı olarak yaptıkları çalışmalarla her dört senede bir seçmen kütüklerini düzenlemektedir. Bu kütüklerde seçmenlere ait veriler, yazım için görevlendirilen memurlarca elde edilerek kaydedilmekte ve seçmenlerden imza ile onay alınmaktadır. Toplanan belgeler seçim bölgesinde birleştirilmekte ve resmi belge olarak kaydedilmektedir. Eksikliklerin giderilmesi ve yanlışlıkların düzeltilmesi için “muhtarlık askı listesi” olarak adlandırılan listelerde sergilenerek, yanlışlık varsa düzeltilerek seçmen kütüğüne “kesin seçmen listesi” olarak kaydedilmektedir.

1.2.2.4. Seçim Araçları

Oy vermek için gerekli olan seçim araçları ülkemizde 298 sayılı “Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun” ile belirlenmiştir. Kanun’a göre seçim araçları; seçmen oyunu kullandığında işaretlemek için ıstampa ve beyan, tercih mührü, basılı oy pusulaları, sandık seçmen listesi, beyaz boş kâğıt, kopya kalemi, torba, tutanak kâğıtları, sayım cetvelleri, onaylı tutanak defteri, mürekkep ve ıstampa, oy pusulalarının koyulması için zarf, oy sandığı, aday listesi ve mühür şeklindedir.

1.2.3. Seçim Propagandası

Seçim propagandasının tam olarak anlaşılabilmesi için “propaganda” kavramının anlaşılması önemlidir. Bu bağlamda aşağıda propaganda, seçim propagandası ve seçim propagandasının amacı ve seçmene etkisi başlıklar halinde verilmiştir.

1.2.3.1. Propaganda

Siyasette amaca ulaşmak için savaş, ekonomi ve diplomasi gibi çok çeşitli araçlar bulunmaktadır. Bunlardan savaş ve ekonomi özellikle tarih boyunca farklı zaman dilimlerinde yoğun bir şekilde propagandalarda kullanılmıştır. Propaganda, günümüzde siyasette amaca ulaşmak için en yoğun kullanılan araç olmuştur. Fransızca “*Propagare*” kelimesinden köken alan propaganda kavramı bir düşünüş ya da bir inancın yayılması için yapılan hareket ve eylemler şeklinde tanımlanmaktadır (Ziyaoğlu, 1996: 21). Türk Dil Kurumu (2019) ise propagandayı “*herhangi bir düşünceyi ve bir kanyı yaymak ve ondan yana olanları çoğaltmak için söz, yazı ya da başka araçlarla yapılan etki*” şeklinde tanımlanmaktadır.

Propaganda genel olarak bireylerin tavır, değer, inanç, tutum, davranış ve düşüncelerinin müzik, resim, jest, hareket, semboller ve diğer suni araçlar ve manevralarla etkilenmesi sürecidir (Dönmezer, 1990: 397). Propaganda bir grup ya da bireyin, diğer grup ya da bireylerin yatırımlarını denetim altına almak, şekillendirmek ve belirlemek için çeşitli araçlardan faydalanma ve kendi istekleri doğrultusunda diğerlerinin tepkilerini değiştirmek için yapılan bilinçli girişimlerdir. (Yüksel, 1994: 123).

Aristoteles’e göre; “*İçinde yaşadığı devletin siyasal kararlarının alındığı tüm süreçler içinde, bireyin aktif olarak bulunması gerekmektedir. Bu katılım, yönlendirme ve denetleme işlevleri ile bireylerin kendi görüşlerini yalın ve açık bir şekilde ortaya koyarak birbirleri ile tartışmaları ve birbirlerini etkilemeleri suretiyle yerine getirilebilecek bir yapıyı içermektedir. Bu doğrultuda propaganda ortaya çıkmaktadır*”. Bu bağlamda propagandada tek yönlü iletişim (monolog) terkedilerek, çift yönlü iletişim (diyalog) devreye girmektedir (Domenach, 1992: 5).

Propaganda siyasal, dinsel, ideolojik amaçlarla belirli gruplar ya da hedef kişileri mevcut davranış ve görüşlerinin dışına çıkararak, bu kişilere istenilen davranış, inanç, kanaat ve fikirlerin empoze edilmesi olayıdır. Propaganda kamuoyunun etkilenmesi için yalan, yarı gerçek ve gerçek bilgilerin her birini yaymayı içermektedir. Propaganda grup ya da bireylerin eylem, tutum ve inançlarını etkileme yönündeki tüm sistemli çabaları kapsamaktadır (Bektaş, 2002: 31).

1.2.3.2. Propagandanın Seçimlerdeki Önemi

Seçim propagandası, seçim sürecinde partinin veya adayın seçmen nezdindeki değerini ve tanınırlığını artırmak, rakip adaylarla arasındaki farkları belirtmek ve sonucunda da seçmenin kararını istenen doğrultuya çevirerek başarılı olmak amacıyla yapılan tüm girişimleri ifade etmektedir. Kitle iletişim araçları kullanılarak belirlenen seçim mesajı seçmenlere iletilmektedir. Propaganda aslında günlük hayatta sıklıkla karşılaşılan bir iletişim olmasına karşın, özellikle seçmenin ikna edilmesi için seçim dönemlerinde yoğun bir şekilde görülmektedir (İnce, 2014: 51).

Propagandaların rol oynadığı en büyük alanı siyaset oluşturmaktadır. Hatta propaganda kelimesi günümüzde neredeyse seçim propagandası ve siyasi propaganda ile eş anlamlı şekilde kullanılmaktadır. Günümüzde yapılan her türlü propagandada siyasi ileti görmek mümkün olup; ahlak ve insanlık kurallarını bir kenara iterek, eğitim ve öğretim faaliyetleri bile kullanılmaktadır (Özdağ, 2016: 36).

Seçim propagandaları konusu açısından da oldukça önemlidir. Çünkü bu propagandalar ile hem toplumu hem de devleti oluşturan neredeyse tüm unsurlar konu alınmaktadır. (Erkış ve Summak, 2011: 300). Seçim propagandası seçmenlerin bir aday ya da partiye odaklanmasını sağlayan ve onların seçimlerini etkileyen iletişim sürecidir (Özkan, 2004: 142). Seçmenleri oy vermeye veya verdirmeye ikna ederek onlara bilgi aktarmak, adayı tanıtmak ve seçmenlerin ilgisini belli bir adaya ya da partiye yönlendirmektir. (Aziz, 2013: 113).

Seçim propagandaları yerel yönetimler, siyasi partiler, hükümet, meclis, başbakan, cumhurbaşkanı tarafından siyaset amacıyla yapılan propagandaları da kapsamaktadır. Her tür seçim propagandasında halkın kendisi ve verecekleri karar hedeflenmektedir. Verilen mesajlar yoğun bir şekilde çok kısa sürede gerçekleştirilmektedir (Aziz, 2013: 111). Seçim dönemlerinde seçmenlere ulaşabilmek ve onları etkileyebilmek için aday ve siyasi partiler; haber sitelerinde röportajlar, internet reklamları, siyasi tartışma programları, televizyon kanallarında video ve reklamlar, açık hava toplantıları, reklam panolarında fotoğraflar, bayrak ve afişler, radyolarda seçim şarkıları gibi farklı iletişim kanallarını kullanarak seçim propagandalarını gerçekleştirmektedirler (Karaçor ve Gözüm, 2012: 408).

Seçim propagandaları genel olarak seçmene oy vermenin gerekliliğini anlatmayı, aday ve siyasi partileri tanıtmayı amaçlamaktadır. Seçim propagandasının amaçları *tamamlayıcı* ve *araçsal* olmak üzere iki ana başlıkta toplanmaktadır (Uztuğ, 1999: 19-20).

a) **Tamamlayıcı amaçlar:** Seçmenlerde psikolojik ve sosyal uzlaşmanın yaratılması ve siyasal sisteme bağlılığın artırılması amaçlanır. Bu bağlamda seçimler, demokratik mücadelede birbirinden farklı siyasi oluşumlar ve bunlar arasından yönetim erkinin seçilmesine olan güveni artırarak, demokratik sistemin varlığını seçmenlere hatırlatmaktadır.

b) **Araçsal amaçlar:** Yeni siyasi liderlerin ortaya çıkması, bütün görüşlerin değerlendirilmesi ve seçmenlerin bu görüşlerle ilgili bilgilendirilmesi, oy vermeye ve propagandaya katılımın sağlanması gibi amaçlardır.

Bu amaçların yanı sıra seçim propagandaları, seçmenlerin eğitim, sağlık, dış ilişkiler, enerji, ulaşım, yapılması gereken icraatlar, ülkenin problemleri gibi pek çok konuda bilgi sahibi olmasını da amaçlamaktadır. Genel olarak seçim propagandaları bu amaçlar doğrultusunda şu işlevleri gerçekleştirmektedir (Uztuğ, 1999: 20):

- Seçim propagandaları seçmenlerin adayları tanımalarını sağlamaktadır.
- Seçim propagandaları ile adaylar ve siyasal partiler toplumun oy tercihlerini kendilerinden yana kullanması ve onların güvenini kazanması için halkın beklentilerine yönelik ülkenin temel problemleriyle ilişkili gündem oluşturulmaktadır. Seçimlerde, propaganda sürecinde bilgilendirme yapılarak, seçmenlerin ülkenin en önemli sorunlarını öğrenmesi sağlanmaktadır.
- Demokrasinin olmazsa olmazı olan seçimleri tanıtarak, demokrasi rejiminin uygulamada nasıl işlediğini öğretmekte ve seçmenlerin bölgesel problemleri öğrenmesini sağlamaktadır.
- Seçim propagandaları ile adayların olumlu yönleri ortaya koyulmakta, siyasi partiler aracılığıyla rakip olan adayların eksik yanları ve olumsuz tarafları irdelenmektedir.

1.3. Seçim Sistemleri

Seçim daha önce de ele alındığı üzere bir ülkede yaşayan bireylerin tercih ettikleri siyasetçileri ve yöneticileri belirlemek için kullandıkları demokrasi rejiminin önemli bir aracıdır. Seçim sistemi ise bu araç ile elde edilen sonuçların meclise yansıma oranını ve şeklini belirlemek için kullanılan yöntemi ifade etmektedir (Özbey, 1999: 123-124).

Seçim sistemleri hem geniş hem dar anlamda ele alınabilmektedir. Geniş anlamı ile seçim sistemi seçime dair her şeyi bünyesinde barındırmaktadır. Seçim sürecini denetleyen ve yöneten seçim kurumları, seçim işlemlerinde adaylık başvurularından seçimi gerçekleştiren siyasal partileri ve bireyleri ve sonuçların açıklanmasında rol alan her unsuru, seçme ve seçilme hakkını, seçim çevrelerini ve seçimle ilişkili tüm kuralları bünyesinde barındırmaktadır (Türk, 2006: 76). Dar anlamda seçim sistemi ise, siyasal partilerin aldıkları toplam oy sayısının mecliste yer alan koltuklara nasıl uygulanacağını belirlenmesinde rol oynayan ve seçim çevrelerinden kaçır tane temsilcilik çıkarılacağını belirlemede kullanılan teknik usuller şeklinde tanımlanabilmektedir (Bulut, 2010: 1). Diğer bir ifade ile seçim sistemi, seçmenlerin hangi temsilciye oy vermeyi tercih etmelerine bağlı olarak temsilci tercihlerini belirtmeleri ve bu oylar aracılığıyla seçmenlerin kendisini yönetecek kişi ya da partileri seçmesini sağlayan sistemdir (Yıldırım, 2001: 88). Seçim sistemi denildiğinde genellikle dar anlamı akla gelmektedir. Seçim sistemleri genel olarak halkın temsilcilerini seçmesinde uygulanacak yöntemleri ifade etmektedir (Eren, 2008: 75).

Seçim sistemleri hazırlanırken genel olarak dikkate alınması gereken bazı sorular bulunmaktadır. Bunlar; *“Her seçmen kaç milletvekili seçmek için oy kullanacak? Seçimlerde kullanılan oylar her seçim çevresi için ayrı ayrı mı ele alınacak yoksa tüm çevreler tek bir seçim çevresi olarak mı ele alınacak? Seçime katılan adayların seçimi kazanmış sayılabilmesi için, ne kadar oy alması gerekir veya adaylar için yeterli oy oranı ne kadardır? Tercih edilecek seçim sistemi, seçim sisteminin hangi işlevi esas alınarak tasarlanacaktır?”* şeklindedir (Bulut, 2008: 123).

Seçim sistemlerinde *“temsilde adalet ilkesi”* ve *“istikrar ilkesi”* olmak üzere iki ana işlev ön plana çıkmaktadır. Temsilde adalet ilkesi seçime katılan bağımsız adaylar ya da siyasi parti adaylarının mecliste temsil edilmesinin, kullanılan oylarla oluşan güçler

oranında belirlenmesini ifade etmektedir. İstikrar ilkesi ise, ülkeyi yönetecek olan hükümetin mecliste çoğunluk oluşturarak belirlenmesini ifade etmektedir (Yılmaz, 2004: 28; Türk, 2006: 78). Bu iki ilke ile hem hükümet hem de milletvekilleri adil bir çerçevede belirlenebilmektedir. Seçim sistemlerinin Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasasının 67. maddesinin 6. Fıkrasında, “*Seçim kanunları temsilde adalet ve yönetimde istikrar ilkelerini bağdaştıracak biçimde düzenlenir*” ibaresi ile yönetimde istikrar ve temsilde adalet ilkelerine uyması gerekliliği üzerinde durulmuştur.

1.3.1. Seçim Sistemi Türleri

Günümüzde demokrasi rejimlerinin uygulandığı ülkelerde birbirinden farklı seçim sistemi türleri uygulanmaktadır. Genel olarak seçim sistemi türleri çoğunluk esasına ve nispi temsil esasına dayanan olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Diğer tüm seçim sistemleri bu iki sistemden türetilmektedir (Altan, 1998: 18).

1.3.1.1. Çoğunluk Esasına Dayanan Seçim Sistemleri

Çoğunluk sistemlerinin uygulandığı seçim sistemlerinde aday ve adayların seçiminde en fazla oy esas alınmaktadır. Sistem hem geniş seçim çevrelerinde hem de dar seçim çevrelerinde uygulanabilmektedir. Geniş seçim çevrelerinde birden fazla isim seçime katılmakta ve bunlar içerisinde birden fazla aday seçilebilmektedir. Dar seçim çevresinde ise, birden fazla isim içerisinde yalnızca tek bir aday seçilmektedir (Tuncer, 2003: 110).

Çoğunluk sistemleri oldukça basit bir yapıya sahiptir ve demokrasilerde yapılan seçimlerin kullanılan ve herkes tarafından bilinen temel sistemi oluşturmaktadır. Çoğunluk sisteminde en fazla oy, nispi ve salt çoğunluk şeklinde ayrılmaktadır (Sarıkoca, 2006: 56). Tek turlu şekilde uygulanan çoğunluk sistemlerinde bir ya da daha fazla adayın seçilebilmesi için nispi çoğunluk esas alınmaktadır. İki tur şeklinde uygulanan çoğunluk sistemlerinde ise adayların ilk turda seçilebilmesi için salt çoğunluk esas alınmaktadır (Asal, 2013: 5). Ayrıca çoğunluk sistemleri “*tek isimli*” ve “*çok isimli (liste)*” olmak üzere bir seçim çevresinde yalnızca tek bir milletvekili ya da aynı seçim çevresinden birden fazla milletvekili çıkarılabilmesine göre farklı şekillerde sınıflandırılabilir. Bu sistemlerde “*tek turlu*” ya da “*çok turlu*” olmalarına göre kendi içerisinde sınıflandırılmaktadır (Yılmaz, 2004: 29).

a) Tek İsimli Tek Turlu Çoğunluk Sistemi

Bu sistem İngiliz sistemi olarak da adlandırılan bu sistemde, seçim çevresindeki oy toplamının geçerli olan kısmının çoğunluğuna sahip olan yani en fazla geçerli oyu alan aday seçimi kazanmaktadır. Bir seçim çevresinde en çok oyu “*gayri nispi*” şekilde alan siyasi parti, o çevreden milletvekili çıkarmaktadır. Bu sistem küçük seçim çevresinde uygulanmakta ve tek bir aday seçilmektedir. Bu nedenle “*dar bölge sistemi*” şeklinde de isimlendirilmektedir (Teziç, 1997: 271). Bu sistem çok uzun süredir İngiltere’de uygulanmaktadır. Onun dışında Kanada ve Amerika Birleşik Devletleri gibi ülkelerde küçük seçim bölgelerinde de uygulandığı görülmektedir (Erdoğan, 2013: 26).

b) Tek İsimli İki Turlu Çoğunluk Sistemi

Çoğunluk sistemlerinde ikinci uygulama olan bu sistemde iki tur şeklinde seçim yapılmaktadır. İlk turda herhangi bir siyasi parti aday oyların salt çoğunluğunu elde ederse seçimi kazanmaktadır. Aksi halde ikinci turda nispi çoğunluğu elde eden aday seçilmekte ve seçimi o siyasi partinin aday kazanmaktadır (Yıldırım, 2001: 118).

İlk defa 1850’de Fransa’da uygulanan bu sisteme “*Fransız Seçim Sistemi*” adı da verilmektedir (Teziç, 1997: 274). Sistemin iki temel özelliği ön plana çıkmaktadır (Çevik, 2016: 25):

1. Dar seçim bölgeleri olarak da isimlendirilen tek adayın bulunduğu bu sistem birden fazla seçim çevresinden oluşmaktadır.
2. Seçim çevrelerinin her birinde adayların geçerli oyların salt çoğunluğu alması gerekmektedir. Böylece ikinci tura gerek kalmamaktadır. Eğer salt çoğunluk elde edilemezse ikinci turda kazanan aday nispi oy çoğunluğuna göre belirlenmektedir.

c) Listeli Çoğunluk Sistemi

Listeli çoğunluk sisteminde seçim çevrelerinden seçilecek olan milletvekili sayısına eş değer oranda aday sayısı listeye girmektedir. Birden fazla adaya oy verildiği için “*çok isimli seçim*”, oy pusulası liste şeklinde hazırlandığı için de “*listeli seçim*” olarak adlandırılmaktadır. Sistem hem tek tur hem de iki tur şeklinde uygulanabilmektedir. Tek turlu seçimde “*basit çoğunluk*”, iki turlu seçimde ise “*salt çoğunluk*” esas alınarak kazanan belirlenmektedir (Teziç, 1997: 278).

Sistemde birden fazla temsilciliğe aday olan siyasi parti listeleri bulunmakta; seçim çevreleri geniş olmaktadır. Listeler serbest olabileceği gibi kapalı listelerden de oluşabilmektedir. Serbest listede seçmen hazır olan listelerden kendi istediği gibi liste oluşturabilmektedir. Kapalı olan listelerde ise seçmen kendisine hazır olarak sunulan listelerden yalnızca birini seçerek, oyunu o listeye kullanmaktadır (Yavaşgel, 2004: 95).

1.3.1.2. Nispi Temsil Esasına Dayanan Seçim Sistemleri

Genel olarak çoğunluk esasına dayanan seçim sistemlerinde; “çoğunluk” esasının yalnızca “istikrar ilkesi”ni esas aldığı ve “temsilde adalet ilkesi”ni göz ardı ederek eşitsizliğe neden olduğu düşünülmektedir. Bu durum dengeyi kuran seçim sistemlerinin araştırılmasına neden olmaktadır (Kılıç, 2014: 15). Bu bağlamda bir devlet içerisindeki siyasi parti ve sosyal güçlerinin temsilinin olabildiğince meclise yansıtılabilmesi için “nispi temsil sistemi” ön plana çıkmaktadır (Erdoğan, 2005: 43).

İlk defa Danimarka’da 1855’de uygulanmaya başlanan nispi temsil sistemi daha sonraları Belçika’da uygulanmaya başlanmıştır. I. Dünya Savaşı sonrasında uygulanması oldukça yaygın hale gelen sistem, Sovyet Rusya ve İngiltere gibi birkaç ülke hariç, neredeyse bütün Avrupa’da uygulama alanı bulmuştur (Güvenir, 1982: 225).

Orantılı temsil sistemleri olarak da adlandırılabilen nispi temsil sistemleri, “siyasal partilerin güçleri, yani seçimde aldıkları oyları oranında mecliste temsil edilmelerine imkân veren sistemleri” ifade etmektedir (Cotteret ve Emeri, 1991: 47). Sistemde birden fazla seçim çevresi bulunmakta ve her bir çevrede birden fazla aday seçilmektedir. Bu nedenle sistem, geniş bölgesel ve çok isimli olarak uygulanmaktadır (Türk, 2006: 84). Yapısı nedeniyle liste hazırlama da görülebilmektedir. Siyasi partiler tarafından hazırlanan bu listelerde kaç temsilci seçilecekse o sayıda adaya yer verilmektedir (Ünlükaplan, 2003: 47).

Ayrıca bu seçim sistemi tek turlu olarak uygulanmaktadır. Doğası nedeniyle ikinci tura gereksinim duyulmamaktadır (Özbey, 1999: 125). Nispi temsil sisteminde temsilci çıkarma şansının partinin oyları oranında olması büyük avantaj oluşturmaktadır. Partiler bu şekilde temsildeki gücünü artırabilmektedir. Bu durum meclisteki parti sayısının da artmasını teşvik etmektedir. Oldukça az oranda oy alan partiler dahi oy

oranlarına göre mecliste söz sahibi olabilmekte ve böylece temsilde adalet ilkesi uygulanmaya çalışılmaktadır. Yani hiç bir oy boşa gitmez, hem de hiçbir siyasi parti oy oranına göre mecliste temsil hakkı kazanabilmektedir. Dolayısıyla her bir siyasi düşünce temsil alanları bulabilmektedir (Çam, 2011: 219).

Günümüzde yaklaşık üç yüz kadar birbirinden farklı nispi temsil uygulamasının olduğu düşünülmektedir. Bu sistemlerde temsilcilikler, siyasi partilerin ve bağımsız adayların seçimlerden aldıkları oy oranının değerlendirilmesi ile gerçekleştirilmektedir. Temel ölçüt olarak “*seçim sayısı*” kullanılmaktadır. Seçim sayısı, “*temsilcilerin seçim çevresinden seçimi kazanabilmesi için alması gereken asgari oy miktarı*” şeklinde tanımlanmaktadır. Seçim sayıları adayların seçim çevresinden aldıkları oy oranında kaç kez tekrarlı oy alırsa, o kadar temsilci çıkarmak mümkün olmaktadır (Aydoğdu, 2015: 50-51).

Nispi temsil sisteminde hesaplama basit olmamaktadır. Kavramsal açıdan basit bir sistem olmayan bu sistemde her zaman “*artık oy*” ve buna bağlı olarak “*açıkta kalan milletvekilleri*” bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile çevre seçim sayısına ve değerlendirilen oy miktarına göre tüm partilerde temsil edilemeyen yani “*artık oy*” kalmaktadır. Ayrıca bu sistemde seçim çevresinden elde edilecek ve çıkarılacak milletvekili sayısı da seçim sayısının tekrarı dikkate alındığı için her zaman karşılanamamakta ve bu yüzden mecliste açık sandalyeler kalabilmektedir. Bu nedenle temsil dışı kalan oylar ve atık oyların kullanılması oldukça önemli görülmektedir (Teziç, 1997: 281).

Atık ve temsil dışı bırakılan oyların kullanımlarına ve değerlendirme durumlarına göre nispi temsil sistemi; yaklaştırılmalı nispi temsil ve tam uygulanan nispi temsil sistemi olarak ikiye ayrılmaktadır.

a) Yaklaştırmalı Nispi Temsil Sistemleri

Yaklaştırmalı nispi temsil sistemlerinde artık oylar ve temsil dışında kalan oylar ülke genelinde değil, yalnızca seçim çevresi esas alınarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda dikkate alınacak partilerarası paylaşım yöntemi birbirinden farklı yaklaştırmalı nispi temsil sistemlerini ön plana çıkarmaktadır (Erdoğan, 2005: 33-34). Bunlar kendi içerisinde en yüksek artık sistemi, en yüksek ortalama sistemi, D'Hondt sistemi ve Sainte Lague sistemi olarak adlandırılan sistemlere ayrılmaktadır. Bu

sistemlerden hangisinin uygulanacağı ülkeden ülkeye göre farklılık göstermektedir (Akyıldız, 2016: 135).

- En Yüksek Artık Sistemi

Mantığı oldukça basit olan bu yöntemde; bir seçim çevresinde temsilcilik açıkta kaldığında, temsilciliğin en fazla artık oya sahip bağımsız aday ya da parti adayına verilmesi şeklinde uygulanmaktadır (Sarıkoça, 2005: 74). Eğer birden fazla temsilcilik açıkta kalmışsa, pay sahipleri oy oranlarına göre en büyükten en küçüğe doğru sıralanmakta ve sandalyeler bu sıralamaya göre doldurulmaktadır (Gözübüyük, 2004: 93).

- En Yüksek Ortalama Sistemi

Bu sistemde ilk basamak, en yüksek artık sistemindeki gibi temsilciliklerin çevre seçim sayısına göre dağıtılmasıdır. Ancak bu sistem artık oylara göre açıkta kalan sandalyelerin dağıtım şekli ile en yüksek artık sisteminden ayrılmaktadır. Açıkta kalan sandalyelerin dağıtım bu sistemde her bir listedeki seçim çevresi sayısı temel alınarak yapılmaktadır. Bu şekilde aldıkları sandalye sayısına bir sandalye daha eklenir. Hayali sandalye sayısına göre alınan geçerli oy seçim çevresine bölünmekte ve en yüksek ortalamaya sahip olan bağımsız aday ya da siyasi parti açıkta kalan sandalyeyi de almaktadır (Gültekin, 2006: 35). Bir başka deyişle bu sistemde bütün partilerin geçerli oyları, ilk dağılım sonucunda elde eden milletvekili sayısının bir fazlasına bölünmektedir. Elde edilen sayılar büyükten küçüğe doğru sıralanarak açıkta kalan sandalyeler dağıtılmaktadır (Yılmaz, 2004: 42). Eğer açıkta kalan sandalye sayısı birden fazla ise, yani hayali sandalyeden fazlası kalıyorsa, işlemler tekrar edilmektedir. Her defasında 1 hayali sandalye eklenmekte ve en sonunda 1 hayali sandalye kalana kadar, sandalyeler ortalamalar en büyükten en küçüğe doğru esas alınarak dağıtılmaktadır (Erdoğan, 2005: 292).

- D'Hondt Sistemi

İlk defa 30 Kasım 1899'da Belçika'da uygulanmaya başlanmıştır. Sistem, tasarımı hazırlayan "Victor D'Hondt"un ismi ile anılmaktadır (Güvenir, 1982: 225). Bu sistem Türkiye, İskandinav ülkeleri, İspanya, Portekiz ve Hollanda gibi pek çok ülkede uygulanmaktadır (Yozgat ve Zabun, 2009: 82).

Bu yöntemde herhangi bir artık oy ortaya çıkmamaktadır. Sonuçları itibariyle en büyük ortalamaya benzeyen bu sistem, büyük partilerin lehine sonuçlar elde edilmesine olanak sağlayarak, küçük partilerin aleyhine sonuçlar doğurtmaktadır (Ateş, 2013: 41). Hesaplanması oldukça pratik olan sistemde tüm partilerin aldıkları geçerli oyların sayısı, o seçim çevresinden çıkarılması gereken temsilci sayısı elde edilene kadar sırasıyla “1,2,3,4,5...” sayılarına bölünmektedir. Geçerli oyların sayıları büyükten küçüğe temsilcilik sayısı kadar sıralanmaktadır. Payların oranına göre temsilcilikler bağımsız adaylara ve parti adaylarına dağıtılmaktadır (Teziç, 1997: 284).

Sistemin büyük partiler lehine sonuçlanması “*temsilde adalet*” ilkesine aykırı gibi görünmektedir. Ancak geniş seçim çevrelerinde sayıca daha fazla temsilcilik çıkarılması küçük partilerinde bu temsilciliklerden hak kazanmasına sebep olacağı için sistem adalet ilkesini göz ardı etmemektedir. Diğer sistemlere göre küçük partileri daha çok gözettiği düşünülmektedir (Aydoğdu, 2015: 54-55).

- Sainte Lagua Sistemi

Bu sistem Fransız matematikçi olan Sainte Lagua tarafından D'Hondt'a karşılık geliştirilmiştir. Amaç küçük partiler aleyhine olan durumun bir nebze de olsa azaltılmasıdır. Sistemde geçerli oylar yalnızca tek sayılara (1,3,5,7) bölünmekte ve temsilcilikler buna göre dağılmaktadır (Ateş, 2013: 41). Yapılan çalışmalar bu sistemin D'Hondt'a kıyasla küçük partilerin lehine sonuç verdiğini göstermektedir. Günümüzde bu sistem İsveç, Norveç ve Danimarka'da uygulanmaya devam edilmektedir (Teziç, 2011: 333).

b) Tam Uygulanan Nispi Temsil Sistemleri

Geniş seçim çevrelerinde seçilecek olan milletvekili sayısı arttığı için bu durum daha adil sonuçlar elde edilmesine imkân sağlamaktadır. Bu bağlamda geniş çevreler için nispi temsilin en ideal sistemi olarak “*Tam Uygulanan Nispi Temsil Sistemi*” ön plana çıkmaktadır. Bu sistemde milletvekillerin tamamı ülke geneli esas alınarak seçilmektedir (Asal, 2013: 8).

Bu sistemler temsilde adaleti en ciddi şekilde uygulayan sistemleri oluşturmaktadır. Çünkü “*artık oylar*” bu sistemlerde en fazla değerlendirilmektedir. Bir siyasi partinin oy sayısının bütün geçerli oy miktarı içerisindeki oranı, neredeyse mecliste elde ettiği temsil oranına eşit olmaktadır (Akyıldız, 2016: 142). Artık oylar ve temsil dışı kalan

oyların minimuma indirgenmesini amaçlayan bu sistemde, tüm açıkta kalan sandalye ve artık oylar ülke genelinde değerlendirilmektedir. Değerlendirme için milli seçim sayısı, milli bakiye ve değişmez tek sayı olmak üzere üç farklı yöntem kullanılabilir.

- Milli Seçim Sayısı Sistemi

Bütün ülkenin tek ve geniş bir seçim çevresi kabul edildiği bu sistemde, ilk basamakta milli seçim sayısı bulunmaktadır. Seçim sayısı, “ülkede kullanılan toplam geçerli oyların ülkede seçilecek olan toplam temsilci sayısına bölünmesi” ile hesaplanmaktadır. İkinci basamak ise ülke genelinde siyasi partilerin aldıkları geçerli oy sayısının milli seçim sayısına bölünmesi ile gerçekleştirilmektedir. Temsilcilerin partilere göre dağılımı bu bölmeden elde edilen sonuca göre belirlenmektedir (Gültekin, 2006: 37).

- Milli Bakiye Sistemi

Ulusal Artık Sistemi olarak da adlandırılan bu sistem, çevre seçim sayısı esas alınarak dağıtılan temsilciliklerden sonra boşta kalan sandalye ve artık oy problemine çözüm olması için İsviçreli fizikçi Hagenbach-Bischoff tarafından geliştirilmiştir (Sarıkoca, 2005). Bu sistemde hiçbir oyun boşa gitmemesi ve tüm oyların değerlendirilmesi esas alınmaktadır. Böylece ulusal düzeyde artık oylar pay edilmektedir (Yozgat ve Zabun, 2009: 82).

Ülke düzeyinde açıkta kalan sandalye ve artık oyların tamamı bir merkezde toplanmaktadır. Sistem ilk olarak merkezde toplanan açıkta kalan sandalye ve artık oylar için ulusal seçim kotası belirlemektedir. Ulusal seçim kotası milli düzeydeki tüm artık oy toplamının açıkta kalan sandalye sayısına bölünmesi ile belirlenmektedir. Ulusal seçim kotası belirlendikten sonra ülke çapında her bir siyasi partinin artık oy toplamının ulusal seçim kotasında kaç kez olduğuna bakılmakta ve temsilcilikler ona göre dağıtılmaktadır. Açıkta kalan sandalye ve temsilcilikler için açıkta sandalye kalmayana kadar bu işlem devam etmektedir. (Teziç, 1997: 285).

Bu sistem hiçbir artık oyun kalmaması ve her bir oyun değerlendirilmesi açısından oldukça önemlidir. Sistemin uygulanması ise, bir siyasi parti %1 oranında ulusal oy almış olsa dahi mecliste kendilerini temsil etme imkânı bulabilmektedir (Gözler, 2011: 132).

- Değişmez Tek Sayı Sistemi

Bu sistemde ilk olarak “*değişmez tek seçim sayısı*” belirlenmekte ve temsilcilikler bu sayıya göre dağıtılmaktadır (Gültekin, 2006: 38). Diğer bir deyişle “*değişmez tek sayılı ulusal artık sistem*” olarak da adlandırılan bu sistemde, seçim öncesinde kanunlar ile bütün seçim çevrelerinde uygulanacak tek bir seçim sayısı belirlenmektedir. Bu seçim sayısının partilerin geçerli oylarının tamamında kaç defa olduğuna bakılarak temsilcilikler dağıtılmaktadır. Eğer temsil dışı kalan sandalyeler varsa, bu durumda her bir partinin artık oyları ya birkaç seçim çevresi ya da ülke genelinde birleştirilmekte ve yeniden seçim sayısına bölünerek temsilciliklerin kalanı partilere dağıtılmaktadır (Yiğitbaş, 2009: 47).

c) Karma Seçim Sistemleri

Nispi temsil sistemi ile çoğunluk sisteminin dezavantajlı yönlerini ortadan kaldırmak ya da minimize etmek için, iki sistemin kaynaştırılmasıyla oluşturulmuş sistemlerdir. Ulaşılmak istenen hedefe ve uygulanacağı ülkenin koşullarına göre çok farklı karma sistemler kurulabilmektedir (Norris, 1997: 298). Bunlardan en çok bilinenleri çift oy sistemi ve nispi temsilin D'Hondt sistemi bulunmaktadır.

- Çift Oy Sistemi

Diğer bir ismi ile “*kışıselleştirilmiş nispi temsil sistemi*”; nispi temsil ile çoğunluk sistemi arasında dengeli bir birleştirme yapan, seçmenlerin hem siyasi partiye hem adaya oy vermesine olanak sağlayan sistemdir. Sistemde hem küçük seçim çevreleri için tek bir aday hem de büyük seçim çevresi için oluşturulmuş parti listelerine seçmenler iki kez ayrı ayrı oy vermektedir. Bu sistemin uygulandığı ülkelerden birisi Almanya'dır. Almanya'da büyük ve küçük seçim çevresi olmak üzere iki çevre bulunmaktadır. Milletvekillerinin yarısı büyük, yarısı küçük çevreden seçilmektedir. Temsilcilikler dağıtılırken oyların sayılması ve partiler arasında bölüştürülmesi iki basamakta gerçekleşmektedir. İlk basamakta tek turlu seçim sistemine göre en fazla oyu alan küçük çevre milletvekilleri seçilmektedir. İkinci basamakta ikinci oylama ile geriye kalan adaylar büyük seçim çevrelerinden “*nispi temsilin en yüksek ortalama sistemi*” uyarınca seçilmektedir (Yavaşgel, 2004: 136).

- Nispi Temsilin D'Hondt Sistemi

Türkiye'de “*10 Haziran 1983 gün ve 2839 sayılı Milletvekili Seçim Kanunu*” uyarınca nispi temsil sistemi uygulanmaktadır. Ancak “*parlamento faaliyetlerinde*

hükümetlerin devamında istikrar sağlamak”, “*mahalli partilerin oyların dağılmasına sebep olmalarını engellemek*” ve “*küçük partilerin yasama meclisinde temsilini önlemek*” amacıyla iki aşamalı barajlar kullanılmaktadır. 1986’dan sonra, buna “*Milletvekili Seçimi ve Siyasi Partiler Kanunu*” değişiklikleri ile “*kontenjan barajı*” da eklenmiştir. Kontenjan barajını açıklamak gerekirse; altı milletvekili çıkararak seçim çevrelerinde, seçime katılan siyasal partiler, bir de kontenjan adayı göstermek zor andadırlar. Bu tür seçim çevrelerinde en çok oy alan siyasal parti, çevre barajını aşmış aşıp aşmadığına bakılmaksızın, kontenjan milletvekilliğini kazanmış olur. Kontenjan adayının söz konusu olduğu seçim çevrelerinde, çevre seçim sayısını, başka bir deyişle çevre barajını saptamak için, bölme işlemi, çıkarılacak milletvekili sayısının bir eksiği ile yapılır. Kontenjan adayı parti liste sıralamasına da girmez. Kontenjan gösterilen seçim çevrelerinde, seçim çevresi barajı, kontenjan gösterilmeyen seçim çevrelerine göre daha yüksektir. Böylece bir de kontenjan barajı oluşturulmaktadır.

Nispi Temsilin D’Hondt Sisteminde bu yasa gereği barajlar uygulanmaktadır. Bu sistem karma sistem olarak ön plana çıkmaktadır.

1.3.2. Türkiye’de Uygulanan Seçim Sistemleri

Çok partili döneme geçmekle birlikte Türkiye’de genel olarak çoğunluk ve nispi temsil sistemleri uygulanmaya başlamıştır. Türkiye’de 1946’da çok partili siyasi hayat ve sonrasında uygulanan seçim sistemleri aşağıda verilen Tablo 1.1’de özetlenmektedir.

Tablo 1.1. Türkiye’de 1946 sonrası uygulanan seçim sistemleri

Seçim Tarihi	Seçim Sistemi
21 Temmuz 1946	Listeli Çoğunluk Sistemi
14 Mayıs 1950	Listeli Çoğunluk Sistemi
2 Mayıs 1954	Listeli Çoğunluk Sistemi
27 Ekim 1957	Listeli Çoğunluk Sistemi
15 Ekim 1961	D'Hondt Sistemi - Çevre Barajlı
10 Ekim 1965	Milli Bakiye
12 Ekim 1969	D'Hondt Sistemi - Barajsız
14 Ekim 1973	D'Hondt Sistemi - Barajsız
5 Haziran 1977	D'Hondt Sistemi - Barajsız
6 Kasım 1983	D'Hondt Sistemi - Çift Barajlı (Ülke ve Bölge)
2 Kasım 1987	D'Hondt Sistemi - Çift Barajlı + Kontenjan Barajı
20 Ekim 1991	D'Hondt Sistemi - Çift Barajlı + Kontenjan Barajı
24 Aralık 1995	D'Hondt Sistemi - Ülke Barajlı
18 Nisan 1999	D'Hondt Sistemi - Ülke Barajlı
3 Kasım 2002	D'Hondt Sistemi - Ülke Barajlı
22 Temmuz 2007	D'Hondt Sistemi - Ülke Barajlı
12 Haziran 2011	D'Hondt Sistemi - Ülke Barajlı
7 Haziran 2015	D'Hondt Sistemi - Ülke Barajlı
1 Kasım 2015	D'Hondt Sistemi - Ülke Barajlı
24 Haziran 2018	D'Hondt Sistemi - Ülke Barajlı

Kaynak: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-41981590>

Türkiye’de genel olarak uygulanan seçim sistemleri aşağıda verilen başlıklar altında özetlenmektedir¹.

1.3.2.1. Çok Partili Siyasal Hayata Geçiş ve Çoğunluk Seçim Sistemi

İkinci Dünya Savaşı’nın bitmesiyle dünya genelinde yaşanan değişim ve gelişmeler ve Türkiye’nin 1945’de BM’ye üye olması ile Türk demokratik rejiminde değişime gidilmesi yönünde karar verilmiştir. Var olan tek partiye üç partinin katılması ile 1946’da çok partili hayata geçiş yapılmıştır. Demokratikleşmeye giden süreçte ilk basamak olan 1946 seçimi oldukça önemli görülmektedir (Kılıç, 2014: 29-30). Siyasi hayatta çoklu partilerle yapılan ilk seçim olan 1946 seçiminde partilerden birisi 465 milletvekili konumu için 273 aday göstermiştir. Ancak seçmen ilk defa karşılaştığı alternatiflerden etkilenerek daha önce büyük destek verdiği bu partiden yalnızca 62

¹ Genel olarak kaynaklara bakıldığında Türkiye’de uygulanan barajlı D’Hondt sistemi Nispi Temsil Sisteminin uygulandığı seçim sistemleri kapsamında ele alınmıştır. Bu çalışmada da D’Hondt sistemleri (barajlı ya da barajsız) nispi temsil sistemi başlığı altında değerlendirilmiş, karma sistem olarak ele alınmamıştır.

milletvekili çıkaracak kadar oy kullanmıştır. Bu çerçevede 1946 seçimleri etik kuralları ve dürüstlük içerisinde yapılmadığı gerekçesi ile uzun bir dönem gündemde kalmış ve tartışılmıştır (Erdoğan, 2007: 72). Hatta bu tartışmalar günümüzde bile devam etmektedir. Bu seçimin sonuçları farklı kaynaklarda farklı şekillerde verilmektedir. En yaygın sonuca göre tek parti iktidarı CHP'nin 397 temsilci ile ezici çoğunluğu elde ettiği görülmektedir (Altan, 1998: 53).

1946 seçimlerine kadar Türkiye'de seçmenin direkt olarak temsilciyi belirleyemediği ve ikinci bir seçmen belirleyerek temsilcinin seçimine katkıda bulunduğu iki dereceli seçim sistemi uygulanmıştır (Gözübüyük, 2004: 90). Çok partili siyasi yaşama geçilmesiyle beraber, bu sistem yerini aracı olmadan temsilcilerini seçebilen seçmenlerin olduğu tek dereceli sisteme bırakmıştır. Böylece demokratikleşme yolunda önemli bir ilerleme kaydedilmiştir (Erdoğan, 2007: 73).

1950'ye gelindiğinde “5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanunu” ile birlikte çok partili yaşama olanak sağlayabilecek ve Türkiye'de milli iradeyi gerçek bir şekilde yansıtabilecek ilk seçim yasası çıkarılmıştır. Aynı yıl yapılan seçimlerde çoğunlukçu demokrasi tek parti iktidarının yerini almıştır (Yozgat ve Zabun, 2009: 74). Listeli çoğunluk sisteminin kullanıldığı seçimler, halkın ilk kez serbest oy kullanmasıyla beraber iktidarı değiştirmiştir (Gültekin, 2006: 68). Seçimlerde geçerli oyların %54,91'ini alan siyasi parti 416 temsilcilik kazanmıştır. Başka bir parti 67 temsilcilik kazanmış, kalan dört adet temsilciliğin üçü bağımsız adaya gitmiş ve bir tanesini ise başka bir parti almıştır (Armağan, 1967: 78).

1954 seçiminde de “Listeli Çoğunluk Sistemi” kullanılmış, herhangi bir seçim sistemi değişikliği yapılmamıştır. Oyların büyük çoğunluğunu alan siyasi parti 504 temsilci ile iktidar olmuştur. Muhalefet partisi ise mecliste 31 sandalye kazanmıştır (Armağan, 1967: 80).

Dört yıllık yasama süresinin tamamlanması ile 1954 yılında seçim sistemi değiştirilmeden yeniden seçim yapılmıştır. 1957 seçimlerinde de “Listeli Çoğunluk Sistemi” uygulanmaya devam edilmiştir. Partilerden birisi 424 temsilci ile oyların %47,3'ünü alırken, muhalefet partisi 178 temsilci ile oyların %40,6'sını alarak bir önceki seçime göre oy oranını artırmıştır. Ancak seçim sistemi gereğince söz konusu

parti çoğunluk elde edemediği için, oyunu artırmasına rağmen mecliste temsil gücünün arttığı söylenememektedir (Altan, 1998: 56).

Genel olarak Türkiye’de tek partili dönemden sonra çok partili siyasi hayata 1946’da geçilmesiyle birlikte, “çoğunluk seçim sistemi” uygulaması “tek iktidar” durumunu değiştirmemiştir. Özellikle 1950 ila 1960 yılları arasında mecliste ezici çoğunlukla tek bir parti ön plana çıkarak, seçim sistemi yalnızca hangi partinin ön plana çıkacağını değiştirmiştir. Yani listeli çoğunluk sistemi “*temsilde adalet ilkesi*”nin gerekliliğini yerine getirememiştir. Bu nedenle 1961’de daha yeni olan nispi seçim sistemine geçiş yapılmıştır.

1.3.2.2. Nispi Temsil Sistemi

Temsilde adalet ilkesinin yerine getirilememesi sebebiyle, 1961’den itibaren liste usulü çoğunluk sisteminin uygulanması terkedilmiştir. 1961’de “*Milletvekili Seçim Kanunu*” kabul edilmiştir. Resmi seçim sistemi olarak kabul edilen kanun ile “*nispi temsil sistemi*”nin uygulanacağı belirtilmiştir. Bu bağlamda aynı yılda yapılan seçimlerde nispi temsil sistemine geçiş yapılmış ve “Seçim Çevresi Barajlı D’Hondt Sistemi” uygulanmıştır (Yılmaz, 2004: 65-66).

1961 seçimleri “*Türkiye Büyük Millet Meclisi-TBMM*” oluşumuna paralel olarak şekillenmiştir. 1961 yılında günümüzde kullanılan meclis binası açılmıştır. “*1961 Anayasası*” 63. maddesinde meclisin Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi üyelerinden oluştuğu belirtilmiş; 67. maddede ise bu meclisin 450 temsilciden oluşacağı belirlenmiştir. Anayasa 70. maddede ise cumhuriyet senatosunun kuruluşu ele alınmış ve oy kullanılarak seçilecek senatonun 150 üyeden oluşacağı belirtilmiştir. Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi seçimlerinin yeniden yapılma süreleri aynı değildir. Bu nedenle 1961 yılında Millet Meclisi, 1964 yılında Cumhuriyet Senatosu için seçimler yapılmış; seçimler ile hem senato hem de meclis için ayrı ayrı oy kullanılmıştır. Bu sistem “*306 sayılı Milletvekili Seçilme Kanunu ile 304 sayılı Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Seçim Kanunu*” uyarınca ayrı ayrı seçim yapılmasını gerektirmiştir. Milletvekili seçimi için “*nispi seçim sistemi*” uygulanırken, “*Cumhuriyet Senatosu*” için “*basit çoğunluk sistemi*” uygulanması ön görülmüştür. Ancak 1964 öncesinde yapılan bir yasa değişikliği ile her iki seçimde de “*nispi temsil sistemi*”nin kullanılması kesinleştirilmiştir (Yavuz ve Bülbül, 2012: 229).

1961 seçimlerinde temsilci çıkarma yalnızca dört parti tarafından başarılmış olup; oyların “%36.7'sine sahip olan parti 173 temsilci çıkararak, temsilciliklerin %38.4'ünü elde ederken, geçerli oyların %34.8'ini alan parti ise 158 temsilci ile mecliste %35.1 oranında” temsil gücüne sahip olmuştur. Diğer partiler ise “sırasıyla, geçerli oyların %14'ünü alan parti 54 temsilci kazanarak %12'lik, geçerli oyların %13.7'sini alan parti ise 65 temsilci ile %14.4'lük bir temsil gücü”ne sahip olmuşlardır. Bu oranlara bakıldığında mecliste sahip olunan temsilcilik ile alınan oy oranı arasında büyük bir fark olmadığı görülmektedir. Ancak bu oranlar hiçbir partinin tek başına iktidar olmasına yetecek sandalye kazanmasına olanak sağlamamıştır. Bu nedenle Türkiye’de ilk defa çok partili hükümetler yani “koalisyonlar” dönemi başlamıştır. Temsil edilemeyen sandalye oranının toplamda %22 olduğu bu seçimde temsilde adalet ilkesi öncekilere göre ciddi anlamda sağlanmıştır (Gültekin, 2006: 77).

Senato ve millet meclisinin seçiminde kullanılan “çevre barajlı D'Hondt sistemi” her ne kadar önceki seçim sistemine göre daha başarılı ve daha pozitif sonuçlar sunsa da, oyu az olan partiler elendiği ve az oy alan küçük partilerin görüşlerinin meclise yansımadağı düşüncesi nedeniyle eleştirilmiştir. Bu nedenle 1965 seçimleri için “533 sayılı Kanun” kabul edilerek, küçük partilerin daha avantajlı olabileceği “Milli Bakiye Sistemi” uygulanmaya başlamıştır (Gültekin, 2006: 77).

Bu seçime toplamda altı parti girmiş ve her biri mecliste temsil edilme olanağı bulmuştur. Tüm oyların yarısından fazlasını alan parti yine temsil gücünün yarısından fazlası ile 240 temsilci çıkarmış; sonraki parti oyların %28,8'ini alarak %28,8 oranında olan 134 temsilci gücü kazanmıştır. Diğer dört parti ise %6 ile %2 arasındaki oy oranları ile az da olsa mecliste temsil hakkı kazanmış; böylece temsilcilik almayan parti kalmamıştır (Sarıkoca, 2005: 152). Bu sistemin uygulanması mecliste her bir siyasi görüşün bulunmasını sağlamış, temsilde adalet ilkesine ciddi olumlu bir katkı sağlayan bu sistem geçerli oyların yüzde ellisinden fazlasını alan partiye de tek başına iktidar olanağı sağlamıştır (Ünlükaplan, 2003: 51). Olumlu olmasına rağmen Türkiye’de milli bakiye sistemi yalnızca bir seçimde kullanılmıştır. Bir sonraki seçim olan 1969 seçimlerinde “Barajlı D'Hondt Sistemi” uygulamasına geçilmiştir. Anayasa Mahkemesi bu barajlı uygulamaya karşı çıktığı için, seçimlerden önce baraj kaldırılarak “Barajsız D'Hondt Sistemi” seçimde uygulanmıştır. Ayrıca 1973 ve 1977 seçimlerinde de bu sistem uygulanmıştır. Her üç seçimde de (1969, 1977 ve 1979),

seçime katılan sekiz partinin tamamı da mecliste sandalye kazanmıştır. Koalisyonla imkân tanınması ile barajsız uygulanan bu sistem “*temsilde adalet*” bakımından ön plana çıkan bir sistem olmuştur (Asrak, 1992: 256; Yüzbaşıoğlu, 1995: 121).

1983’e gelindiğinde yeni bir “*Milletvekili Seçim Kanunu*” kabul edilmiş ve “*çifte barajlı D’Hondt*” sistemine geçiş yapılmıştır. Hem çevre hem de ülke seçim barajının aynı anda kullanıldığı bu sistemde; ülke barajı “*bir partinin ülke düzeyinde almış olduğu toplam geçerli oy miktarının Türkiye genelinde kullanılan toplam geçerli oy miktarına bölünmesi ve çıkan sonucun %10’u geçmesi*”; seçim barajı ise “*herhangi bir seçim çevresinde kullanılan geçerli oyların aynı seçim çevresinde çıkarılacak temsilci sayısına bölünmesiyle elde edilen rakamın ölçüt olarak alınması, bu rakamı aşamayan partilerin ise milletvekili çıkaramaması*”nı ifade etmiştir (Ateş, 2013: 46). Bu sistem ile yapılan 1983 seçimlerinde sadece üç parti bulunmuş; her üç parti ülke barajını geçmiştir. Partilerden birisi 212 temsilci ile “*tek başına iktidar*” olurken, ülke barajını geçen ancak çevre barajını geçemeyen diğer iki parti herhangi bir temsilci çıkaramamıştır. İstikrar ilkesi açısından oldukça olumlu bir sistem olsa da bu sistemde temsilde adalet ilkesi geri planda kalmış ve küçük partilerin düşüncelerinin mecliste bulunması zorlaşmıştır. Nispi temsil zaten küçük partiler aleyhine iken, iki baraj konulması bu durumu daha da zorlaştırmıştır (Yılmaz, 2004: 80-81).

1987’ye gelindiğinde “*2839 sayılı Milletvekili Seçim Kanunu*” çok sayıda değişiklik geçirmiş ve “*kontenjan adaylığı*” gibi önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu adaylıkta seçim çevrelerindeki siyasi parti adaylarının haricinde bir adet kontenjan adayı bulunabilmekte; seçim çevrelerinde oyların büyük çoğunluğunu alan partinin bu aday barajı aşmasından bağımsız olarak temsilciliği kazanmaktadır. Yani bu seçimde seçim çevresi ve ülke barajına ek olarak kontenjan adaylığı da devreye girmiş; nispi seçim sistemi çoğunluk sistemi ile birleştirilerek karma sistem oluşturulmuştur (Yüzbaşıoğlu, 1995: 127). 1987 seçiminde kontenjan adaylığı ile 46 temsilci meclise kazandırılmıştır. En fazla oyu alan parti olağanüstü bir şekilde %64,9’luk bir oy oranı ile mecliste üstünlüğü kazanmıştır (Özgül, 2002: 140).

1991 seçimlerinde aynı sistem uygulanmaya devam edilmiş ancak partiler barajı geçmek için seçim ittifakları kurmaya başlamıştır. Seçim sonucunda temsil edilme hakkı kazanan bazı küçük partiler olsa da, hiçbir parti tek başına çoğunluğu elde edemediği için koalisyon hükümeti kurulmuştur (Altan, 1998: 70). Koalisyonun

kurulması artık ifte barajlı sistemin ve kontenjan adaylığının istenen sonucu vermediği şeklinde yorumlanmıştır. 1991 sonrasında yönetimde istikrarsızlık ile birlikte, evre barajı ve kontenjan adaylığı tamamen kaldırılarak “%10 ülke barajlı *D’Hondt Nispi Temsil*” sistemi uygulanmaya başlanmıştır. 1995 seçiminde ilk defa uygulanan bu sistem 1999, 2002 ve sonrasındaki tüm seçimlerde uygulanarak günümüze kadar gelmiştir (Kılıç, 2014: 48).

İKİNCİ BÖLÜM

SEÇİM İTTİFAKLARI

2.1. İttifak, İtilaf ve İttihat Kavramları

İttifak ve itilaf kavramları birbirleriyle yakından ilişkilidir. *İttifak* “devletlerin ilişkileri üzerine kurulu olup, güçlerini ortak bir eylemde bulunmak için oluşturdukları birliği” ifade etmektedir. Yani ittifak yapanlar beraberlik ve birlik için kurulmuş, “*dost*” birliklerdir. İtilaf ise “*devletlere karşı düşman devletler tarafından yapılmış ittifakı*” ifade etmektedir ve kurulma amacı güç kazanmaktır (Anonim, 2016).

Türk Dil Kurumu (2019), *itilaf* sözcüğünü uzlaşma, uyuşma ve anlaşma olarak ifade ederken, ittifak sözcüğünü ise bağlaşma, uyuşma ve anlaşma şeklinde ifade etmektedir.

Diğer bir ifade ile ittifak, düşünce ve fikirleri birbirlerinden farklı olan devletlerin, cemaatlerin, partilerin, grupların ve bireylerin herhangi bir konuyla ilgili, karşılıklı menfaatleri doğrultusunda “*geçici*” olarak uyuşmak ve ortaklık yapmak yoluyla, söz birliğinde bulunarak birlikte hareket etmesidir. İtilaf ise ittifak yapan devletlere, cemaatlere, partilere, gruplara ve bireylere karşı olan ve yine düşünceleri birbirlerinden farklı olan devlet, kurum, cemaat, parti gibi grupların ortak menfaatleri için “*geçici*” uzlaşmaları ve anlaşmaları ile birlikte hareket etmesini ifade etmektedir (Köksal, 2015).

Seçim ittifakında ittifak kelimesinin kullanılması; itilafın ittifak yapanlara karşı kurulması; *ittihatın* ise ittifak ve itilafın aksine “*kalıcı*” olarak yapılmasıdır. Seçim ittifakında siyasi partiler birbirlerinden farklı bir düşünce, fikir ya da inanca sahip olsa da karşılıklı menfaatleri için geçici olarak uyuşmakta, ortaklık yapmakta ve söz birliğinde bulunmaktadır.

2.2. Seçim İttifaklarının Siyasal Hayata Etkisi

Seçim ittifakı en genel şekliyle “*birden fazla partinin seçimlerden önce veya seçim sırasında kalıcı ya da geçici güç, iş ya da eylem birliği yapması*” şeklinde tanımlanmaktadır. Çok partili siyasi rejimlerde siyasi partilerin seçimlerde ittifak

yapması oldukça doğaldır. Hatta sistem bu durumu kaçınılmaz kılmaktadır. Özellikle seçim barajının yüksek olduğu ve siyasi coğrafyanın ciddi şekilde parçalanmış olduğu ülkelerde seçim ittifakları küçük partiler için oldukça önemli bir mekanizmayı oluşturmaktadır. Böylece küçük partilerin oyları ziyan olmamakta ve seçim sürecinde önemli bir araç haline gelmektedir. Ayrıca büyük siyasi partilere sandalye sayısını ve oy tabanını artırmak için önemli fırsatlar sunmaktadır (Uzun, 2018: 126-127).

Seçim ittifakı seçim için siyasi partilerin anlaşması sonucunda oluşmaktadır. İttifak içindeki tarafların her birinin kendi politikaları bulunmaktadır. Ancak bu partiler seçmenlerin desteğini bir araya getirmek ve seçilmek için ortak ideolojide ve hedeflerde buluşmaktadır. Farklılıkların bir kenara konulması geçicidir. Zaman zaman belirli bir aday ya da partinin iktidarı elde etmesini önlemek için kaynaklarını bir araya getirmeyi kabul eden ve farklı politika hedeflerini savunmaya devam eden taraflar da seçim ittifakı kurabilmektedir. Seçim ittifaklarında ittifaklar birbirlerine karşı aday çıkarmamakta; tek bir aday için birlikte hareket etmektedir. Hangi adayın çıkarılacağı ise yapılan müzakerelerle birlikte kararlaştırılmaktadır (SETA, 2019).

Seçim ittifakı, seçim stratejilerini karşılıklı fayda sağlamak için koordine etmek üzere iki ya da daha fazla taraf arasında yapılan açık bir anlaşmadır. Bu ittifaklar sadece seçimlerde mücadele amacıyla kurulmakta ve daha fazla iş birliği barındırmamaktadır. Dolayısıyla kurucu unsurların her biri etiketlerinden farklı bir etikete bürünmeden ortak bir etiket için ittifak kurmaktadır (Lewis, 2001: 113).

Partiler arasında ittifak yapılması farklı yöntemler ile gerçekleştirilmektedir. Seçim ittifakları genel olarak ortak bir liste altında seçim adaylarını belirleme, ortak bir platformda buluşarak seçimlere gitme veya seçim öncesinde ve sonrasında birlikte çalışacağını duyurma şeklinde gerçekleştirilebilmektedir. Ayrıca partilerin seçim için birlikte çalışacaklarını duyurmaları ile hükümeti seçim sonrasında birlikte kuracaklarını duyurmaları veya yasal yollardan iş birliklerini tescilleyerek tek bir liste ile seçime girmeleri de görülebilmektedir. Seçim ittifaklarında izlenen bir diğer yol ise, partilerden birisinin diğer parti ya da partilerin faydasına olacak bazı bölgelerde seçimden çekildiğini kamuoyuna duyurmasıdır. Bu şekilde ittifak yapan partiler seçimlerde oy oranlarını en üst düzeye çıkarabilmekte ve güçlü oldukları bölgelere odaklanabilmektedir (Miş ve Duran, 2018: 9).

İttifaklar tipik olarak seçim anlaşmasının spesifik şartlarının ötesinde özerkliklerinden ödün vermemektedir. Ancak partilerin ayrı ayrı aday gösterme bağımsızlığını sınırlamakta ve politikadaki konumlarını kontrol etme kabiliyetlerini kısıtlamaktadır. Bu durum bazen partinin bütünlüğünü kaybetmesine neden olacak kadar ileri gidebilmektedir. Ayrıca bu durum seçim ittifaklarının oluşturulmasında ciddi bir sorun oluşturmaktadır (Gunther, 1989: 845). Bu nedenle seçim ittifakı kurulurken adayın kim olacağı belirli olmalı ve adayın seçimi kazanması ile ilgili şansının ittifakla artıyor olması gerekmektedir. Öte yandan ittifak, seçimlerde ön plana çıkan güçlü bir partinin adayını sarsmak için de yapılabilmektedir. Tek başına seçim hedefine ulaşamayacağını anlayan parti bir ittifaka katılmakta ve kazanma şansını artırabilmektedir. Çok nadir olarak ittifak sonucunda iki partinin tamamen birleşmesi şeklinde de görülebilmektedir. Birleşme genellikle partilerden birisinin çok yeni olması ve seçimde tek başına hiçbir fark yaratamaması durumunda görülmektedir (Spirova, 2007: 22).

Seçim ittifaklarının oluşumunda önemli öğelerden birisi seçim sistemleridir. Örneğin seçim ittifakı uygulamaları nispi temsil sisteminin uygulanmadığı ülkelerde genellikle seçim öncesi yapılmakta; nispi temsil sistemli ülkelerde ise ittifak seçim sonrasına bırakılmaktadır (Golder, 2006a: 210). Bu durum seçim sistemlerindeki orantısızlıklar nedeniyle oluşmakta, seçim kurallarındaki orantısızlıklar ne kadar fazla olursa siyasi partiler engelleri aşmak için seçim ittifakına gitmeyi o kadar fazla tercih etmektedirler (Nikolenyi, 2011: 3-4). Çünkü orantısızlıkların bulunduğu seçim sistemlerinde sistemsel sorunlar nedeniyle mecliste kazanılan sandalye ile oy oranları arasında ciddi orantısızlıklar görülmektedir. Siyasi partiler bu durumdan kurtulmak için güçlerini birleştirmekte ve seçim ittifakı yapmaktadırlar. Ayrıca seçimle ilgili yasalarda da orantısızlıklar olduğunda seçim ittifakı kurulması neredeyse bir zorunluluk haline gelmektedir (Nikolenyi, 2011: 14).

Seçim ittifakları “*tek seferli devredilebilir oy*” ve “*alternatif oylama*” uygulamalarında nispi temsil sistemine göre daha yaygın görülmektedir. “*Tek seferli devredilebilir oy*” sisteminde seçmenler birden çok oy kullanabilmekte ve oylarını istedikleri adaylara göre sıralayabilmektedir. Seçmenin ilk istediği aday zaten meclise girmeye yetecek kadar oya sahipse ya da meclise girememişse, oylar seçmenin ikinci tercihine aktarılmaktadır (Norris, 1997: 299, 302). Bu sistem ile özellikle seçim öncesi ittifak

kurmuş siyasi partilerin seçmenlerinin ikinci oy tercihlerini de kendilerine kullanmalarını sağlayabilmektedir. “Tek seferli devredilebilir oy” sisteminde amaç, oyların boşa gitmesini engellemek ve seçmen tercihlerinin sandığa direkt olarak yansiyabilmesini sağlamaktır. “Kazanan hepsini alır (Winner take all)” ve “Çizgiyi ilk geçen seçimi kazanır (First past the post)” anlayışlarına karşı konumlandırılmış bir sistem olması ile tek seferli devredilebilir oy sistemi ittifaka giren partilerin her biri için orantıyı sağlamakta ve dengeyi kurmaktadır (Horowitz, 1992: 172)

Seçim ittifaklarının oluşumunda siyasal sistemler oldukça önemlidir. Farklı siyasal sistemlerde sık sık seçim ittifakları kurulduğu görülmektedir. Farklı siyasal sistemlerde seçim ittifakı bir sonraki başlıkta daha geniş bir şekilde ele alınmaktadır.

2.3. Seçim Öncesi ve Seçim Sonrası İttifaklar

Seçim ittifakları genel olarak seçim öncesi ittifaklar ve seçim sonrası ittifaklar olmak üzere iki ana başlıkta ele alınmaktadır. Seçim ittifaklarında farklı partiler bir araya gelmektedir. Bir araya gelen partiler hükümetin kurulması sürecinde koalisyon oluşturmakta ve iş birliği yapmaktadır. Seçim öncesinde yapılan ittifaklarda ise partiler seçim sürecinde iş birliği yapmaktadır. Seçim sonrasında da hükümeti birlikte kurmaktadır. Bu süreçte seçimden önce yasal kaidelere uygun şekilde oluşturulmuş tek bir liste belirleyen partiler, seçimden önce partilerden birinin adayını seçmektedir. Bu adaydan çekilen destek ise diğer bir adaya aktarılmaktadır (Miş ve Duran, 2018: 10).

Çoğunluğu kazanmak ve hükümeti kurabilmek için birden fazla siyasi partinin tek bir başkan adayını desteklemek amacıyla seçim öncesi ittifak yapması oldukça yaygın görülmektedir. Örneğin 2010 yılında Brezilya cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ilk turunda seçim öncesi ittifak toplam dokuz partiyi barındırmıştır. Benzer şekilde 2010’da Şili Cumhurbaşkanı Sebastian Pinera seçim zaferini kendi partisi ve diğer birçok küçük partinin seçim öncesi ittifakı sayesinde elde etmiştir. Bu örneklerde görülebileceği gibi cumhurbaşkanlığı seçimlerinde kendi adaylarını tek başlarına çıkaramayan partiler, ittifak oluşturmaya yönelmektedir. Seçim öncesi ittifaklar seçmenlerin çok partili sistemdeki stratejik hesaplamalarını önlemekte ve daha büyük partilerin yanı sıra küçük partilerin adaylarının da kazanma olasılığını artırmaktadır.

Böylece seçimden sonra oluşan hükümeti ve dolaylı yoldan politika sonuçlarını etkilemektedir (Kellam, 2017: 391-392).

Parlamentar sistemlerde yürütme yetkisini kullanmak isteyen siyasi partilerin genellikle bu tür ittifaklara girmekte zorlandıklarını görmekteyiz. Çünkü parlamenter demokrasilerin çoğunda tekil partiler yasama meclisindeki desteğin çoğunluğunu elde edememektedir. Dolayısıyla ittifaka girmek zorunda kalmaktadır. Partilerin bu bağlamda iki seçeneği bulunmaktadır. Birincisi; siyasi partiler seçim öncesinde bağımsız olarak rekabete girerek, seçim sonucunda ittifaklar yapıp iktidara ortak olurlar. İkincisi, seçim öncesinde başka bir parti ya da partilerle seçim öncesi ittifakı kurabilmektedir. Seçim öncesi ittifaklar tıpkı seçim sonrasında kurulanlar gibi politika ve ofis yararlarını önemseyen parti liderleri arasındaki pazarlık sürecinin bir sonucu olarak gelişmektedir. Seçim öncesi ittifakı kurmak isteyen parti liderlerinin ortak bir seçim stratejisi ve bunlara tahakkuk edebilecek ofis menfaatlerinin dağılımı konusunda anlaşmaya varması gerekmektedir. Bu ittifak platformunun ana hatlarını çizerek; hangi tarafın daha güçlü bakanlık makamlarını yöneteceği, hangi partinin adayları kendi bölgelerindeki koalisyon ortaklarının adayları lehine geri çekileceğini ve hangi liderin cumhurbaşkanı seçileceğini belirlemektedir. (Golder, 2006a: 195-196).

Kurulan seçim ittifaklarının siyasi partiler üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır. Genel olarak bir seçim ittifakı sonucunda siyasi partilere önemli fırsatlar sunulabildiği gibi, seçim ittifakı sonucunda siyasi partiler birtakım güçlüklerle de karşılaşabilmektedir. Seçim öncesi ittifakların siyasi partilere sunduğu bu fırsatlar ve oluşturduğu güçlükler şu şekilde sıralanabilir. (Ünal, 2019: 322-323):

- Siyasi partiler kaynak ve güçlerini birleştirerek etkilerini artırabilmekte ve tek başlarına varamayacakları hedeflere birlikte varabilmektedir.
- Siyasi partiler, diğer partiler ile güçlerini bir araya getirerek cazibe alanlarını genişletmekte ve aldıkları oyları artırabilmektedir. Bu durum kendi siyasi hedeflerine varmak ve bir hükümet kurabilmek için mecliste belli sayıda sandalyeyi garantileme fırsatını beraberinde getirmektedir.
- Kamuoyu, ittifak kurulma durumunu uzlaşma çabası ve birbirinden farklı bakış açılarını değerlendirme fırsatı olarak görebilmektedir.

- İttifak kuran partiler, birbirlerinin deneyimlerinden yararlanabilmekte ve bu deneyimlere bağılı olarak kendilerini daha güçlü hale getirebilmektedir.
- Kamuoyu seçim ittifakı yapmakta olan parti önderlerinin diğere partilerle anlaştığını ve ilkelerine ihanet ettiğini düşünebilmektedir.
- İttifakın faydaları, amaçları ve hedefleriyle ilgili görüşmelerde iletişimin güçlü olmaması bölünmelere sebep olabilmekte, gerilimleri tetikleyebilmektedir.
- Siyasi partiler karar alma sürecinde ortak vaat ve söylemler üzerindeki kontrollerini belirli bir düzeyde kaybedebilmekte ve kendilerini ittifakta buldukları partiden ayıran özelliklerini sürdürmekte zorlanabilmektedir.
- İttifak yapılacak siyasi parti ile ortak bir platformda buluşabilmek için her parti kendi ideolojisinden, ilkelerinden ve önceliklerinden bir nebze de olsa taviz vermek zorunda kalmaktadır.

Ayrıca seçim öncesi ittifaklar seçmen davranışını, seçim sürecinin genel atmosferini ve seçim sonrasını etkileyebilmektedir. Seçmen, ittifak sonucunda partisini değiştirebilmekte ya da oy vermektan tamamen uzaklaşabilmektedir. Seçim atmosferi ise müzakere süreçleri nedeniyle değişmektedir. Müzakere sürecinde kurulan ittifakın sağlamlığı oldukça önemlidir. Her iki taraf da kazanım elde edeceğine inanıyorsa istikrarlı bir süreç izlemekte iken, ittifakta zayıflıklar olduğunda ise taraflar arasında çatışmalar çıkabilmektedir. Seçim sonrasında ittifakın devamlılığı bu duruma bağılı olarak değişebilmektedir. Seçimin sonucunu etkileyen bu ittifaklar, siyasi temsilin doğasını da değiştirebilmektedir (Ünal, 2019: 323).

2.4. Farklı Siyasal Sistemlerde Seçim İttifakları

Başkanlık sistemlerinde ve yarı başkanlık sistemlerinde seçim ittifakı aşağıda verilen başlıklarda ele alınmaktadır.

2.4.1. Başkanlık Sistemlerinde Seçim İttifakları

Başkanlık sistemlerinde seçim ittifakları hem başkanlık hem de parlamento seçimlerinde yapılmaktadır. Yürütme yetkisine sahip olan başkanlık otoritesi siyasi partiler için hayati öneme sahiptir. Bu nedenle birincil amacı bu pozisyonu elde etmek olan partiler oyların çoğunluğunu alamaması durumunda ittifak kurma eğilimindedir. Dolayısıyla başkanlık seçimlerinde çoğunluk kuralının yakalanması için seçim

ittifakları bir zorunluluk haline gelmektedir. Başkanlık seçimleri ile bu sistemlerdeki parlamento seçimleri arasında organik bir bağ bulunmaktadır. Bu nedenle bir seçimde yapılan ittifaklar diğesinde de yapılmaktadır. Başkanlık sistemleri tarafından yönetilen ülkelerdeki genel eğilim hem başkanlık hem de parlamento seçimlerinde seçim ittifakı yapmaktır. Diğeri bir ifadeyle başkanlık ve parlamento seçimlerinde ittifaklar birbirlerine bağımlıdır ve bir seçimde elde edilen başarı diğesinin sonuçlarını etkilemektedir (Duran, 2018a).

Bu bilgiler doğrultusunda başkanlık sistemlerinde seçim ittifaklarının iki şekilde gerçekleştiğini söylemek mümkündür. Bunlardan ilki başkanlık seçimleri, diğeri parlamento seçimleridir. Başkanlık sisteminde “%50+1 kuralı” işlediği zaman adayın kazanması için gerekli olan oy oranına ulaşması oldukça zor olmaktadır. Bu durumda siyasi partiler ittifak yoluna giderek oylarını artırmayı hedeflemektedir. Çünkü bu sistemin işlediği ülkelerde başkanlık oldukça önemli bir yapıdır ve başkanlığın kazanılması siyasi partilerin en önemli amacıdır. Diğeri ittifak biçimi ise parlamento seçimlerinde yapılmaktadır. Parlamento seçimlerinde etkili bir muhalefet ya da iktidar olabilmek için siyasi partiler güçlerini bir araya getirmektedir. Her ikisi birbirlerinden farklı seçim ittifakı olarak ele alınsa da zaman zaman bir seçimde gerçekleşen ittifakın diğesinde de devam ettiği ve her iki seçimde ayrı ayrı yapılan ittifakların birbirini etkilediği görülmektedir (Miş ve Duran, 2018: 15).

Başkanlık sistemlerinde başkanlık seçimi sürecinde ittifak gerçekleştirmek belirli adaylar etrafında yoğunlaşabilmektedir. Yani partiler bireysel şekilde bir adayı destekleyebildikleri gibi, bir platform altında birleşerek belli bir adayı da destekleyebilmektedir. Bu şekilde seçimlere gitme durumu hem parlamento hem de başkanlık seçimlerinde görülebilmektedir. Bir partinin başkanlık seçimi için tek başına aday göstermesi ya da ittifak kurarak bir adayı desteklemesinde çeşitli unsurlar etkili olmaktadır. Bu unsurlardan en etkilileri “çok seviyeli yönetim (multi-level governance)”, “seçim kuralları” ve “başkanlık makamının yetkileri” şeklinde sıralanabilmektedir (Spoon ve West, 2015: 394). Bunlar içerisinde özellikle başkanlık makamı yetkileri çok önemlidir. Başkanlık makamının yetkileri geniş olduğu zaman partiler seçime yalnız gitmek yerine, ittifak yapmakta ve makamı garantilemeye çalışmaktadır. Eğer başkanlık yetkileri kısıtlı ise, makam da önem kaybetmekte ve partiler ittifakı tercih etmemektedir. Çünkü başka bir seçim döneminde yeniden

seçilebilme olasılıkları bulunmaktadır. Bu olasılık gerçekleştiğinde yetkilerde herhangi bir kısıtlama olmaması olasılığını düşünmekte ve gelecekte sıkıntı yaşamamak için ittifaka girmemektedir (Miş ve Duran, 2018: 15).

Başkanlık sistemlerinde başkan ana aktör olduğu için, bu adayın başkanlık seçimlerindeki başarısı, parlamentodaki başarısını da belirlemektedir. Bu etki durumu siyaset bilimi literatürünün en önemli etkilerinden birisi olarak kabul edilmektedir. Çünkü başkanlık başarısı yerel seçimlerde ve parlamento seçimlerinde doğrudan etkili olabilmektedir. Özellikle yasama ve yürütme seçimlerinin birlikte yapıldığı durumlarda bu etki en üst düzeyde görülmektedir. Ancak iki seçim arasındaki süre ciddi bir şekilde uzunsa, etki azalmaktadır (Duran, 2018a). Bu etkiye “*kuyruk etkisi*” adı verilmektedir (West ve Spoon, 2017: 579).

Kuyruk etkisi yalnızca başkanlık ve parlamento seçimlerinin birbirini etkilemesi sonucunu doğurmaktadır. Kuyruk etkisinin bir diğer sonucu da küçük partiler ve seçim stratejileri ile ilgilidir. Başkanlık ve yasama seçimleri eş zamanlı yapıldıkları zaman küçük partilerin başkanlık adayının seçimi kazanma şansı artmaktadır. Bunun nedeni adaylarının sınırlı popülerlikleri nedeniyle toplum üstünde büyük etki yaratabilmesidir. Bu sebeple küçük partilerin seçimlerde önemli bir başarı elde etmek için daha büyük partilerle ittifak kurma eğilimleri bulunmaktadır (Duran, 2018a).

Başkanlık sistemlerinde seçim ittifakı konusunda belirleyici olan diğer bir unsur ise ülkelerin iç politik kültürüdür. Bu kültürün bir uzantısı olarak, seçim ittifakının değişen özellikleri bulunmaktadır. Örneğin Meksika’da egemen parti yönetiminin sona ermesinin ardından artan siyasi istikrarsızlık sebebiyle son yirmi yılda ittifaklar daha fazla görülmüştür. Öte yandan Güney Kore’de uzun süre askeri rejimler ve güçlü liderlik faktörlerinin etkileri, karşılıklı güvenle oluşturulan seçim öncesi ittifaklara yol açmıştır (Duran, 2018a).

Başkanlık sisteminde seçim ittifakları konusunda değinilmesi gereken bir unsur da güç dengesidir. Özellikle seçim öncesi ittifaklarda güç dengesi çok önemlidir. İttifaktaki her parti, halk arasında popülerliğine göre seçim başarısına katkıda bulunabilir. Bir parti seçmenlerini bir ittifaktan gerekli kazanımları elde ettiği konusunda ikna edemezse, parti olumsuz yönde etkilenebilmektedir. Bu sebeple siyasi partiler bir ittifak kurarken elde ettikleri başarılarla ve katkılara çok dikkat etmektedir. Herhangi

bir sapma olup olmadığını ve iki taraf arasındaki güç dengesi olup olmadığını gözlemlemektedir (Duran, 2018a).

2.4.2. Yarı Başkanlık Sistemlerinde Seçim İttifakları

Yarı başkanlık sistemi; parlamento tarafından güvenoyu alan bir başbakan ve bakanların varlığı ile parlamenter sisteme, başkanın geniş anayasal yetkilerinin varlığı ve doğrudan halk tarafından seçilmesi ile başkanlık sistemine benzemektedir. Parlamenter sistem ile yarı başkanlık arasındaki en önemli fark başkanın anayasal yetkilerinin genişliğidir (Yazıcı, 2011: 92). Yarı başkanlık ve başkanlık sisteminin ortak özelliği ise, başkanın parlamento tarafından, parlamento içinden ya da doğrudan halk tarafından seçilmesidir. Yarı başkanlık ve başkanlık sisteminin tek ortak özelliği budur ve diğer özellikleriyle sistemler birbirinden tamamen ayrılmaktadır. Çünkü başkanlıkta tek merkezli bir otorite hâkim iken, yarı başkanlıkta ikili otorite bulunmaktadır. Başbakan devamlı parlamentodan güvenoyu almak mecburiyetindeyken, başkan da devletin başını başbakan ile paylaşmak mecburiyetindedir (Sartori, 1997: 161).

Yarı başkanlık sisteminin ilk ortaya çıktığı yer olarak Fransa gösterilmektedir ve günümüzde de yarı başkanlık sisteminin uygulandığı ülke olarak Fransa ön plana çıkmaktadır (Roskin, 2014: 123). Bu nedenle yarı başkanlık sisteminde seçim ittifakı Fransa kapsamında ele alınmaktadır.

Günümüzdeki yarı başkanlık sistemi 5. Fransız Cumhuriyeti olarak ele alınmaktadır.
1. Fransız Cumhuriyeti: 1789 İhtilal Anayasası ile başlayan bu dönemde Napolyon hükümetine darbe yapılmış ve 1799'de yeni anayasa ile Napolyon'un dönemi sona ermiştir (Roskin, 2004: 112).

2. Fransız Cumhuriyeti: Napolyon'a darbe yapılarak tahttan indirildikten sonra Bourbon hanedanı tahtı devralmıştır. Ancak halk bu durumdan memnun olmamış ve ilk ihtilalden yaklaşık 60 yıl sonra ayaklanarak 1848'de 2. Cumhuriyeti kurmuştur. Seçimlerde Luis Napolyon (Napolyon'un yeğeni) başkan seçilince kendisini imparator ilan etmeye karar vermiştir. İmparatorluk hevesiyle başlattığı savaş sonucunda Almanya Fransa'yı işgal etmiş ve 1870'de ikinci cumhuriyet ve dolayısıyla imparatorluk dönemi de sona etmiştir (Arslan, 2013: 225).

3. *Fransız Cumhuriyeti*: 1870 yılında kurulan ve beş yıl sonra ilk anayasası hazırlanan üçüncü cumhuriyet, parlamenter sistem ile tanışılan dönemdir. İlk iki döneme göre daha uzun sürmüştür ve parlamenter sistem hâkim olmuştur. Bu dönemde etkin yönetim ve istikrarlı yönetim gösteremeyen hükümetler yer almış, özellikle 1. Dünya Savaşı sonu ile 2 Dünya savaşı arasındaki bu dönem kısa süreli birçok hükümet ile yönetilmiştir. Koalisyon hükümetleri ülkeyi yönetmekte ne kadar başarısız olsa da bu dönem tekrar Almanların ikinci işgaline kadar sürmüştür (Roskin, 2014: 116-117).

4. *Fransız Cumhuriyeti*: Almanların işgali sonrasında Almanlar Fransa'nın kendini yönetmesine izin vermiş ve işgalcilerle iş birliği yapan Vichy Hükümeti kurulmuştur. Bu hükümeti De Gaulle'nin Fransa'yı işgalden kurtarması ile sona ermiş ve iki yıllık geçici hükümet kurulmuştur. Geçici hükümet sonrasında 1945'de yeni bir anayasa hazırlanmış ve dördüncü cumhuriyet kurulmuştur (Çam, 1987: 157-158). Parlamenter sisteme göre olan bu sistem, istikrarsızlık ve koalisyonların başarısız olması nedeniyle etkili olmamıştır. 12 yıl süren dördüncü cumhuriyet döneminde toplamda 25 hükümet kurulmuştur. Bu hükümet değişikliklerinin yanı sıra sömürge devletlerin bağımsızlık kazanması, isyanların başlaması ile Cezayir'de savaş başlamış ve sömürgeler nedeniyle dördüncü hükümette sona ermiştir (Arslan, 2013: 226-227). 5. *Fransız Cumhuriyeti*: Cezayir ile yapılan savaş sonrasında, daha önce dördüncü cumhuriyet sistemini beğenmeyen ve istifa eden De Gaulle, 29 Mayıs 1958'de yeniden hükümet kurarak, anayasa hazırlama yetkisi, 6 ay süreyle sınırsız icraat ve sınırsız yasa yapma yetkisi talep etmiş ve talep ettikleri kabul edilmiştir. De Gaulle, parlamenter sistemden rahatsız olduğu, kuvvetler ayrılığını sevmediği ve ABD başkanlık sistemini yönetim tarzına uyumlu bulmadığı için yarı başkanlık sistemini tercih etmiştir. Yarı başkanlık sistemi ile 1962 referandumu ile cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesini sağlayan De Gaulle, yarı başkanlık sisteminin temellerini atmıştır. 2000 yılında cumhurbaşkanının görev süresinin yedi yıldan beş yıla indirilmesi sistemi daha sağlam hale getirmiştir (Roskin, 2014: 123). Ayrıca daha önceki dönemlerde çoğunlukçu seçim sistemi kullanılırken iki turlu dar bölge çoğunluk sistemi kullanılmaya başlanmıştır.

İki turlu dar bölge çoğunluk sistemine geçilmesi ile siyasi partiler hem parlamentodaki üyelikler hem de başkanlık için ilk turda kazanmamaları durumunda ikinci turda kendi politik bakış açılarına en yakın olan aday ya da partiyi destekleme ihtiyacı

duymuşlardır. Bu destekleme ve partiler arası uzlaşma gereksinimi ile seçim ittifakları artmıştır. Özellikle beşinci cumhuriyet dönemi ile birlikte, seçim öncesi ittifak yaygın bir şekilde yapılmaya başlanmıştır. İki turlu seçim sistemi, hem sol hem de sağ partileri uzun vadede daha uzlaşmacı bir hale getirmiş ve seçim ittifakına daha sıcak bakmaya başlamışlardır. Ayrıca politik ideolojilerdeki kutuplaşma ve katılık da azalmış, büyük partilerle müttefik olan küçük partiler kendilerine daha fazla yer bulmaya başlamışlardır (Erdem vd., 2017: 68-70).

Beşinci Cumhuriyet döneminde Fransa'da PCF (Komünistler), PS (Sosyalistler), UDF (Valery Giscard d'Estaing) taraftarları ve RPR (Charles de Gaulle) taraftarları olarak adlandırılan dört büyük siyasi grup siyaseti domine etmektedir. Bu gruplar sol ve sağ olmak üzere iki büyük ittifak oluşturmakta ve merkez partilerin giderek ortadan kalkmasına neden olmaktadır (Tsebelis, 1988: 147). Bu ittifaklar sonucunda iki farklı siyasi parti kutbu oluşmuştur ve günümüz Fransa parlamentosunun büyük çoğunluğu bu iki kutuptan oluşmaktadır (Erdem vd., 2017: 68-70).

Fransa örneği ile yarı başkanlık sistemlerinde seçim ittifaklarının yaygınlığı seçim sisteminin yapısı ile açıklanmaktadır. Seçim sistemi orantısız olduğu için siyasi partiler ittifak kurmaya yönelmektedir. Seçim sistemleri siyasi partileri siyasi ittifaka şu iki sebepten yönelmektedir. Partiler ikinci tura ulaşmak için onaylamasalar dahi, bir aday destekleyerek yerlerini garanti almak için ittifaka yönelmektedir. Ya da ikinci tur sonucunda elde ettikleri sandalye sayısını artırmak için ittifaka yönelmektedirler. Yarı başkanlık sisteminde seçim iki turda ve bir hafta aralıkla yapılmaktadır. Bu nedenle partiler kısa sürede stratejilerini değiştirememekte ve şeffaf bir şekilde seçim öncesi görüşmeler gerçekleştirerek her iki tur içinde seçim ittifakı yapmaktadırlar. Yani yarı başkanlık sisteminde seçim ittifakları görüşmelerin şeffaflığı ve seçimlerin eş zamanlılığı ile belirlenmektedir (Tsebelis, 1988: 148).

Sonuç olarak yarı başkanlık sisteminde seçim ittifakları günümüzde oldukça yaygındır ve parlamento ve başkanlık seçimlerinin temel unsurlarından birisini oluşturmaktadır. Siyasi partiler ortak bir rakibe karşı bir araya gelmek için ya da siyasi bakış açılarına göre güçlü olan partiyi ve lideri desteklemektedir (Miş ve Duran, 2018: 22).

2.4.3. Parlamenter Sistemlerde Seçim İttifakları

Parlamenter sistemlerde siyasi partiler yürütme yetkisini kullanmak için sistemin yapısı nedeniyle ittifak kurmak zorunda kalmaktadır. Seçim ittifakları seçimlerden önce kurulabileceği gibi, seçim öncesinde bağımsız olarak rekabet eden partiler tarafından seçim sonrasında da kurulabilmektedir. Bu sistemlerde seçimlerden önce kurulan ittifaklarda siyasi partiler genellikle kendi ideolojilerine uygun olan partiler ile ittifak yapmayı tercih etmektedir. Siyasi ideolojileri benzer olan siyasi partiler seçim öncesinde bir araya gelerek büyük bir ittifak kurmaktadır. Başkanlık sisteminde olduğu gibi parlamenter sistemlerde de seçim öncesi ittifakı sıklıkla görülmektedir (Golder, 2006a: 193).

Parlamenter sistemlerde iktidarın bir partiden kurulması oldukça zor olduğu için siyasi açıdan istikrarın sağlanması da zordur. Bu nedenle yürütme yetkisini elde etmek isteyen siyasal partiler hem seçimden önce hem de seçimden sonra ittifak kurmaya yönelmektedir. Bir parlamenter sistemde seçim ittifakı kurulma sürecini anlamak şu sebeplerden dolayı oldukça önemlidir (Miş ve Duran, 2018: 22):

1. İttifakların seçim sonuçları ve ardından uygulanacak stratejiler üstünde önemli etkileri bulunmaktadır. Bu nedenle kurulma ihtimali olan seçim ittifaklarının değerlendirilmesi yeni hükümetin temel özelliklerinin daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır.
2. Siyasi partilerin seçim ittifakı hedefleri seçim sonrasında oluşturulacak hükümetin temsili üzerinde normatif etkiler gösterebilmektedir. Özellikle çoğunlukçu hükümet sistemleri kapsamında oy çokluğunu ya da temsil çoğunluğunu elde eden siyasi partiler seçimleri kazanarak bir sonraki seçime kadar ülkeyi yönetmektedir. Bu tür sistemlerde seçmenin iradesi sandığa doğrudan yansımaktadır. Ancak nispi temsil sistemleri uygulanan parlamenter sistemlerde seçilen bireyin görevlerinden birisi hükümeti kurmaya yarayacak çoğunluğu elde etmek olduğundan, bu bireyler gereken koalisyon/ittifak görüşmelerini yürütme görevini de üstlenmektedir.
3. Son olarak seçim ittifakı ile seçim sonrasında kurulacak olan hükümet güçlü yetkiler ve şeffaflık elde edebilmektedir. Demokratik şeffaflığın artması açısından da seçim ittifaklarının anlaşılması oldukça önemlidir.

Parlamente sistemlerde seçim ittifakının yapılmasında bakanlık dağılımı, ortak platformun ana hatları, iş birliğinin özellikleri, hangi adayların hangi bölgede gösterileceği ve hükümet kurulurken hangi adayın liderlik edeceği gibi konular tartışılmaktadır. Bu konular üzerinde uzlaşarak seçim ittifakı sağlanmaktadır. Bu bağlamda parti liderleri oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca parti liderleri farklı şartları kendi çıkarlarına uyarlamada ve seçmen tabanını ikna etmede önemli rol oynamaktadır (Clark ve Golder, 2006: 964).

2.5. Dünyada Yapılan Seçim İttifakları

Dünyada çeşitli siyasal sistemlerde ve farklı seçim sistemlerinde seçim ittifakı sıklıkla görülebilmektedir. Üç ya da daha fazla adayın olduğu birçok sistemde, ortak bir rakibi yenmek için adaylar arasında ittifaklar kurulabilmektedir. Bu ittifakların büyük bir çoğunluğu seçim öncesinde kurulmakta ve seçim sonrasında da devam etmektedir. Seçim öncesinde kurulan bu ittifaklar çoğu zaman bir adayın yarıştan çekilmesini ya da adayın politik imtiyazlar karşılığında başka bir adaya destek vermesini gerektirmektedir. Bu tür ittifaklar özellikle başkanlık seçimlerinde dünyada sıklıkla görülmektedir (Shin, 2018: 463).

Bormann ve Golder (2013: 360-369), 2001 ve 2011 arasında, dünya çapındaki 147 başkanlık seçimlerinde ortalama etkin aday sayısının 3.1 olduğunu belirlemişlerdir. Bu rakam üç ya da daha fazla adayın olduğu sistemlerde seçim ittifakı kurulduğu düşünülürse, dünyanın birçok yerinde seçim ittifakı kurulduğu tezini kanıtlar bir rakam olarak kabul edilebilmektedir. Dünya ülkelerine bakıldığında da seçim ittifakının yaygınlığı görülebilmektedir. Örneğin Fransa, Meksika ve Güney Kore gibi ülkelerde başkanlık seçimlerinde seçim ittifakı sıklıkla kurulmaktadır. Fransa'da seçim ittifakı 2012'de François Hollande'yi zafere ulaştırmıştır. Meksika'da son üç başkanlık seçiminden ikisinin galibi de seçim ittifakı kuran partiler olmuştur. Benzer şekilde Güney Kore'de 1992'den bu yana yapılan her cumhurbaşkanlığı seçiminde en az bir seçim ittifakı kurulmakta ve seçimlerin çoğunluğunu ittifak kuranlar kazanmaktadır (Shin, 2018: 464).

Golder (2006b: 23), 1946 ve 2002 arasındaki 23 parlamento demokrasisinde 364 yasama seçiminin %47,8'inde seçim ittifakı bulunduğu belirlemiştir. Ayrıca verilerini kullandığı tüm seçimlerin %19,2'sinin ittifak sonucunda bir hükümet kurabildiğini

belirlemiştir. Carroll ve Cox (2007: 300-313) ve Debus (2009: 45), seçim ittifakı yapılan seçim sonuçlarını ve hükümet oluşumlarını incelemiş; seçim ittifakının seçim sonuçları ve hükümet oluşumunu önemli ölçüde etkilediğine dair ampirik kanıtlar saptamışlardır. Bandyopadhyah vd. (2011: 1-53), farklı ittifak anlaşmaları altında orantılı temsil ve çoğulculuk oylama sistemlerinde sonuçları karşılaştırmıştır. Çalışma sonucunda tek bir seçmenin seçim sonuçlarını değiştiremediğini bu nedenle de seçim sonuçlarının tamamen kurulan ittifakın etkisi altında olduğunu öne sürmüşlerdir.

Diğer bir çalışmada Shin (2018: 463-485), seçim öncesi ittifak oluşumunun seçimler üstündeki etkisini değerlendirmiştir. Çalışması sonucunda seçim ittifakının seçimler öncesinde sıklıkla kurulduğunu ve tüm dünyada seçim sonuçlarını ciddi şekilde etkilediğini belirlemiştir.

2.6. Türkiye’de Yapılan Seçim İttifakları

Türkiye’de yasal seçim ittifakı oldukça yenidir. Türkiye’de 16 Nisan 2017’de gerçekleştirilen halk oylaması ile Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi kabul edilmiş ve yeni yönetim sistemine geçilmiştir. Bu yeni sistem daha önce bilinen herhangi bir sistem ile aynı olmayıp; yalnızca Türkiye’ye özgü sistem özelliği taşımaktadır. Bu bağlamda siyasal kültürün de yeniden şekillenmesi gerekmiştir. Oy verme davranışından parti sisteminin özüne kadar pek çok dönüşümün yapılması ve yeni sisteme uyumlu hale getirilmesi için adımlar atılmaya başlanmıştır. Bu adımların en önemlilerinden biri siyasi partiler arasında seçim ittifakı yapılması ve partilerin iş birliğine gitmesi olmuştur (Miş ve Duran, 2018: 8).

Türkiye’nin yeni cumhurbaşkanlığı sisteminde seçimi kazanan ve cumhurbaşkanı olan adayın bulunduğu partinin %50’den fazla oy alması gerekmektedir. Ayrıca %10’luk barajın da kaldırılmaması ve cumhurbaşkanının gerçekleştirmek istediği kanunların meclis tarafından kabul edilmesi için parlamento desteğine gereksinim duyması seçim ittifakını zorunlu bir hale getirmiştir. Özellikle 15 Temmuz’da gerçekleştirilen menhus darbe girişimi sonrası “*Yenikapı ruhu*” şeklinde isimlendirilen politik iklim Türkiye’nin siyasetinde önemli değişikliklere yol açmıştır. Bunlardan birisi de AK Parti ile MHP’nin iş birliği ile yeni sisteme geçilmesi ve seçim ittifakına kadar giden bir uzlaşmanın başlamasıdır. MHP genel başkanı Devlet Bahçeli’nin Kasım 2017’de seçim barajı konusunu gündeme getirmesi ve seçim barajının düşürülmesi yerine

seçim ittifakının kullanılabilmesi konusunun AK Parti genel başkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından öne sürülmesi bir anda siyasetin gündemini değiştirmiştir. Bu doğrultuda MHP lideri Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde 2019 yılında kendi partisinden aday olmayacağını belirtmiş ve “*Yenikapı ruhu*” kapsamında Recep Tayyip Erdoğan’ı destekleyeceğini belirtmiştir. Bu açıklama seçim ittifakının başlangıcını oluşturmuştur. AK Parti cephesinden de destekleyici açıklamalar gelince seçim ittifakıyla ilgili bir komisyon kurulmuş ve “*Milli Mutabakat Komisyonu*” çalışmaya başlamıştır. Komisyon çalışmalarını tamamlayarak 21 Şubat 2018 tarihinde seçim ittifakını yasal olarak mümkün kılan yasa teklifini TBMM’ye sunmuştur (Miş ve Duran, 2018: 8).

MHP ve AK Parti arasındaki uzlaşma ile meclise sunulan bu yasa teklifi Türkiye’de ittifakların resmi şekilde kurulabilmesi için oldukça önemli bir düzenlemeyi oluşturmaktadır. Teklifte toplam dört kanunda köklü değişiklik yapılması istenmiş ve partiler ittifaka girerken dikkat edilmesi gereken hususlar ele alınmıştır. Yasa teklifinde “*ittifak kuracak partilerin seçim takviminin başlamasından sonra bir hafta içerisinde ittifak protokolü ile YSK’ya resmi başvuruda bulunması ve ittifaktan vazgeçen siyasi partilerin bu durumu aday listelerinin Yüksek Seçim Kuruluna teslim edilme tarihinden üç gün öncesine kadar bildirmeleri zorunlu kılınmıştır*”. Ayrıca “*ittifaka dâhil olabilecek partilerin sayısında herhangi bir kısıtlama öngörülmezken, ittifakta yer alacak partilerin pusulada aynı kutucuk içinde yer alacağı, kutucuğun üzerinde varsa ittifakın adı, yoksa sadece ‘ittifak’ ibaresinin yer alacağı belirtilmiştir*”. Buna ek olarak “*seçim ittifakları düzenlemesinin hayata geçirilebilmesi için, siyasi partilerin seçimlerde başka bir siyasi partiyi destekleme kararı almalarını yasaklayan mevcut kanun maddesinin kaldırılması*” teklif edilmiştir (Duran, 2018b).

Türkiye’de genel seçimlerde siyasi partilerin ittifak kurabilmesini yasal hale getiren bu teklif, 20 saat süren bir mesai sonucunda MHP ve AK Parti’nin oyları ile TBMM’de yasalaşmıştır. Dört yasada değişiklik içeren ve 26 maddeden oluşan teklif, 13 Mart 2018 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yasa ile gerçekleşen değişiklikler şöyle özetlenebilir (Ketenciler, 2018):

- “Siyasi partilerin seçimlerde başka bir siyasi partiyi destekleme kararı almalarını yasaklayan hüküm kaldırılmıştır.”
- “Seçimlere ittifak çatısı altında katılma kararı alan siyasi partiler, seçim takviminin başlamasından itibaren en geç 7 gün içerisinde genel başkanların imzaları altındaki "ittifak protokolü" ile YSK'ya başvuracaktır”.
- “Partiler, aday listelerinin teslim edilmesi için belirlenen tarihten üç gün öncesine kadar, YSK'ya başvurarak ittifaktan vazgeçebilecektir”.
- “Üzerinde sandık kurulu mührü bulunmamasına rağmen Yüksek Seçim Kurulu filigranı, amblemi ve ilçe seçim kurulu mührü bulunan zarflar ile üzerinde leke veya çizik bulursa dahi bunun özel işaret koymak amacıyla yapıldığı kesin olarak anlaşılamayan zarflar geçerli sayılacaktır”.
- “Seçim sisteminde değişiklik yapılmayacaktır”.
- “Yüzde 10'luk seçim barajında ittifakın oylarının toplamı sayılacaktır”.
- “Milletvekili sayısı ittifak yapan siyasi partiler arasında aldıkları geçerli oy esaslı oranında dağıtılacaktır”.
- “Cumhurbaşkanı ve milletvekili seçiminde pusulalar aynı zarfa koyulacaktır.”
- “Vatandaşın ihbarı üzerine kolluk güçleri sandık başlarına gelebilecektir.”
- “Aday listelerinin teslim edilmesi için belirlenen tarihten iki gün öncesine kadar, aynı usulle ittifak protokolünde değişiklik yapılabilecektir.”
- “Partiler kendi aday listeleri ile yan yana yer alacak. Sıraları da kura ile belirlenecektir”.
- “Seçilme yaşı 18'e indirilmiştir.”
- “Aynı binada oturan seçmenler aynı seçim bölgesinde olmak üzere farklı sandıklara kaydedilebilecektir”.
- “İttifakın unvanı belirlenmemiş ise ilgili bölüme sadece “İttifak” ibaresi yazılacak, unvanı olmayan ittifakın birden fazla olması halinde, bunlar başvuru sırasına göre numaralandırılacaktır”.
- “Birlikte yapılan Cumhurbaşkanı ve milletvekili seçimlerinde, önce Cumhurbaşkanı seçimine ait oy pusulalarının sayım ve dökümü yapılacaktır”.
- “Yerel idare organları seçimlerinde; sırasıyla büyükşehir belediye başkanlığı, belediye başkanlığı, belediye meclisi üyeliği ve muhtarlık seçimine ait oy pusulalarının sayım ve dökümü yapılacaktır”.
- “Yatağa bağımlı vatandaşlarca seçme hakkının kullanılması için seyyar seçim sandığı kullanılacaktır”.
- “Sandık kurulu başkanları kamu görevlileri arasından kura ile belirlenecektir”.
- “Seçimlerde kullanılacak kabinler oy vermenin gizliliğini sağlayacak şekilde belirlenecektir.”
- “Filigranlı ve amblemlili oy zarflarının ebatları belirlenecektir”.
- “Yerel idareler seçimlerinde oy pusulalarının tamamı aynı zarf ve sandığa koyulacaktır.”

2.6.1. Türkiye’de Günümüze Kadar Yapılmış Olan Seçim İttifakları

Türkiye’de yasal olarak seçim ittifakı yapılmasına imkân sağlayan ilk yasa 13 Mart 2018 yılında kabul edilmiş ve resmi olarak seçim ittifakı ilk defa 24 Haziran 2018

seçimlerinde yapılmıştır. Ancak Türkiye’de daha önceden de yapılmış seçim ittifaklarına rastlamak mümkündür.

Seçim ittifakını resmi şekilde yapmaya olanak sağlayan kanundan önce Türkiye’de seçim mevzuatı yasal ve açıktan yapılan seçim ittifaklarına izin vermemektedir. Bu nedenle geçmişte yapılmış seçim ittifakları “*kanunu dolanarak*” ya da “*kanuna karşı hile kullanılarak*” daha yumuşak bir ifade ile kanunun açıklarından faydalanılarak yapılmıştır (Uzun, 2018: 193).

Seçim hukukunun engelleri ve siyasi partilerin kısıtlamalarına rağmen gerçekleştirilen bu eski seçim ittifakları, ittifakta bulunan siyasi partilerden yalnızca birisinin seçime katılması ve diğer partilerin seçimden çekilme kararı olarak, liderlerinin partilerinden istifa etmesi şeklinde olmuştur. “*atı parti*” olarak adlandırılan ittifaktaki büyük partinin listesinden aday olmaları ve seçim bittiğinde yeniden kendi partilerine dönüş yapmaları şeklinde gerçekleşmiştir (İba, 2015: 155).

Türkiye’de bu kapsamda gerçekleştirilen seçim ittifakları kronolojik olarak aşağıda verilen Tablo 2.1’de özetlenmiştir.

Tablo 2.1. Türkiye’de Seçim İttifaklarının Kronolojisi

27 Ekim 1957 Genel Seçimler	CHP-CMP- <i>Hr Parti İttifak Girişimi</i>
20 Ekim 1991 Genel Seçimler	DYP-DMP İttifakı RP-MP-IDP İttifakı (<i>Kutsal İttifak</i>) SHP-HEP İttifakı
24 Aralık 1995 Genel Seçimler	ANAP-BBP İttifakı HADEP-BSP-DDP- SİP İttifakı:
3 Kasım 2002 Genel Seçimleri	DEHAP-EMEP-SDP İttifakı DYP-DTP-ATP İttifakı
28 Mart 2004 Mahalli İdareler Genel Seçimi	SHP-DEHAP-EMEP-DP-TP-SDP İttifakı (<i>Demokratik Güç Birliği</i>)
22 Temmuz 2007 Genel Seçimler	CHP-DSP İttifakı DTP-DP-EMEP- SDP İttifakı (<i>Bağımsızlar Bloğu</i>)
12 Haziran 2011 Genel Seçimler	<i>Emek, Demokrasi ve zgrlk Bloğu</i> DP-BTP İttifakı
7 Haziran 2015 Genel Seçimler	SP-BBP İttifakı

Kaynak: Uzun, 2018: 194-202

İttifaklardan RP-MÇP-IDP İttifakı (Kutsal İttifak), SHP-HEP İttifakı ve SHP-DEHAP-EMEP-ÖDP-ÖTP-SDP İttifakı (Demokratik Güç Birliği) ön plana çıkmaktadır. Ön plana çıkan bu seçim ittifakları aşağıda başlıklar halinde ele alınmaktadır.

2.6.1.1. Kutsal İttifak

20 Ekim 1991 tarihli parlamento seçimlerinde sağ siyasi yelpazede yer alan İslahatçı Demokrasi Partisi (IDP), Milliyetçi Çalışma Partisi (MÇP) ve Refah Partisi (RP) arasında yapılan seçim ittifakına “*kutsal ittifak*” adı verilmektedir. Bu ittifak Türkiye’de yapılan seçim ittifakları içerisinde öne çıkanlardan birisidir. Yapılan seçim ittifakı, dönemin mevcut yüksek seçim barajını aşmak amacıyla yapılmıştır. Partiler içerisinde Refah Partisi seçim barajını aşmaya en yakın parti iken seçim ittifakına giderek işi garanti altına almak istemiştir (Çalmuk, 2001: 38).

Kamuoyunda “*sağda üçlü ittifak*” ve “*üçlü ittifak*” şekillerinde de isimlendirilen bu ittifakta seçim mevzuatının engellerini aşmak için siyasi partiler ittifaka gitmişlerdir. İttifak için IDP ve MÇP partilerinin adayları istifa etmiş ve RP listelerine girerek aday gösterilmişlerdir. Seçim mevzuat ve yasalarında bulunan engelleyici hususlar kapsamındaki hukuki tartışmalar, aday listelerinin son teslim tarihine kadar sorun olmuştur. O dönemin YSK başkanı Orhan Yalçınkaya Anadolu Ajansı’na listelerin açıklanmasına bir gün kala açıklama yapmış ve siyasi partilerin birbirlerini desteklemeleri ve ortak liste ile seçime girmelerinin yasalara aykırı olduğunu belirtmiştir (Çalmuk, 2001: 50). Refah Partisi genel başkanı da aynı günlerde bir basın toplantısı düzenleyerek mevcut genel siyasi hava ve hukuki zemini dikkate alan bir açıklama yapmıştır. Açıklamasında yasaya aykırı herhangi bir işbirliği bulunmadığını, aynı tabandaki partilerin “*kuvvet bünyesinde*” bir araya geldiğini ve “*İnananların Refah’la birleştiğini*” belirtmiştir. Bu ifadeler ile tedbirli davranan partiler içinde buldukları durumdan vazgeçemediler ve seçimlerden önce hem MÇP hem de IDP “seçimlerin adil, dürüst ve eşit bir yarış şeklinde” yapılmayacağını öne sürerek seçime katılmama kararı aldılar. Ardından bu partilerin genel başkanları ve diğer üyeleri partiden istifa ederek Refah Partisi listelerinden aday oldular (Milli Gazete, 1991)

Yapılan ittifak sonucunda parlamento seçiminde daha önceki oyları %14,9 olan RP’nin oy oranı %19,6’ya yükselmiştir. %2’lik bu artış oldukça önemli bir sonuç

olarak görülebilmektedir. Her ne kadar beklentiyi karşılanmasa da bu artış özellikle Orta ve Doğu Anadolu'da ittifakın çok başarılı olmasına imkân sağlamıştır. Kutsal ittifak toplamda 62 milletvekili çıkarmış ve bunların 3'ü IDP, 19'u MÇP ve 40'ı RP'den olmuştur. Her bir parti ittifaktan karlı bir şekilde çıkmıştır. Ancak ittifak seçimden kısa süre sonra dağılmıştır. Seçim sonucunda partilerden hiçbirisi yalnız hükümet kurmaya yetecek oyu alamamıştır. Bunun için koalisyon görüşmeleri yapılmış ve SHP ile DYP'nin koalisyon kuracağı belirlenince, RP'ye geçiş yapan IDP ve MÇP üyeleri istifa ederek kendi partilerine dönmüşlerdir (Uzun, 2018: 212).

2.6.1.2. SHP-HEP İttifakı

“*Koalisyonlu seçim*” olarak isimlendirilen 20 Ekim 1991 tarihli 19. Dönem Milletvekili Genel Seçimlerinde “*Sol Partilerin İttifakı*” olarak da adlandırılan SHP-HEP ittifakı, Türkiye’de yapılan seçim ittifaklarının önde gelenlerinden biridir. Kutsal ittifak gibi, bu ittifak da aynı seçimde seçim mevzuatının getirdiği barajı aşmak ve çoğunluğu elde edebilmek için kurulmuştur. Yani 20 Ekim 1991 seçimlerinde sağ partiler “*kutsal ittifak*” yaparken, sol partiler “*sol partilerin ittifakını*” kurmuşlardır. Bu ittifakta Halkın Emek Partisi (HEP) ve Sosyal Demokrat Halkçı Parti (SHP) yer almıştır (Uzun, 2018: 213).

Halkın Emek Partisi, 1990 yılında Kürt Siyasi Hareketi'nin ilk partisi olarak kurulmuştur. Bu ittifaka bir tercih olarak değil, mevzuatın gerektirdiği bir mecburiyet olarak girmiştir. O dönemde yürürlükte olan seçim ve siyasi partiler mevzuatı, siyasi partilerin seçime katılabilmesi için “*oy verme gününden en az altı ay önce tüm illerin en az yarısında teşkilatlanmış ve ilk büyük kongresini yapmış olma veya TBMM’de grubu bulunma şartı*” gerektirmekteydi. Ancak bu seçim ANAP’daki ani Genel başkan değişikliği sonrasında erken yapılmaya karar verilmiş ve HEP seçim dışında kalmıştı. İlk büyük kongresi altı ay önce olmadığı ve Meclis’te yer almadığı için seçime katılmaya hak kazanmamaktaydı. Bunun için bir partiyle ittifaka girerek seçime katılması gerekmişti ve ittifaka katılmıştı (Demir, 2016: 113).

SHP-HEP İttifakında SHP, 23 seçim bölgesinden 14 kişilik kontenjanı HEP adaylarına ayırmıştır. HEP’liler usulen kendi partilerinden ihraç edildikten sonra SHP listelerinden aday gösterilmişlerdir. Seçimin sonunda yapılan ittifaktan HEP istediğini almıştır. SHP’de 22 milletvekili ile parlamentodan temsil hakkı kazanmıştır. Daha

sonra DYP ile koalisyon hükümeti kuran SHP'ye ihraç edilerek geçen HEP'li milletvekilleri de kısa bir süre için de olsa iktidar ortağı olabilmişlerdir (Sönmez, 1995: 157-159).

2.6.1.3. Demokratik Güç Birliği

Türkiye'de yapılan seçim ittifaklarının öne çıkanlarından bir diğeri de yerel seçimler için yapılan “*Demokratik Güç Birliği*”dir. Bu ittifak “*28 Mart 2004 tarihli Mahalli İdareler Genel Seçimleri*” için tümü sol parti olan SDP, ÖTP, ÖDP, EMEP, DEHAP ve SHP arasında yapılmıştır. Seçim ittifakı yapılması için ilk çağrı Cumhuriyet Gazetesine SHP tarafından verilen ilan ile olmuştur. SHP tüm sol partilere yerel seçimler için ortak bir programda seçime girme çağrısı yapmış ve çağrı metni yollamıştır. Beş parti olumlu geri dönüş yapmıştır. Anlaşma sonucunda 29 Ocak 2004'de yapılan güç birliği kamuoyuna açıklanmıştır (Uzun, 2018: 223).

İttifakta her bir siyasi partinin güçlü olduğu kendi bölgesinde seçime gireceği ve diğerlerinin oradan çekilerek destek vereceği anlaşılmıştır. Ancak sonrasında DEHAP, SHP ile anlaşmış ve her bir bölgede SHP çatısı altında seçime girme kararı almıştır. 9 Şubat 2004'de bu durum “*Tek Çatı ve Ortak Program*” ismiyle imzalanarak resmi protokol haline getirilmiştir (Demir, 2016: 518). Bu durumda SHP ile DEHAP) tek bir parti (SHP) çatısı altında, diğer partilerden ikisi de (ÖDP ile EMEP) kendi tüzel kişilikleri ile ayrı ayrı seçime girmişlerdir. ÖDP ile EMEP'in seçime girdiği belediye çevrelerinde SHP ve DEHAP aday göstermeyerek bu partilere destek olmuşlardır. Kalan iki parti ise (SDP ve ÖTP) zaten seçime girme yeterliliklerini karşılamamaktadır. Hatta ÖTP'nin kuruluş amacı bile seçime girmek değildi. Bu parti DEHAP'ın kapatılması ihtimaline karşı “*yedek parti*” olarak kurulmuştur. Dolayısıyla “*Demokratik Güç Birliği*” adıyla kamuoyuna sunulan seçim işbirliği içinde esasen altı değil dört parti bulunmuştur (Uzun, 2018: 224).

Seçim sonuçları DEHAP başta olacak şekilde ittifaktaki tüm partiler için kötü sonuçlanmıştır. Daha önce %6,2 oy alan DEHAP ittifak sonucunda %5.2 oy oranında kalmıştır. Bu seçimlerde DEHAP için en büyük başarısızlık seçimden önce elinde olan Van, Ağrı, Bingöl ve Siirt belediye başkanlıklarını AK Parti'ye kaptırmasıdır. Buna karşılık Tunceli ve Şırnak'ı kazansa da toplamda elinde olan belediye başkanlık sayısı azalmıştır (Tayiz, 2014: 12-13).

SHP için de ittifak başarısızlık ile sonuçlanmıştır. SHP'den hiçbir aday seçimde başarılı olamamıştır. Benzer şekilde EMEP ve ÖDP'de %0,06 ve %0,04 oy oranları ile ittifaktan başarılı çıkamamışlardır (Demir, 2016: 520).

2.6.1.4. Cumhuriyet İttifakı

2018 yılının ilk döneminde Türkiye siyasetinde sıklıkla erken seçim konusu gündeme gelmiştir. Siyasi partilerin halkın desteğini kaybettiği ve seçimlerde güç kaybının ciddi boyutlara ulaşacağı iddia edilmiş ve erken seçim çağrısında bulunulmuştur (Sobacı, 2008). Buna rağmen dönemin Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan seçim zamanında yapılacağını vurgulamış ve zamanında yapılması konusunda hassasiyetlerini dile getirmiştir (Miş vd., 2018: 7).

Her ne kadar Cumhurbaşkanı Erdoğan ve AK Parti seçimlerin zamanında yapılması konusunda hassasiyetini vurgulasa da ülkenin içinde bulunduğu ekonomik ve siyasi belirsizlikler sonucunda erken seçim kararı alınması gerekmiştir. 16 Nisan 2017'de halkın kabul ettiği ve ilk Cumhurbaşkanlığı ve Parlamento seçimleri sonrasında yürürlüğe girecek olan “Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi” mevcut sorunların çözülmesi için bir ihtiyaçtan çok mecburiyet halini almıştır. Yeni sisteme geçilene kadar bu sorunların ve krizlerin çözülemeyeceği öne sürülmüş ve yeni sistemin kuvvetli bir şekilde tesis edilmesi gereksinimi doğmuştur (Duran, 2018a).

MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli 17 Nisan'da Türkiye'nin karşı karşıya kaldığı sorunların çözümlenmesi için erken seçime gidilmesi gerekliliği vurgulamış ve erken seçim tartışmaları sürecinde yeni bir döneme girilmiştir. MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli ile AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan erken seçimle ilgili görüşmelere başlanmıştır. Cumhurbaşkanı Erdoğan görüşme bitince bir basın açıklaması yapmış ve erken seçim kararını şu açıklama ile duyurmuştur (Miş vd., 2018: 7-8):

“Ciddi bir sorun yaşanmıyor gibi görünse de eski sistemin hastalıkları atılan her adımda karşımıza çıkıyor. Suriye’de yürütülen sınır ötesi operasyonlar ve bölgede yaşanan tarihi önemdeki hadiseler belirsizlikleri aşmayı zorunlu hale getirmiştir. Kararların daha güçlü şekilde uygulanabilmesi için yeni yönetim sistemine geçiş aciliyet olmuştur. Seçimlerin 24 Haziran 2018 Pazar günü yapılmasına karar verdik”

Bu açıklama sonrasında Türkiye seçim sürecine girmiştir. Türkiye'nin seçim sürecine girmesi ile birlikte siyasi partiler ivedilikle seçim ittifakı ve adaylar üstünde çalışmaya başlamıştır. Seçim sürecinde kesinlik kazanan ilk ittifak MHP ve AK Parti arasında gayri resmi bir biçimde oluşan ve seçim kararı sonrasında BBP'nin de destek verdiği Cumhur İttifakı olmuştur. Cumhur İttifakı 4 Mayıs 2018'de YSK'ya bir protokol metni sunmuştur. AK Parti İstanbul Milletvekili Mustafa Şentop ve MHP Genel Başkan Yardımcısı Mustafa Kalaycı tarafından teslim edilen protokol metninde ittifakın temel amacı “*Türkiye'nin istiklalini ve istikbalini her şeyin üstünde tutan bir anlayışla, güçlü ve istikrarlı bir parlamento yapısının oluşturulması ve gelecek beş yıl içinde Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin bütün kurum ve kurallarıyla yerleşmesi*” olarak belirtilmiştir. İttifakın Cumhurbaşkanı Adayı ise Recep Tayyip Erdoğan olmuştur (Miş vd., 2018: 8).

15 Temmuz'daki hain darbe girişiminin ardından Türkiye'nin maruz kaldığı saldırılara karşı millilik ve yerlilik eksenli bir hareket olan Cumhur İttifakı'nın temel motivasyonu ülkenin çıkarlarını öncelemek ve milletin bekası için birlikte hareket etmektir (Miş ve Laleoğlu, 2018: 20). Bu nedenle MHP ve Ak Parti ülkenin içinde bulunduğu sosyal ve siyasal sürecin gerekliliği olarak bir araya gelmiştir.

2.6.1.5. Millet İttifakı

Cumhur İttifakı genel olarak sosyal ve siyasal gelişmelerin doğal bir sonucu olsa da CHP-İYİ Parti-HDP ve SP'nin oluşturduğu rakip cephe de çeşitli ittifak formülleri üstüne çalışmaya başlamıştır. Özellikle CHP kurulan Cumhur İttifakı'na karşı bütün partilerin birleşmesi esaslı “*sıfır barajlı ittifak*” konusunda diğer siyasi partileri de ikna etmeye çalışmıştır. Ayrıca SP ve CHP Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanı adayı olarak gösterilmesine dair çalışmalar da yapmışlardır. Bu cephede ittifak görüşmelerinde tek bir ismin adaylığı üzerinde anlaşmaya varılamamış, parlamento seçimlerinde CHP, İYİ Parti, SP ve DP'yi kapsayan “*Millet İttifakı*” kurulmuştur (Miş vd., 2018: 8).

2.7. Seçim İttifaklarının Seçmen Davranışlarına Etkisi

Sonuçların temsili bakımından, seçimlere katılım oranı oldukça önemli bir bilgi kaynağıdır. Seçimlere katılım düzeylerinin yüksek olmaması, hem temsil sorunu hem de gelir durumu yüksek olmayan bireylerin politik faaliyetlere katılım sağlayamaması

ve eşitsizlik eksenli politikalarla bağdaştırılmaktadır. Bu doğrultuda seçim ittifaklarının seçmen davranışına doğrudan etki ettiği bilinmektedir. Bu durum, çoğunlukçu sistemlerde nispi sistemlere göre katılımın daha düşük oranda olması ile açıklanabilmektedir. Özellikle seçimden önce yapılan ittifaklarda seçim bitince hükümetin kurulması konusundaki belirsizlik azalmakta ve seçmen katılımı pozitif etkilenmektedir (Miş ve Duran, 2018: 12).

Tillman (2015: 726-737) yaptığı çalışmada 1970-2002 yılları arasında 19 parlamenter demokraside toplam 223 parlamento seçimi üzerine bir araştırma gerçekleştirmiştir. Çalışma sonucunda seçim ittifakının seçime katılım düzeylerini 1,5 puandan daha fazla yükselttiğini belirtmiştir. Ayrıca çalışmada seçime katılan siyasi partilerin sayısı arttıkça seçmenlerin oy kullanma olasılıklarının düştüğü belirlenmiştir.

Siyasi partilerin seçim ittifakı yapması ve seçime katılım oranlarının artması, seçmen davranışına olan etkiyi doğrudan değiştirmektedir. Özellikle ülkemiz gibi nispi temsil sisteminin uygulandığı yerlerde seçim ittifakları yapıldığında seçmenler oy kullanmaya teşvik edilmekte ve oy kullanan seçmen sayısında artış görülmektedir. Buna ek olarak seçim ittifakları ile birlikte seçmenlerin ve küçük partilerin oyları kilit bir öneme sahip olmakta; seçimlerde başarıya ulaşamayacağını düşünen birçok küçük partinin seçmeni de oy kullanmaya yönelmektedir (Duran, 2018b).

Seçmen davranışına seçim ittifakının önemli bir etkisinin olduğu görülürken bu duruma ek olarak ülke ekonomisinde yaşanan dalgalanmalar ya da ekonomideki istikrarında önemli bir etkisinin olduğu söylenebilir. Türkiye ekonomisi en yüksek büyüme ortalamasını Atatürk döneminde yakalanmıştır. Bunun dışında, özellikle 1950-1975 döneminde ve 2002 yılları sonrasında hızlı bir büyüme dönemi yaşamıştır. 1950-1960 döneminde altyapı yatırımlarıyla büyüyen ekonomi, 1994, 1999 ve 2001 krizleriyle negatif büyüme yaşamıştır. Ekonomide yaşanan sıkıntılardan dolayı siyasi istikrarın olmadığı ve seçmenlerin yeni bir arayış içinde olduğunu söylemek mümkündür. Bu dönemde yeni kurulan AK Partinin 2002 seçimlerinde tek başına iktidara gelmesi ve 17 yıllık iktidar hayatına devam etmesinde ekonomik istikrarın önemli bir etkisi olduğu söylenebilir (Karabulut vd., 2008: 88).

2.8. Seçim İttifaklarının Avantaj ve Dezavantajları

Seçim ittifakının avantajları şu şekilde sıralanabilmektedir (Miş ve Duran, 2018: 14):

- Siyasi partiler olanaklarını ve güçlerini bir araya getirerek yalnız başlarına ulaşamayacakları siyasi faaliyetleri koordineli bir biçimde gerçekleştirebilmektedir.
- Siyasi partiler etki alanlarını ve görünüşlerini ittifak kurarak daha etkin kılabilirler. Bu durum hükümetin kurulmasında, meclisteki sandalye sayısının belirlenmesinde ve diğer siyasi süreçlerde aktif olmalarını ve ön plana çıkmalarını sağlamaktadır.
- Dini ve etnik açıdan farklı olan grupların yönetilmesine ve hükümetin kapsayıcılığının genişletilmesine olanak sağlamaktadır.
- Siyasi partilerin maddi kaynaklarını paylaşmasına ve böylece birbirlerinin zayıf ve güçlü yanlarından faydalanmasına imkân vermektedir.
- İttifak kurma sürecinde siyasi partilerin uzlaşma ve empati becerileri artmaktadır. Bu şekilde siyasetin temel ilkelerini benimsemek için birbirlerini teşvik edebilmektedirler. Ayrıca uzlaşma sağlandığı için ittifaklar siyasi partilerin uçlara savrulmasını engellemektedir.
- İttifak sürecindeki kazançları ile birlikte siyasi partilerin örgütsel yetenekleri gelişmektedir.
- İttifak sürecinde elde edilen kazanımlar ile siyasi partilerin bireysel kredibiliteleri artmaktadır.
- İttifakın gerçekleşmesi için gereken uzlaşma ve konsensüs, özellikle öngörülebilirlik ve istikrara gereksinim duyan ülkelerde sistemin yeniden yapılanmasına ciddi katkılarda bulunabilmektedir.

Seçim ittifaklarının bu avantajlarının yanı sıra bazı dezavantajları da bulunmaktadır.

Bunlar da şu şekilde sıralanabilmektedir (Miş ve Duran, 2018: 14):

- Siyasi partilerin karar verme süreçlerindeki güçleri ve kontrolleri azalabilmektedir. İttifakı kuran diğer partilerden ayrışma problemleri hale gelebilmektedir. Özellikle ittifaktaki küçük siyasi partiler için bu durum ciddi dezavantaj olabilmektedir.
- İttifaklarda siyasi partiler zayıf ve güçsüz koalisyon/hükümetlerle bir araya gelebilmektedir. Bu da siyasi partilerin gelecek seçimdeki başarılarını negatif yönde etkilemektedir.
- İttifaka giren partiler arasında anlaşma ve uzlaşma yapmanın mecburi olması sebebiyle kritik hususlarda zaman zaman uzlaşmada ortaya çıkan problemler partiler arasında sorunlara yol açabilmektedir.
- İttifak yapan partiler arasındaki iş birliğinin zayıf olması, ittifaktan memnun olmayan gruplar arasında kutuplaşmaları artırabilmektedir.
- Çoğunluğun oluşturduğu veya büyük ittifaklar, ittifaka katılmayan diğer siyasi partilerin marjinalleşmesine sebep olabilmektedir.
- Özellikle baskın siyasi partilerin olduğu örneklerde, yükselmekte olan siyasi partiler ittifak kurarak daha zayıf hale gelebilmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SEÇİM İTTİFAKLARININ SEÇİM SONUÇLARINA ETKİSİNİ İNCELEYEN BİR ARAŞTIRMA

Bu çalışmada Türkiye’de seçim ittifakı ve bu ittifakın siyasi partilerin oy dağılımı üzerindeki etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda 10 Ağustos 2014 Cumhurbaşkanlığı Seçimi, 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı seçimi, 1 Kasım 2015 tarihinde yapılan 26. Dönem Milletvekili Seçimi, 24 Haziran 2018 tarihinde yapılan 27. Dönem Milletvekili Genel Seçimi, 30 Mart 2014 tarihinde yapılan Yerel seçimleri ve 31 Mart 2019 tarihinde yapılan yerel seçimlerin karşılaştırılması gerçekleştirilmiştir.

3.1. Araştırmanın Amacı

Seçim sistemleri hakkında siyasal ve akademik tartışmalar genellikle “temsilde adalet” veya “yönetimde istikrar” prensipleri temelinde yapılmaktadır. Seçim sistemleri bu prensiplerden birine ağırlıklı olarak dayandırılmaktadır. Bu çalışmanın konusunu oluşturan partiler-arası ittifaklar, her iki prensibin hedeflediği amaçları gerçekleştirebilecek, yani hem temsilde adaleti hem de yönetimde istikrarı sağlayacak önemli araçlardan biridir. Bu çalışmanın esas amacı, seçim ittifaklarının seçime katılan adayların veya siyasi partilerin oy dağılımları üzerindeki etkisini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda yapılan analizlerde adayların veya siyasi partilerin oy sayılarındaki değişimi hem iller bazında hem de bölgeler bazında incelenmesi amaçlanmaktadır.

3.2. Araştırmanın Önemi

Geçmişte yapılan seçim ittifakları partilerin herhangi bir partinin çatısı altında seçime girmesiyle yapılmıştır. 13 Mart 2018 tarihinde yapılan yasa değişikliği ile siyasi partiler kendi tüzel kişiliklerini kaybetmeden başka partilerle seçim ittifakları yapmalarının yolu açılmıştır. 24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçimleri ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri ve 31 Mart 2019 Yerel Seçimlerde siyasi partiler resmi olarak yaptıkları ittifaklar altında seçimler girmişlerdir. 2018 yılına kadar sahip

olduğumuz seçim sistemi partiler arası siyasi ittifaklara izin vermediği için, yapılan tüm akademik çalışmalar ittifakların etkisini inceleyememiştir. Dolayısıyla bu çalışmanın önemi siyasi ittifakların seçim sonuçlarına olumlu ya da olumsuz yansımalarını inceleyen nadir akademik bir çalışma olmasından kaynaklanmaktadır. Seçim ittifaklarının yapılmasına izin veren yasanın yürürlüğe girmesinden sonra, yapılan seçimlerde ittifakların, partilerin iller ve bölgeler bazında almış oldukları oy sayılarına etkisinin incelendiği bu çalışma bu yönüyle hem özgün bir çalışma olduğu ve literatüre önemli bir katkı sağladığı düşünölmektedir.

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Çalışmanın evrenini Yüksek Seçim Kurulu'nun verilerine göre Türkiye'de yapılan tüm seçimler oluşturmaktadır. Bu çalışmada amaçlı örnekleme (özellikle alt boyutu olan kriterli örnekleme) yöntemi kullanılmıştır. Bu örneklemenin temeli, araştırmanın amaçları doğrultusunda bir evrenin temsilci bir örneği yerine, amaçlı olarak bir ya da birkaç alt kesimini örnek olarak almaktır. Başka bir deyişle amaçlı örnekleme, evrenin soruna en uygun bir kesimini gözlem konusu yapmak demektir (Sencer, 1989: 386).

Çalışmanın örneklemini ise Türkiye'de yapılan son iki yerel seçim, son iki genel seçim ve son iki Cumhurbaşkanlığı seçimi oluşturmaktadır. 10 Ağustos 2014 Cumhurbaşkanlığı Seçimi, 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı seçimi, 1 Kasım 2015 tarihinde yapılan 26. Dönem Milletvekili Seçimi, 24 Haziran 2018 tarihinde yapılan 27. Dönem Milletvekili Genel Seçimi, 30 Mart 2014 tarihinde yapılan Yerel seçimleri ve 31 Mart 2019 tarihinde yapılan yerel seçimler çalışmanın örneklemini temsil etmektedir.

3.4. Araştırma Verilerinin Toplanması

Karşılaştırma yapmak amacıyla kullanılan veriler, Yüksek Seçim Kurulunun resmi web sitesinde yayınlamış olduğu ve yayınlamalarına izin verdiği diğer kaynaklardan elde edilmiştir

Araştırma verileri toplandığı tarihte Yüksek Seçim Kurulunun resmi web sayfasında daha önce yayınlamış olduğu ayrıntılı veriler bulunamamıştı. Ancak Cumhurbaşkanlığı seçimine ait veriler Yüksek Seçim Kurulunun verileri ile tutarlı olması ve iller bazında dağılımın verilmesi nedeniyle veriler Sabah Gazetesi'nden

alınmıştır. Söz konusu gazetenin verileri aldığı kaynak, verilerin yayınlandığı tarih itibariyle Yüksek Seçim Kuruludur. Veriler alınırken 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı seçim sonuçlarında yurt dışı oylarının dağılımı yapılmadığından dolayı, Yüksek Seçim Kurulunun kullanmış olduğu yöntemle partilerin Türkiye geneli almış oldukları geçerli oy sayılarının oranına göre orantılı bir şekilde illere göre dağıtımını yapılmıştır. Milletvekili seçim verileri de aynı kaynaktan alınmıştır. Bu veriler içerisinde yurt dışı oyların dağılımı da mevcuttur. Yerel seçim sonuçları da aynı kaynaktan alınmıştır. Yerel seçim sonuçlarında İl Genel Meclis oylarının büyük şehirlerde kullanılmamasından dolayı, Yüksek Seçim kurulunun resmi sitesinden büyük şehirlerdeki seçim sonuçları direk alınmıştır.

3.5. Araştırmanın Varsayımları ve Kısıtlayıcıları

Bu çalışmada seçim ittifaklarının partilerin iller ve bölgeler bazında almış oldukları oy sayılarına etkisi, ittifak öncesi ve ittifak sonrası seçim sonuçları karşılaştırılarak incelenmiştir. Bu bağlamda araştırmanın varsayımları ve kısıtlayıcıları cumhurbaşkanlığı seçimleri, milletvekili seçimleri ve yerel seçimler (il genel meclis oyları) kapsamında aşağıda verilen başlıklar halinde sunulmuştur:

3.5.1. Cumhurbaşkanlığı Seçim Sonuçlarının Analizlerinde Kullanılan Veriler

Cumhurbaşkanlığı seçim sonuçlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan analizlerde kullanılan verilerin toplanmasında bazı zorluklar ile karşılaşmıştır. Karşılaşılan zorluklardan kaynaklı araştırmanın kısıtlayıcıları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimlerine üç aday; 2018 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde ise altı aday seçime girmiştir. Dolayısıyla Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonuçlarının karşılaştırılacağı analizler için belirlenen ittifaklar bir birinden ayıramamış olup, değerlendirme yapılırken sadece her iki seçime giren adayların seçim sonuçları incelenmiştir. Bu adaylar; Cumhur ittifakının adayı Recep Tayyip Erdoğan ile HDP'nin adayı Selahattin Demirtaş'tır.
- 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde yurt dışı oylarının dağıtımını iller ve bölgeler bazında yapılmamıştır. YSK'nın 2014 seçimlerinde uyguladığı metot kullanılarak, 2018 seçim sonuçları için de benzer şekilde dağılım yapılmıştır. YSK'nın kullandığı söz konusu metot; partilerin Türkiye geneli

almış oldukları oy oranlarına orantılı bir şekilde partilerin yurt dışında almış oldukları oyların dağıtımını ile ilgilidir.

3.5.2. Milletvekili Seçim Sonuçlarının Analizlerinde Kullanılan Veriler

Milletvekili seçim sonuçlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan analizlerde kullanılacak verilerin toplanmasında da cumhurbaşkanlığı seçimlerinin verileri ile ilgili benzer sorunlar ile karşılaşmıştır. Karşılaşılan sorunlardan kaynaklı araştırmanın kısıtlayıcıları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Yurt dışı oylarını da içeren 1 Kasım 2015 ve 24 Haziran 2018 Genel Seçim sonuçları iller bazında mevcuttur. Ancak bölgeler bazında yapacağımız analizlerde kullanmak için yurt dışı oylarını da kapsayan bölgelere ait verileri oluşturmak amacıyla YSK'nın iller bazındaki verileri kullanılmıştır.
- Bölge bazlı sonuçlar alınırken YSK'nın "diğer oylar" diye tanımladığı çok küçük partilere ve bağımsız adaylara ait oylar hariç tutulmuştur. Bu oylar ittifaklardan bağımsız olduğundan değerlendirme dışı bırakılmıştır.
- 24 Haziran 2018 seçimlerinde Cumhur İttifakını ve Milet İttifakını oluşturan siyasi partiler, 1 Kasım 2015 seçimlerinde ittifak yapmadıkları halde, söz konusu partilere ait 1 Kasım 2015 seçimlerinde aldıkları oylar ittifak yapılmış gibi değerlendirilmiştir.
- Analize dâhil edilen veriler ittifakların veya siyasi partilerin aldıkları oy sayılarıdır. Çünkü Cumhur İttifakının, Milet İttifakının ve HDP'nin her iki seçimde almış oldukları oy oranlarının bir birine yakın olmasından dolayı sağlıklı sonuçların elde edilemeyeceği düşünülmüştür. Dolayısıyla yapılan analizlerde oy oranları yerine oy sayıları kullanılmıştır.
- 2018 seçimlerinden önce yapılan yasal değişiklikle milletvekili sayısının 550'den 600 sayısına çıkmasından dolayı, partilerin elde ettiği milletvekili dağılımları analiz dışında tutulmuştur.

3.5.3. Yerel Seçim Sonuçlarının Analizlerinde Kullanılan Veriler

Yerel seçim sonuçlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan analizlerde kullanılacak verilerin toplanmasında da diğer iki seçim türünde olduğu gibi benzer sorunlar ile

karşılaşmıştır. Karşılaşılan sorunlardan kaynaklı araştırmanın kısıtlayıcıları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Yerel seçimlerin analizleri için veriler toplanırken; Belediye Başkanlığı seçimlerinde iller bazında ittifakların net olmamasından dolayı sağlıklı veriler elde edilememiştir. Dolayısıyla partilerin elde ettiği Belediye Başkanlığı sayıları yerine, İl Genel Meclis Üyesi Seçim sonuçları kullanılarak analizler yapılmıştır.
- Yüksek Seçim Kurulu verilerine göre 30 Mart 2014 Yerel Seçimlerinde büyük şehirlerde İl Genel Meclis Üyesi için oy kullanılmadığından dolayı Belediye Meclis Üyesi oyları Yerel Seçim sonuçları verileri kapsamında ele alınmıştır.

3.6. Araştırmanın Hipotezleri

Seçime giren ittifaklar iki guruptan oluşmuştur: Cumhur ittifakı ve Millet ittifakı ittifak dışı kalan HDP ise tek başına seçimlere girmiştir. Cumhur ittifakı üç partinin birleşmesiyle AK Parti, MHP ve BBP'den oluşmaktadır. Millet ittifakı ise dört partinin birleşmesiyle CHP, İYİ, SP ve DP'den oluşmaktadır. İttifaklar 2018 yılında resmi olarak kendi partileri adı altında ittifak çatısıyla seçime girmiştir. Veriler alınırken ittifak sonrası ve ittifak öncesi olarak değerlendirilmiş olup siyasi partilerin oy sayılarındaki değişim incelenmiştir.

Seçim ittifakıyla beraber 10 Ağustos 2014 Cumhurbaşkanlığı ile 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı, 1 Kasım 2015 26. Dönem Milletvekili seçimi ile 24 Haziran 2018 27. Dönem Milletvekili Genel seçimi ve 30 Mart 2014 Yerel seçimleri ile 31 Mart 2019 Yerel seçimlerinde yapılan ittifakların sonucunda oluşan tablolar karşılaştırılmıştır.

Çalışmanın hipotezleri şu şekilde seçilmiştir:

H1: Recep Tayyip Erdoğan'ın 10 Ağustos 2014 ve 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde iller bazında almış olduğu oy sayıları arasında fark vardır.

H2: Recep Tayyip Erdoğan'ın 10 Ağustos 2014 ve 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde bölgeler bazında almış olduğu oy sayıları arasında fark vardır.

H3: Selahattin Demirtaş'ın 10 Ağustos 2014 ve 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde iller bazında almış olduğu oy sayıları arasında fark vardır.

H4: Selahattin Demirtaş'ın 10 Ağustos 2014 ve 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde bölgeler bazında almış olduğu oy sayıları arasında fark vardır.

H5: Cumhur ittifakının 1 Kasım 2015 ve 24 Haziran 2018 Genel seçimlerinde iller bazında almış olduğu oy sayıları arasında fark vardır.

H6: Cumhur ittifakının 1 Kasım 2015 ve 24 Haziran 2018 Genel seçimlerinde bölgeler bazında almış olduğu oy sayıları arasında fark vardır.

H7: Millet ittifakının 1 Kasım 2015 ve 24 Haziran 2018 Genel seçimlerinde iller bazında almış olduğu oy sayıları arasında fark vardır.

H8: Millet ittifakının 1 Kasım 2015 ve 24 Haziran 2018 Genel seçimlerinde bölgeler bazında almış olduğu oy sayıları arasında fark vardır.

H9: Halkların Demokratik Partisinin 1 Kasım 2015 ve 24 Haziran 2018 Genel seçimlerinde iller bazında almış olduğu oy sayıları arasında fark vardır.

H10: Halkların Demokratik Partisinin 1 Kasım 2015 ve 24 Haziran 2018 Genel seçimlerinde bölgeler bazında almış olduğu oy sayıları arasında fark vardır.

H11: Cumhur ittifakının 30 Mart 2014 ve 31 Mart 2019 Yerel seçimlerinde iller bazında almış olduğu oy sayıları arasında fark vardır.

H12:- Cumhur ittifakının 30 Mart 2014 ve 31 Mart 2019 Yerel seçimlerinde bölgeler bazında almış olduğu oy sayıları arasında fark vardır.

H13: Millet ittifakının 30 Mart 2014 ve 31 Mart 2019 Yerel seçimlerinde iller bazında almış olduğu oy sayıları arasında fark vardır.

H14: Millet ittifakının 30 Mart 2014 ve 31 Mart 2019 Yerel seçimlerinde bölgeler bazında almış olduğu oy sayıları arasında fark vardır.

H15: Halkların Demokratik Partisinin 30 Mart 2014 ve 31 Mart 2019 Yerel seçimlerinde iller bazında almış olduğu oy sayıları arasında fark vardır.

H16: Halkların Demokratik Partisinin 30 Mart 2014 ve 31 Mart 2019 Yerel seçimlerinde bölgeler bazında almış olduğu oy sayıları arasında fark vardır.

3.7. Araştırma Metodu

Çalışmada kullanılan verilerin kaynağı Yüksek Seçim Kurulu olduğundan ve kesin sonuçları temsil ettiğinden güvenilirlik analizine gerek olmasa da, çalışmada verilerin güvenilirlik analizleri yine de yapılmıştır. Verilerin analizi yapılırken önce normallik analizi yapılmıştır (Çınar, 2019: 312). Normal dağılıma uygun olmayan değişkenler için Wilcoxon işaret testi (Kalaycı, 2010: 51), normal dağılıma uygun olan değişkenler için ise eşlenik-çift t-testi uygulanmıştır (Kartal, 2006: 163-164).

3.8. Verilerin Analizi ve Araştırma Bulguları

(TÜRKİYE'DE YAPILAN SEÇİM İTTİFAKILARIN SİYASİ PARTİLERİN OY DAĞILIMI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ)

Öncelikle, çalışmada kullanılan ölçeklere ait değişkenlerin güvenilirlik analizi yapılmıştır. Değişkenlerin normal dağılım gösterip göstermediğini tespit etmek için veri sayısı (N)>50 olduğu durumlarda Kolmogorov-Smirnov normallik testi (Temelli ve Çınar, 2018: 564), (N)<50 olduğunda durumlarda ise Shapiro-Wilk testi yapılmıştır (Shapiro vd., 1968: 1343-1372). Normallik testi sonucunda $P>0,05$ olan durumlarda, değişkenler normallik dağılımına uygun olduğu için parametrik testlerden eşlenik-çift t-testi uygulanmıştır (Kartal, 2006). Normallik testleri sonucunda $P<0,05$ olan durumlarda ise değişkenler normallik dağılımına uygun olmadığı için parametrik olmayan testlerden Wilcoxon işaret testi uygulanmıştır (Kalaycı, 2010: 51).

Çalışmada analiz sonuçları yorumlanırken bir önceki seçimlere göre oy sayısında yaşanan artış dikkate alınarak yapılmıştır. Bu durumda partilerin oy sayılarında artış görülse de oransal olarak düşüşler olmuştur. Seçim ittifakı ile beraber oy sayılarında artış olan ittifakların oy oranlarında düşüşün olduğu görülmüştür.

Seçim sonuçları karşılaştırılırken önceki seçimlere oranla sonraki seçimlerde bazı partilerin oy sayılarının arttığı görülmektedir. Oy sayılarındaki bu artış mutlak başarıyı ifade etmemektedir. Çünkü önceki seçimlere göre 2018 ve 2019 yıllarında yapılan seçimlerde seçmen sayısı artmıştır. Dolayısıyla bulgular yorumlanırken bu durum göz önünde bulundurulmalıdır.

3.8.1. Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinin Analizi

Bu başlık altında cumhurbaşkanı adayları Recep Tayyip Erdoğan ve Selahattin Demirtaş'ın iller ve bölgeler bazındaki aldıkları oy sayılarına ait analizler sunulmuştur.

3.8.1.1. Cumhurbaşkanı Adayı Recep Tayyip Erdoğan'ın Cumhurbaşkanlığı Seçim Sonuçları ile İlgili Bulguları

10 Ağustos 2014 ve 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Recep Tayyip Erdoğan'ın hem iller bazında hem de bölgeler bazında almış olduğu oy sayıları kullanılarak analizler yapılmıştır.

Cumhurbaşkanı Adayı Recep Tayyip Erdoğan'ın Cumhurbaşkanlığı Seçim Sonuçları ile İlgili İller Bazındaki Bulguları

Cumhurbaşkanı Adayı Recep Tayyip Erdoğan'ın 10 Ağustos 2014 ve 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde iller bazında almış olduğu oy sayıları kullanılarak yapılan güvenilirlik analizi sonucu aşağıda verilen Tablo 3.1'de sunulmuştur.

Tablo 3.1. İller Bazındaki RTE2014 ve RTE2018 Değişkenlerinin Güvenilirlik Analizi

İl Sayısı (N)	Değişken Sayısı	α
81	2	0,980

Tablo 3.1'de görüldüğü üzere Cumhurbaşkanı Adayı Recep Tayyip Erdoğan'ın 10 Ağustos 2014 ve 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde iller bazında almış olduğu oy sayılarını içeren RTE2014 ve RTE2018 değişkenleri oldukça güvenilirdir ($P>0,900$). $N=81>50$ olduğundan normallik analizi için Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmış ve test sonuçları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3.2. İller Bazındaki RTE2014 ve RTE2018 Değişkenlerinin Normallik Analizi

Değişkenler	İstatistik Değeri	sd	P
RTE2014	0,283	81	0,000
RTE2018	0,292	81	0,000

Tablo 3.2'deki sonuçlara göre; $P<0,05$ olduğundan kullanılan değişkenlerin normal dağılımına uygun olmadığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla parametrik olmayan

testlerden Wilcoxon işaret testinin yapılmasına karar verilmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan korelasyon analizinin sonuçları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3.3. İller Bazındaki RTE2014 ve RTE2018 Değişkenlerinin Korelasyon Analizi

Değişkenler	Korelasyon Katsayısı	N	R	P
RTE2014 ve RTE2018	Pearson	81	0,999	0,000
	Spearman	81	0,996	0,000

Değişkenler normal dağılım göstermediğinden korelasyon analizi için Spearman korelasyon katsayısı yorumlanır. Analiz sonucuna göre RTE2014 ve RTE2018 değişkenleri arasında aynı yönlü ve çok iyi derecede bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir (R=0,996; P=0,000).

Tablo 3.4. İller Bazındaki RTE2014 ve RTE2018 Değişkenlerinin Tanımlayıcı İstatistikleri

Değişkenler	N	Ortalama	Standart Sapma	Min.	Max.
RTE2014	81	255.195,38	433.792,54	5.979	3.568.047
RTE2018	81	325.002,33	573.853,77	10.471	4.738.797

Analizde kullanılan değişkenler 81 ilin oy sayılarından elde edilmiştir. RTE2014 değişkeninin ortalaması 255.195,38; RTE2018 değişkeninin ortalaması ise 325.002,33 şeklinde tespit edilmiştir. Yani 2018 Cumhurbaşkanlığı seçiminde Recep Tayyip Erdoğan, 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimine göre oy sayısını il başına ortalama 69.807 birim arttırmıştır. Ayrıca Wilcoxon işaret tablosu Tablo 3.5’de verilmiştir.

Tablo 3.5. İller Bazındaki RTE2014 ve RTE2018 Değişkenlerinin Wilcoxon İşaret Tablosu

Eşlenik-Çift Farkları	N	İşaretlerin Ortalaması	İşaretlerin Toplamı
RTE2018 - RTE2014	Negatif İşaret Sayısı	0 ^a	0
	Pozitif İşaret Sayısı	81 ^b	41
	Eşit İşaret Sayısı	0 ^c	3.321
	Toplam	81	

- a. RTE2018 < RTE2014
b. RTE2018 > RTE2014
c. RTE2018 = RTE2014

İşaret tablosuna göre 81 ilin tamamında RTE2018 değeri RTE2014 değerinden büyüktür. Cumhurbaşkanı adayı Recep Tayyip Erdoğan'ın oy sayısında Türkiye geneli tüm illerde görülen bu artışta, MHP ile yaptığı seçim ittifakının olumlu etkisinin yansımaları olarak açıklanabilir. Tablo 3.6'da Wilcoxon işaret testinin sonuç tablosu verilmiştir.

Tablo 3.6. Cumhurbaşkanı Adayı Recep Tayyip Erdoğan'ın İller Bazındaki Seçim Sonuçlarını İçeren Wilcoxon İşaret Testinin Sonuç Tablosu

Eşlenik-Çift Farkları	Z	P
RTE2018 - RTE2014	-7,818	0,000

Wilcoxon işaret testinin test istatistiği değeri $Z = -7,818$ ve testin anlamlılığı $P = 0,000$ olarak bulunmuştur. Buna göre her iki seçimde aday olan *Recep Tayyip Erdoğan'ın iller bazında almış olduğu oy sayıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir*. Dolayısıyla H_1 : “Recep Tayyip Erdoğan'ın 10 Ağustos 2014 ve 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde iller bazında almış olduğu oy sayıları arasında fark vardır” hipotezi desteklenmiştir. Cumhurbaşkanı adayı Recep Tayyip Erdoğan'ın iller bazında almış olduğu oy sayısında olumlu bir artışın varlığı belirlenmiştir. Ancak bu artışın istenilen düzeyde olduğu söylenemez.

Cumhurbaşkanı Adayı Recep Tayyip Erdoğan'ın Cumhurbaşkanlığı Seçim Sonuçları ile İlgili Bölgeler Bazındaki Bulguları

Cumhurbaşkanı Adayı Recep Tayyip Erdoğan'ın 10 Ağustos 2014 ve 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde bölgeler bazında almış olduğu oy sayıları kullanılarak yapılan güvenilirlik analizi sonucu aşağıda verilen Tablo 3.7'de sunulmuştur.

Tablo 3.7. Bölgeler Bazındaki RTE2014 ve RTE2018 Değişkenlerinin Güvenilirlik Analizi

Bölge Sayısı (N)	Değişken Sayısı	α
7	2	0,985

Tablo 3.7'de görüldüğü üzere Cumhurbaşkanı Adayı Recep Tayyip Erdoğan'ın 10 Ağustos 2014 ve 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde bölgeler bazında almış olduğu oy sayılarını içeren RTE2014 ve RTE2018 değişkenleri oldukça

güvenilirdir ($P>0,900$). $N=7<50$ olduğundan normallik analizi için Shapiro-Wilk testi uygulanmış ve test sonuçları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3.8. Bölgeler Bazındaki RTE2014 ve RTE2018 Değişkenlerinin Normallik Analizi

Değişkenler	İstatistik	sd	P
RTE2014	0,870	7	0,185
RTE2018	0,851	7	0,126

Tablo 3.8'deki sonuçlara göre; $P>0,05$ olduğundan kullanılan değişkenlerin normal dağılımına uygun olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla parametrik testlerden eşlenik-çift t-testinin yapılmasına karar verilmiştir.

Tablo 3.9. Bölgeler Bazındaki RTE2014 ve RTE2018 Değişkenlerinin Tanımlayıcı İstatistikleri

Değişkenler	N	Ortalama	Standart Sapma
RTE2014	7	2.829.109,43	1.771.654,67
RTE2018	7	3.468.622,43	2.250.138,45

Analizde kullanılan değişkenler 7 coğrafi bölgenin oy sayılarından elde edilmiştir. RTE2014 değişkeninin ortalaması 2.829.109,43; RTE2018 değişkeninin ortalaması ise 3.468.622,43 şeklinde hesaplanmıştır. Yani 2018 Cumhurbaşkanlığı seçiminde Recep Tayyip Erdoğan'ın 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimine göre oy sayısı bölge başına ortalama 639.513 birim artmıştır. Yapılan Pearson korelasyon analizinin sonucu aşağıda Tablo 3.10'da verilmiştir.

Tablo 3.10. Bölgeler Bazındaki RTE2014 ve RTE2018 Değişkenlerinin Korelasyon Tablosu

Değişkenler	N	R	P
RTE2018 ve RTE2014	7	0,999	0,000

Analiz sonucuna göre RTE2014 ve RTE2018 değişkenleri arasında aynı yönlü ve çok iyi derecede bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir ($R=0,999$; $P=0,000$).

Tablo 3.11. Cumhurbaşkanı Adayı Recep Tayyip Erdoğan’ın Bölgeler Bazındaki Seçim Sonuçlarını İçeren Eşlenik-Çift t-Testinin Sonuç Tablosu

Eşlenik-Çift Farkları	Ortalama	Standart Sapma	t	sd	P
RTE2018 - RTE2014	639.513	487.752,43	3,469	6	0,013

Tablo 3.11’de görüldüğü üzere RTE2018 ve RTE2014 değişkenleri arasındaki farkların ortalama değeri 639.513; farkların standart sapma değeri 487.752,43 olarak bulunmuştur. Test istatistik değeri $t=3,469$ olup, *Recep Tayyip Erdoğan’ın coğrafi bölgeler bazında almış olduğu oy sayıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir* ($P<0,05$). Dolayısıyla H_2 : “Recep Tayyip Erdoğan’ın 10 Ağustos 2014 ve 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde bölgeler bazında almış olduğu oy sayıları arasında fark vardır” hipotezi desteklenmiştir. Cumhurbaşkanı adayı Recep Tayyip Erdoğan’ın bölgeler bazında almış olduğu oy sayısındaki artışta yapılan ittifakın olumlu etkisinin olduğu görülmüştür.

4.8.1.2. Cumhurbaşkanı Adayı Selahattin Demirtaş’ın Cumhurbaşkanlığı Seçim Sonuçları ile İlgili Bulguları

10 Ağustos 2014 ve 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Selahattin Demirtaş’ın hem iller bazında hem de bölgeler bazında almış olduğu oy sayıları kullanılarak analizler yapılmıştır.

Cumhurbaşkanı Adayı Selahattin Demirtaş’ın Cumhurbaşkanlığı Seçim Sonuçları ile İlgili İller Bazındaki Bulguları

Cumhurbaşkanı adayı Selahattin Demirtaş’ın 10 Ağustos 2014 ve 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde iller bazında almış olduğu oy sayıları kullanılarak yapılan güvenilirlik analizi sonucu aşağıda verilen Tablo 3.12’de sunulmuştur.

Tablo 3.12. İller Bazındaki SD2014 ve SD2018 Değişkenlerinin Güvenilirlik Analizi

İl Sayısı (N)	Değişken Sayısı	α
81	2	0,989

Tablo 3.12’de görüldüğü üzere Cumhurbaşkanı adayı Selahattin Demirtaş’ın 10 Ağustos 2014 ve 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde iller bazında almış

olduğu oy sayılarını içeren SD2014 ve SD2018 değişkenleri oldukça güvenilirdir ($P>0,900$). $N=81>50$ olduğundan normallik analizi için Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmış ve test sonuçları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3.13. İller Bazındaki SD2014 ve SD2018 Değişkenlerinin Normallik Analizi

Değişkenler	İstatistik Değeri	sd	P
SD2014	0,306	81	0,000
SD2018	0,321	81	0,000

Tablo 3.13'deki sonuçlara göre; $P<0,05$ olduğundan kullanılan değişkenlerin normal dağılımına uygun olmadığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla parametrik olmayan testlerden Wilcoxon işaret testinin yapılmasına karar verilmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan korelasyon analizinin sonuçları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3.14. İller Bazındaki SD2014 ve SD2018 Değişkenlerinin Korelasyon Analizi

Değişkenler	Korelasyon Katsayısı	N	R	P
SD2014 ve SD2018	Pearson	81	0,990	0,000
	Spearman	81	0,984	0,000

Değişkenler normal dağılım göstermediğinden korelasyon analizi için Spearman korelasyon katsayısı yorumlanır. Analiz sonucuna göre SD2014 ve SD2018 değişkenleri arasında aynı yönlü ve çok iyi derecede bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir ($R=0,984$; $P=0,000$).

Tablo 3.15. İller Bazındaki SD2014 ve SD2018 Değişkenlerinin Tanımlayıcı İstatistikleri

Değişkenler	N	Ortalama	Standart Sapma	Min.	Max.
SD2014	81	48.330,63	94.782,31	319	650.653
SD2018	81	51.916,56	111.009,04	156	688.923

Analizde kullanılan değişkenler 81 ilin oy sayılarından elde edilmiştir. SD2014 değişkeninin ortalaması 48.330,63; SD2018 değişkeninin ortalaması ise 51.916,56 şeklinde tespit edilmiştir. Yani 2018 Cumhurbaşkanlığı seçiminde Selahattin

Demirtaş, 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimine göre oy sayısını il başına ortalama 3.586 birim arttırmıştır. Ayrıca Wilcoxon işaret tablosu Tablo 3.16’da verilmiştir.

Tablo 3.16. İller Bazındaki SD2014 ve SD2018 Değişkenlerinin Wilcoxon İşaret Tablosu

Eşlenik-Çift Farkları		N	İşaretlerin Ortalaması	İşaretlerin Toplamı
SD2018 - SD2014	Negatif İşaret Sayısı	60 ^a	35,63	2.138
	Pozitif İşaret Sayısı	21 ^b	56,33	1.183
	Eşit İşaret Sayısı	0 ^c		
	Toplam	81		

a. SD2018 < SD2014

b. SD2018 > SD2014

c. SD2018 = SD2014

İşaret tablosuna göre 81 ilin 21’inde SD2018 değeri SD2014 değerinden büyüktür. 60 ilde ise SD2018 değeri SD2014 değerinden küçüktür. Cumhurbaşkanı adayı Selahattin Demirtaş’ın oy sayılarında azalış olduğu görülmektedir. Demirtaş’ın 2014 seçimlerine göre 2018 seçiminde 60 ilde oy kaybetmesi, HDP tabanının başka bir adaya (CHP adayı Muharrem İnce) destek vermesi ile ilişkilendirilebilir. Tablo 3.17’de Wilcoxon işaret testinin sonuç tablosu verilmiştir.

Tablo 3.17. Cumhurbaşkanı Adayı Selahattin Demirtaş’ın İller Bazındaki Seçim Sonuçlarını İçeren Wilcoxon İşaret Testinin Sonuç Tablosu

Eşlenik-Çift Farkları	Z	P
SD2018 - SD2014	-2,248	0,025

Wilcoxon işaret testinin test istatistiği değeri $Z = -2,248$ ve testin anlamlılığı $P=0,000$ olarak bulunmuştur. Buna göre her iki seçimde aday olan Selahattin Demirtaş’ın iller bazında almış olduğu oy sayıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Dolayısıyla H_3 : “Selahattin Demirtaş’ın 10 Ağustos 2014 ve 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde iller bazında almış olduğu oy sayıları arasında fark vardır” hipotezi desteklenmiştir. Cumhurbaşkanı adayı Selahattin Demirtaş’ın iller bazında almış olduğu oy sayısında azalışın olduğu belirlenmiştir.

Cumhurbaşkanı Adayı Selahattin Demirtaş'ın Cumhurbaşkanlığı Seçim Sonuçları ile İlgili Bölgeler Bazındaki Bulguları

Cumhurbaşkanı Adayı Selahattin Demirtaş'ın 10 Ağustos 2014 ve 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde bölgeler bazında almış olduğu oy sayıları kullanılarak yapılan güvenilirlik analizi sonucu aşağıda verilen Tablo 3.18'de sunulmuştur.

Tablo 3.18. Bölgeler Bazındaki SD2014 ve SD2018 Değişkenlerinin Güvenilirlik Analizi

Bölge Sayısı (N)	Değişken Sayısı	α
7	2	0,991

Tablo 3.18'de görüldüğü üzere Cumhurbaşkanı Adayı Selahattin Demirtaş'ın 10 Ağustos 2014 ve 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde bölgeler bazında almış olduğu oy sayılarını içeren SD2014 ve SD2018 değişkenleri oldukça güvenilirdir ($P>0,900$). $N=7<50$ olduğundan normallik analizi için Shapiro-Wilk testi uygulanmış ve test sonuçları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3.39. Bölgeler Bazındaki SD2014 ve SD2018 Değişkenlerinin Normallik Analizi

Değişkenler	İstatistik	sd	P
SD2014	0,879	7	0,220
SD2018	0,890	7	0,276

Tablo 3.19'daki sonuçlara göre; $P>0,05$ olduğundan kullanılan değişkenlerin normal dağılımına uygun olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla parametrik testlerden eşlenik-çift t-testinin yapılmasına karar verilmiştir.

Tablo 3.20. Bölgeler Bazındaki SD2014 ve SD2018 Değişkenlerinin Tanımlayıcı İstatistikleri

Değişkenler	N	Ortalama	Standart Sapma
SD2014	7	515.870,43	408.894,05
SD2018	7	527.587,29	481.089,44

Analizde kullanılan değişkenler 7 coğrafi bölgenin oy sayılarından elde edilmiştir. SD2014 değişkeninin ortalaması 515.870,43; SD2018 değişkeninin ortalaması ise 527.587,29 şeklinde hesaplanmıştır. Yani 2018 Cumhurbaşkanlığı seçiminde Selahattin Demirtaş, 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimine göre oy sayısını il başına ortalama 11.717 birim arttırmıştır. Bu durumda seçimlerde ittifak yapmayan Demirtaş'ın oy sayısında olumlu yönde artış görülmüştür. Yapılan Pearson korelasyon analizinin sonucu aşağıda Tablo 3.21'de verilmiştir.

Tablo 3.21. Bölgeler Bazındaki SD2014 ve SD2018 Değişkenlerinin Korelasyon Tablosu

Değişkenler	N	R	P
SD2018 ve SD2014	7	0,996	0,000

Analiz sonucuna göre SD2018 ile SD2014 değişkenleri arasında aynı yönlü ve çok iyi derecede bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir (R=0,996; P=0,000).

Tablo 3.22. Cumhurbaşkanı Adayı Selahattin Demirtaş'ın Bölgeler Bazındaki Seçim Sonuçlarını İçeren Eşlenik-Çift t-Testinin Sonuç Tablosu

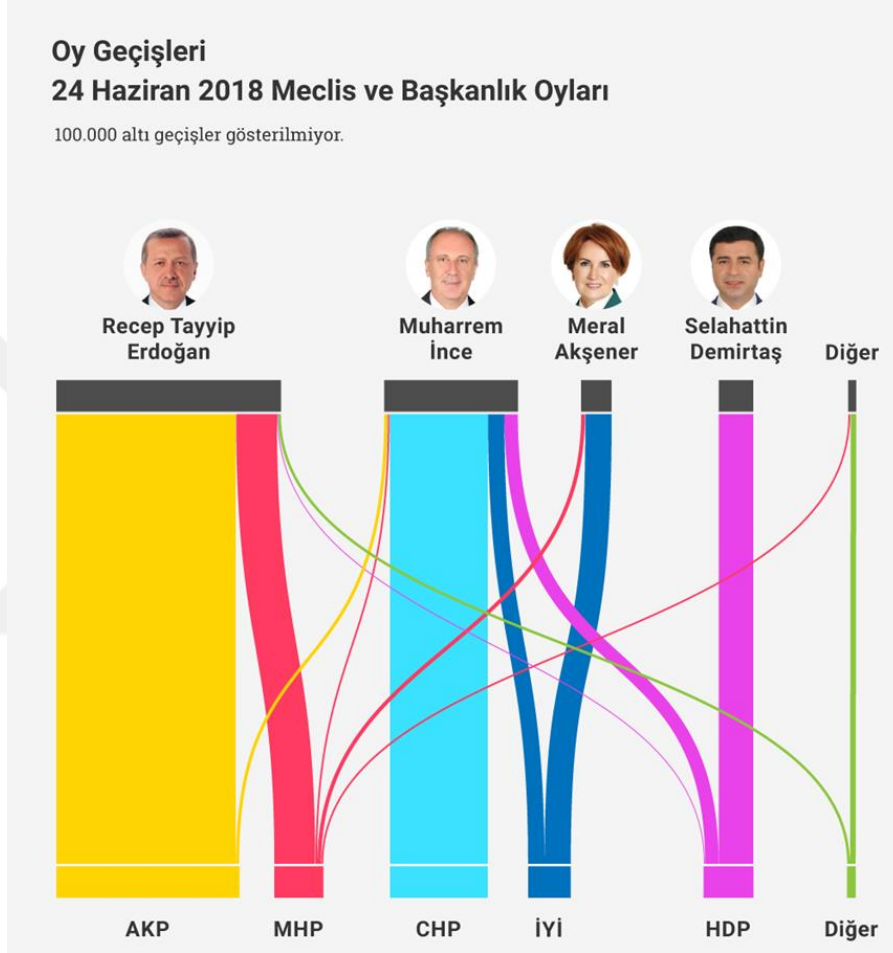
Eşlenik-Çift Farkları	Ortalama	Standart Sapma	t	sd	P
SD2018 - SD2014	11.716,86	82.915,14	0,374	6	0,721

Tablo 3.22'de görüldüğü üzere SD2018 ve SD2014 değişkenleri arasındaki farkların ortalama değeri 11.716,86; farkların standart sapma değeri 82.915,14 olarak bulunmuştur. Test istatistik değeri t=0,374 olup, *Selahattin Demirtaş'ın coğrafi bölgeler bazında almış olduğu oy sayıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir* (P>0,05). Dolayısıyla H₄: “Selahattin Demirtaş'ın 10 Ağustos 2014 ve 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde bölgeler bazında almış olduğu oy sayıları arasında fark vardır” hipotezi desteklenmemiştir.

Cumhurbaşkanlığı seçim sonuçlarını her iki seçime de katılan adayların iller ve bölgeler bazında almış oldukları oy sayılarındaki değişiklikleri incelediğimiz yukarıdaki analizlerden elde ettiğimiz bulgulara paralel yorumlar yapan araştırmacılar da bulunmaktadır. Türkiye genelinde bazı araştırma firmaları seçim ittifaklarını konu

alan değerlendirmeleri de bulgularımızı desteklemektedir. 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı Seçiminde parti tabanlarından adaylar arasındaki oy geçişlerini aşağıda verilen şekilde açıklayabiliriz.

Şekil 3.1. 24 Haziran 2018 Milletvekili ve Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinde Oy Geçişleri

Kaynak: cilekagaci.com, 2018.

Cumhurbaşkanı seçimlerinde seçmenlerin tercihleri incelendiğinde, dikkat çeken iki nokta bulunmaktadır. Bunlardan ilki Recep Tayyip Erdoğan'ın hem AK Parti'nin hem de MHP'nin seçmen tabanına hitap etmesi ve ittifakın etkisinden dolayı her iki partinin de seçmenlerinin ezici bir çoğunluğunu konsolide ederek ilk turda seçimi kazanmasıdır. 2018'de MHP'ye oy veren seçmenlerin büyük bir çoğunluğunun Kasım 2015 seçiminde AK Parti'ye oy vermiş olması bu durumu etkileyen en önemli faktörlerden biri olarak değerlendirilmektedir. Diğer bir ifadeyle, 2018 Genel Seçimlerinde MHP'ye oy veren seçmen kitlesi, bir önceki seçimde AK Parti tabanı

içerisinde yer alan ve muhtemelen Erdoğan'a yakın duran bir irade gösterdiği söylenebilir.

Dikkat çeken ikinci nokta ise aday göstermekte zorlanan CHP'nin Muharrem İnce ile yola çıkma kararı almasından sonra, kısa süreli bir seçim kampanyasının ardından yakalamış olduğu güçlü yükselişin sonucunda %30 oranında bir oy almasıdır. Muharrem İnce'nin başarısı CHP tabanının dışında bir kitlenin ve gizli ittifak sonucunda alınan desteğin etkisiyle ilişkilendirilebilir. CHP seçmeninin tamamına yakınının İnce'yi desteklemesinin yanı sıra, İnce'nin hem MHP tabanından kopan seküler milliyetçi İyi Parti seçmeninden, hem de sosyalist ve Türkiye'deki azınlık hakları savunucusu HDP tabanından oy aldığını söylemek mümkündür.

Meral Akşener ve Selahattin Demirtaş'ın kendi partilerinin oy sayılarına nazaran aday oldukları Cumhurbaşkanlığı seçiminde daha düşük oy aldıkları görülmektedir. Bu durumun nedeni, seçmenlerin ikinci turda Erdoğan'a güçlü bir mesaj verme amacıyla stratejik davranmaya çalıştığı ve yapılması halinde ikinci turda İnce'yi destekleme niyetleri gösterilebilir. Şekil 3.1'den yapılan çıkarımlara göre, Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinde her üç İYİ Parti seçmeninden biri ve her dört HDP seçmeninden biri Muharrem İnce'ye oy vermiş olabilir.

2018 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Recep Tayyip Erdoğan'ın almış olduğu oy sayısına Türkiye genelinde bakıldığı zaman, özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesinde olumlu yönde artışın olduğu söylenebilir. Recep Tayyip Erdoğan'ın oy sayısının Cumhur İttifakı oyundan fazla olması bölgedeki bağımsız adayların ve diğer muhafazakâr parti seçmenlerinin Recep Tayyip Erdoğan'a destek vermesi olarak açıklanabilir. Recep Tayyip Erdoğan'ın Türkiye genelinde Cumhurbaşkanlığı seçiminde ittifakın etkisiyle oy sayısı artmıştır. Fakat bu artışın beklenen düzeyde olduğu söylenemez. Ağustos 2014 seçimlerinde ittifak olmadan seçim sonucu 21.000.871 oy ile %51,79 olarak gerçekleşmişti. Ancak Haziran 2018 seçimlerinde ise 26.330.823 oy ile %52,59 olarak gerçekleşmiştir. Yani oran olarak %0,8'lik bir artışın olduğu görülmektedir. Bu durumda, MHP ve Ak Parti seçmenlerinden İYİ Parti'ye doğru oy kaymalarının olduğu söylenebilir.

2018 Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinde CHP'nin adayı Muharrem İnce, adayı olduğu partisi CHP'nin taban oyundan daha fazla oy aldığı görülmüştür. CHP'nin aldığı oy

oranı %22,65 olurken, Muharrem İnce'nin oy oranı ise %30,64 olarak gerçekleşmiştir. Parti tabanının firesiz destek verdiğini varsayarsak, partisinin taban oyunun dışında %7,99 oranında oy aldığı söylenebilir. Ortaya çıkan fark kıyı bölgelerinde daha çok görülmüştür. Bu bölgelerde yaşayan HDP ve İYİ Parti seçmenlerinin İnce tarafından ikna edildiği söylenebilir.

2018 Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinde HDP'nin adayı Selahattin Demirtaş'ın 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimlerine göre oy oranlarında %1,36'lık bir düşüşün olduğu görülmektedir. Bu durum adayın cezaevinde olması ve parti tabanının gizli ittifak ile İnce'yi desteklemesinden kaynaklı olduğu şeklinde açıklanabilir. Selahattin Demirtaş'ın 2018 Genel Seçimlerinde partisinin Türkiye geneli oy oranı %11,70 olmasına karşın, kendisinin oy oranı %8,40 olmuştur. Yani parti tabanının Selahattin Demirtaş'a tam destek vermediği görülmüştür. Demirtaş'ın %3,3 oranındaki oy kaybının İnce lehinde olduğu söylenebilir.

Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde genel değerlendirme partiler üzerinden değil, liderler özelinde yapılmıştır. MHP lideri ittifak yaptığı Ak Partinin lideri Recep Tayyip Erdoğan'ı desteklediği için ve CHP lideri ise kendi partisinden olan Muharrem İnce'yi aday gösterdiği için, kendileri aday olmamışlardır. 2018 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde aday sayısı 2014 seçimlerine göre artış göstermiştir. 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde üç aday seçime girerken, 2018 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde ise altı aday yarışmıştır. Partilerin destek verdiği Cumhurbaşkanı adaylarına parti tabanında destek verildiği söylenebilir. Siyasi parti tabanlarından farklı partilerin adaylarına doğru oy geçişlerinin olduğu ve bu geçişlerin ittifaklara göre şekil aldığı söylenebilir. Son iki Cumhurbaşkanlığı seçimine giren Recep Tayyip Erdoğan ve Selahattin Demirtaş'ın iki seçimde almış oldukları oyların karşılaştırmalarında; Erdoğan'ın oyunun arttığı Demirtaş'ın oyunun azaldığı görülmüştür. 2014 seçiminde Ekmelettin İhsanoğlu ile seçime giren CHP ise 2018'de aday değişikliği yaparak Muharrem İnce ile seçime girmiştir. Önceki seçimde MHP ile yaptığı ittifak sonucunda almış olduğu oy oranından daha düşük oy aldığı söylenebilir. 2018 yılında yeni kurulan İYİ Partinin ortaya çıkmasıyla partinin genel başkanı Meral Akşener aday gösterilmiştir. Akşener'in almış olduğu %7,29 oyun MHP, CHP ve Ak Parti tabanından geldiği söylenebilir. Sonuç olarak seçim ittifaklarının adayların aldıkları oy oranları üzerinde etkisinin olduğunu görülmektedir.

4.8.2. MİLLETVEKİLİ SEÇİMLERİNİN ANALİZİ

Bu başlık altında Cumhuriyet İttifakı, Millet İttifakı ve HDP'nin iller ve bölgeler bazındaki aldıkları oy sayılarına ait analizler sunulmuştur.

4.8.2.1. Cumhuriyet İttifakı'nın Milletvekili Seçim Sonuçları ile İlgili Bulguları

1 Kasım 2015 ve 24 Haziran 2018 Genel seçimlerinde Cumhuriyet İttifakının hem iller bazında hem de bölgeler bazında almış olduğu oy sayıları kullanılarak analizler yapılmıştır.

Milletvekili Seçim Sonuçları ile İlgili Cumhuriyet İttifakı'nın İller Bazındaki Bulguları

Cumhuriyet İttifakının 1 Kasım 2015 ve 24 Haziran 2018 Genel seçimlerinde iller bazında almış olduğu oy sayıları kullanılarak yapılan güvenilirlik analizi sonucu aşağıda verilen Tablo 3.23'de sunulmuştur.

Tablo 3.23. İller Bazındaki Cİ2015 ve Cİ2018 Değişkenlerinin Güvenilirlik Analizi

İl Sayısı (N)	Değişken Sayısı	α
81	2	0,996

Tablo 3.23'de görüldüğü üzere Cumhuriyet İttifakının 1 Kasım 2015 ve 24 Haziran 2018 Genel seçimlerinde iller bazında almış olduğu oy sayılarını içeren Cİ2015 ve Cİ2018 değişkenleri oldukça güvenilirdir ($P > 0,900$). $N=81 > 50$ olduğundan normallik analizi için Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmış ve test sonuçları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3.24. İller Bazındaki Cİ2015 ve Cİ2018 Değişkenlerinin Normallik Analizi

Değişkenler	İstatistik Değeri	sd	P
Cİ2015	0,292	81	0,000
Cİ2018	0,293	81	0,000

Tablo 3.24'deki sonuçlara göre; $P < 0,05$ olduğundan kullanılan değişkenlerin normal dağılımına uygun olmadığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla parametrik olmayan testlerden Wilcoxon işaret testinin yapılmasına karar verilmiştir. Değişkenler

arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan korelasyon analizinin sonuçları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3.25. İller Bazındaki Cİ2015 ve Cİ2018 Değişkenlerinin Korelasyon Analizi

Değişkenler	Korelasyon Katsayısı	N	R	P
Cİ2015 ve Cİ2018	Pearson	81	0,998	0,000
	Spearman	81	0,959	0,000

Değişkenler normal dağılım göstermediğinden korelasyon analizi için Spearman korelasyon katsayısı yorumlanır. Analiz sonucuna göre Cİ2015 ve Cİ2018 değişkenleri arasında aynı yönlü ve çok iyi derecede bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir (R=0,959; P=0,000).

Tablo 3.26. İller Bazındaki Cİ2015 ve Cİ2018 Değişkenlerinin Tanımlayıcı İstatistikleri

Değişkenler	N	Ortalama	Standart Sapma	Min.	Max.
Cİ2015	81	365.738,89	654.571,50	8.226	5.347.728
Cİ2018	81	326.270,84	586.784,25	7.451	4.808.734

Analizde kullanılan değişkenler 81 ilin oy sayılarından elde edilmiştir. Cİ2015 değişkeninin ortalaması 365.738,89; Cİ2018 değişkeninin ortalaması ise 326.270,84 şeklinde tespit edilmiştir. Yani 2018 Genel Seçiminde Cumhuriyet İttifakı'nın 2015 Genel seçimine göre oy sayısı il başına ortalama 39.468 birim azalmıştır. Bu durumda yapılan ittifakların Cumhuriyet İttifakının oy sayılarına olumsuz yönde etkisi olduğu görülmüştür. Ayrıca Wilcoxon işaret tablosu Tablo 3.27'de verilmiştir.

Tablo 3.27. İller Bazındaki Cİ2015 ve Cİ2018 Değişkenlerinin Wilcoxon İşaret Tablosu

Eşlenik-Çift Farkları	N	İşaretlerin Ortalaması	İşaretlerin Toplamı
Cİ2018 - Cİ2015	Negatif İşaret Sayısı	67 ^a	45,67
	Pozitif İşaret Sayısı	14 ^b	18,64
	Eşit İşaret Sayısı	0 ^c	
	Toplam	81	

a. Cİ2018 < Cİ 2015

b. Cİ2018 > Cİ 2015

c. Cİ2018 = Cİ 2015

İşaret tablosuna göre 81 ilin 67’de Cİ2018 değeri Cİ2015 değerinden küçük, 81 ilin 14’de ise Cİ2018 değeri Cİ2015 değerinden büyüktür. Cumhur İttifakının 2018 seçim sonuçlarına göre 67 ilde oy kaybettiği ve yapılan seçim ittifakından olumsuz etkilendiği söylenebilir. Tablo 3.28’de Wilcoxon işaret testinin sonuç tablosu verilmiştir.

Tablo 3.28. Cumhur İttifakı’nın İller Bazındaki Seçim Sonuçlarını İçeren Wilcoxon İşaret Testinin Sonuç Tablosu

Eşlenik-Çift Farkları	Z	P
Cİ2018 - Cİ2015	-6,589	0,000

Wilcoxon işaret testinin test istatistiği değeri $Z = -6,589$ ve testin anlamlılığı $P = 0,000$ olarak bulunmuştur. Buna göre *her iki seçimde cumhur ittifakının iller bazında almış olduğu oy sayıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.* Dolayısıyla H_5 : “Cumhur İttifakının 1 Kasım 2015 ve 24 Haziran 2018 Genel seçimlerinde iller bazında almış olduğu oy sayıları arasında fark vardır” hipotezi desteklenmiştir. Bu durumda Cumhur İttifakının oy sayısında olumsuz yönde bir azalmanın olduğu söylenebilir.

Milletvekili Seçim Sonuçları ile İlgili Cumhur İttifakı’nın Bölgeler Bazındaki Bulguları

Cumhur İttifakının 1 Kasım 2015 ve 24 Haziran 2018 Genel seçimlerinde bölgeler bazında almış olduğu oy sayıları kullanılarak yapılan güvenilirlik analizi sonucu aşağıda verilen Tablo 3.29’da sunulmuştur.

Tablo 3.29. Bölgeler Bazındaki Cİ2015 ve Cİ2018 Değişkenlerinin Güvenilirlik Analizi

Bölge Sayısı (N)	Değişken Sayısı	α
7	2	0,996

Tablo 3.29’da görüldüğü üzere Cumhur İttifakının 1 Kasım 2015 ve 24 Haziran 2018 Genel seçimlerinde seçim sonuçlarının bölgeler bazında almış olduğu oy sayılarını içeren Cİ2015 ve Cİ2018 değişkenleri oldukça güvenilirdir ($P > 0,900$). $N = 7 < 50$

olduğundan normallik analizi için Shapiro-Wilk testi uygulanmış ve test sonuçları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3.30. Bölgeler Bazındaki Cİ2015 ve Cİ2018 Değişkenlerinin Normallik Analizi

Değişkenler	İstatistik	sd	P
Cİ2015	0,862	7	0,158
Cİ2018	0,847	7	0,115

Tablo 3.30'daki sonuçlara göre; $P > 0,05$ olduğundan kullanılan değişkenlerin normal dağılımına uygun olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla parametrik testlerden eşlenik-çift t-testinin yapılmasına karar verilmiştir.

Tablo 3.31. Bölgeler Bazındaki Cİ2015 ve Cİ2018 Değişkenlerinin Tanımlayıcı İstatistikleri

Değişkenler	N	Ortalama	Standart Sapma
Cİ2015	7	3.775.419,71	2.301.249,73
Cİ2018	7	4.232.121,43	2.562.031,60

Analizde kullanılan değişkenler 7 coğrafi bölgenin oy sayılarından elde edilmiştir. Cİ2015 değişkeninin ortalaması 3.775.419,71; Cİ2018 değişkeninin ortalaması ise 4.232.121,43 şeklinde hesaplanmıştır. Yani 2018 Genel seçiminde Cumhur İttifakı, 2015 Genel seçimine göre oy sayısını bölge başına ortalama 456.702 birim arttırmıştır. Bu durumda Cumhur İttifakının bölge bazlı oy sayısında olumlu yönde artışın olduğu söylenebilir. Yapılan Pearson korelasyon analizinin sonucu Tablo 3.32'de verilmiştir.

Tablo 3.32. Bölgeler Bazındaki Cİ2015 ve Cİ2018 Değişkenlerinin Korelasyon Tablosu

Değişkenler	N	R	P
Cİ2018 ve Cİ2015	7	0,997	0,000

Analiz sonucuna göre Cİ2018 ile Cİ2015 değişkenleri arasında aynı yönlü ve çok iyi derecede bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir ($R=0,997$; $P=0,000$).

Tablo 3.33. Cumhuriyet İttifakı'nın Bölgeler Bazındaki Seçim Sonuçlarını İçeren Eşlenik-Çift t-Testinin Sonuç Tablosu

Eşlenik-Çift Farkları	Ortalama	Standart Sapma	t	sd	P
Cİ2018 - Cİ2015	456.701,71	316.989,9	3,812	6	0,009

Tablo 3.33'de görüldüğü üzere Cİ2018 ve Cİ2015 değişkenleri arasındaki farkların ortalama değeri 456.701,71; farkların standart sapma değeri 316.989,9 olarak bulunmuştur. Test istatistik değeri $t = 3,812$ olup, *Cumhuriyet İttifakının coğrafi bölgeler bazında almış olduğu oy sayıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir* ($P < 0,05$). Dolayısıyla H_6 : “Cumhuriyet ittifakının 1 Kasım 2015 ve 24 Haziran 2018 Genel seçimlerinde bölgeler bazında almış olduğu oy sayıları arasında fark vardır” hipotezi desteklenmiştir. Cumhuriyet ittifakının bölgeler bazında almış olduğu oy sayısındaki artışta yapılan ittifakın olumlu etkisinin olduğu söylenebilir.

4.8.2.2. Millet İttifakı'nın Milletvekili Seçim Sonuçları ile İlgili Bulguları

1 Kasım 2015 ve 24 Haziran 2018 Genel seçimlerinde Millet İttifakının hem iller bazında hem de bölgeler bazında almış olduğu oy sayıları kullanılarak analizler yapılmıştır.

Milletvekili Seçim Sonuçları ile İlgili Millet İttifakı'nın İller Bazındaki Bulguları

Millet İttifakının 1 Kasım 2015 ve 24 Haziran 2018 Genel seçimlerinde iller bazında almış olduğu oy sayıları kullanılarak yapılan güvenilirlik analizi sonucu aşağıda verilen Tablo 3.34'de sunulmuştur.

Tablo 3.34. İller Bazındaki Mİ2015 ve Mİ2018 Değişkenlerinin Güvenilirlik Analizi

İl Sayısı (N)	Değişken Sayısı	α
81	2	0,990

Tablo 3.34'de görüldüğü üzere Millet İttifakının 1 Kasım 2015 ve 24 Haziran 2018 Genel seçimlerinde iller bazında almış olduğu oy sayılarını içeren Mİ2015 ve Mİ2018 değişkenleri oldukça güvenilirdir ($P > 0,900$). $N=81 > 50$ olduğundan normallik analizi için Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmış ve test sonuçları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3.35. İller Bazındaki Mİ2015 ve Mİ2018 Değişkenlerinin Normallik Analizi

Değişkenler	İstatistik Değeri	sd	P
Mİ2015	0,338	81	0,000
Mİ2018	0,325	81	0,000

Tablo 3.35’deki sonuçlara göre; $P < 0,05$ olduğundan kullanılan değişkenlerin normal dağılımına uygun olmadığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla parametrik olmayan testlerden Wilcoxon işaret testinin yapılmasına karar verilmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan korelasyon analizinin sonuçları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3.36. İller Bazındaki Mİ2015 ve Mİ2018 Değişkenlerinin Korelasyon Analizi

Değişkenler	Korelasyon Katsayısı	N	R	P
Mİ2015 ve Mİ2018	Pearson	81	0,993	0,000
	Spearman	81	0,950	0,000

Değişkenler normal dağılım göstermediğinden korelasyon analizi için Spearman korelasyon katsayısı yorumlanır. Analiz sonucuna göre Mİ2015 ve Mİ2018 değişkenleri arasında aynı yönlü ve çok iyi derecede bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir ($R=0,950$; $P=0,000$).

Tablo 3.37. İller Bazındaki Mİ2015 ve Mİ2018 Değişkenlerinin Tanımlayıcı İstatistikleri

Değişkenler	N	Ortalama	Standart Sapma	Min.	Max.
Mİ2015	81	154.386,44	365.260,51	1.827	2.851.135
Mİ2018	81	198.230,68	430.413,45	2.893	3.264.355

Analizde kullanılan değişkenler 81 ilin oy sayılarından elde edilmiştir. Mİ2015 değişkeninin ortalaması 154.386,44; Mİ2018 değişkeninin ortalaması ise 198.230,68 şeklinde tespit edilmiştir. Yani 2018 Genel seçiminde Millet İttifakı, 2015 Genel seçimine göre oy sayısını il başına ortalama 43.844 birim arttırmıştır. Bu durumda Millet İttifakının iller bazında olumlu yönde oy sayısında artışın olduğu söylenebilir. Ayrıca Wilcoxon işaret tablosu Tablo 3.38’de verilmiştir.

Tablo 3.38. İller Bazındaki Mİ2015 ve Mİ2018 Değişkenlerinin Wilcoxon İşaret Tablosu

Eşlenik-Çift Farkları		N	İşaretlerin Ortalaması	İşaretlerin Toplamı
Mİ2018 - Mİ2015	Negatif İşaret Sayısı	11 ^a	25,55	281
	Pozitif İşaret Sayısı	70 ^b	43,43	3.040
	Eşit İşaret Sayısı	0 ^c		
	Toplam	81		

a. Mİ2018 < Mİ2015

b. Mİ2018 > Mİ2015

c. Mİ2018 = Mİ2015

İşaret tablosuna göre 81 ilin 70'inde Mİ2018 değeri Mİ2015 değerinden büyüktür. 11 ilde ise Mİ2018 değeri Mİ2015 değerinden küçüktür. Millet İttifakı 2018 seçimlerinde yetmiş ilde oy sayısını arttırmıştır. Bu durumda yapılan seçim ittifakının Millet ittifakının olumlu yönde etkilendiği söylenebilir. Test istatistik tablosu aşağıda Tablo 3.39'da Wilcoxon işaret testinin sonuç tablosu verilmiştir.

Tablo 3.39. Millet İttifakı'nın İller Bazındaki Seçim Sonuçlarını İçeren Wilcoxon İşaret Testinin Sonuç Tablosu

Eşlenik-Çift Farkları	Z	P
Mİ2018 - Mİ2015	-6,495	0,000

Wilcoxon işaret testinin test istatistiği değeri $Z = -6,495$ ve testin anlamlılığı $P = 0,000$ olarak bulunmuştur. Buna göre her iki seçimde Millet İttifakının iller bazında almış olduğu oy sayıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Dolayısıyla H_7 : "Millet ittifakının 1 Kasım 2015 ve 24 Haziran 2018 Genel seçimlerinde iller bazında almış olduğu oy sayıları arasında fark vardır" hipotezi desteklenmiştir. Millet İttifakının Genel seçimlerde seçim ittifakından iller bazında olumlu yönde etkilendiği söylenebilir.

Milletvekili Seçim Sonuçları ile İlgili Millet İttifakı'nın Bölgeler Bazındaki Bulguları

Millet İttifakının 1 Kasım 2015 ve 24 Haziran 2018 Genel seçimlerinde bölgeler bazında almış olduğu oy sayıları kullanılarak yapılan güvenilirlik analizi sonucu aşağıda verilen Tablo 3.40'da sunulmuştur.

Tablo 3.40. Bölgeler Bazındaki Mİ2015 ve Mİ2018 Değişkenlerinin Güvenilirlik Analizi

Bölge Sayısı (N)	Değişken Sayısı	α
7	2	0,992

Tablo 3.40’da görüldüğü üzere Millet İttifakının 1 Kasım 2015 ve 24 Haziran 2018 Genel seçimlerinde seçim sonuçlarının bölgeler bazında almış olduğu oy sayılarını içeren Mİ2015 ve Mİ2018 değişkenleri oldukça güvenilirdir ($P>0,900$). $N=7<50$ olduğundan normallik analizi için Shapiro-Wilk testi uygulanmış ve test sonuçları aşağıdaki tabloda sunulmuştur

Tablo 3.41. Bölgeler Bazındaki Mİ2015 ve Mİ2018 Değişkenlerinin Normallik Analizi

Değişkenler	İstatistik	sd	P
Mİ2015	0,886	7	0,253
Mİ2018	0,905	7	0,363

Tablo 3.41’deki sonuçlara göre; $P>0,05$ olduğundan kullanılan değişkenlerin normal dağılımına uygun olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla parametrik testlerden eşlenik-çift t-testinin yapılmasına karar verilmiştir.

Tablo 3.42. Bölgeler Bazındaki Mİ2015 ve Mİ2018 Değişkenlerinin Tanımlayıcı İstatistikleri

Değişkenler	N	Ortalama	Standart Sapma
Mİ2015	7	1.786.471,71	1.579.848,39
Mİ2018	7	2.293.812,14	1.874.004,60

Analizde kullanılan değişkenler 7 coğrafi bölgenin oy sayılarından elde edilmiştir. Mİ2015 değişkeninin ortalaması 1.786.471,71; Mİ2018 değişkeninin ortalaması ise 2.293.812,14 şeklinde hesaplanmıştır. Yani 2018 Genel seçiminde Millet İttifakı, 2015 Genel seçimine göre oy sayısını bölge başına ortalama 507.341 birim arttırmıştır. Bu durumda Millet İttifakının bölge bazlı oy sayısında artışın olduğu söylenebilir. Yapılan Pearson Korelasyon analizinin sonucu aşağıdaki Tablo 3.43’de verilmiştir.

Tablo 3.43. Bölgeler Bazındaki Mİ2015 ve Mİ2018 Değişkenlerinin Korelasyon Tablosu

Değişkenler	N	R	P
Mİ2018 ve Mİ2015	7	0,998	0,000

Analiz sonucuna göre Mİ2018 ile Mİ2015 değişkenleri arasında aynı yönlü ve çok iyi derecede bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir (R=0,998; P=0,000).

Tablo 3.44. Millet İttifakı'nın Bölgeler Bazındaki Seçim Sonuçlarını İçeren Eşlenik-Çift t-Testinin Sonuç Tablosu

Eşlenik-Çift Farkları	Ortalama	Standart Sapma	t	sd	P
Mİ2018 - Mİ2015	507.340,43	315.749,45	4,251	6	0,005

Tablo 3.44'de görüldüğü üzere Mİ2018 ve Mİ2015 değişkenleri arasındaki farkların ortalama değeri 507.340,43; farkların standart sapma değeri 315.749,45 olarak bulunmuştur. Test istatistik değeri $t=4,251$ olup, *Millet İttifakının coğrafi bölgeler bazında almış olduğu oy sayıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir* ($P<0,05$). Dolayısıyla H8: “Millet ittifakının 1 Kasım 2015 ve 24 Haziran 2018 Genel seçimlerinde bölgeler bazında almış olduğu oy sayıları arasında fark vardır” hipotezi desteklenmiştir. Millet İttifakının bölgeler bazında almış olduğu oy sayısındaki artışta yapılan ittifakın olumlu etkisinin olduğu söylenebilir.

4.8.2.3. HDP'nin Milletvekili Seçim Sonuçları ile İlgili Bulguları

1 Kasım 2015 ve 24 Haziran 2018 Genel seçimlerinde HDP'nin hem iller bazında hem de bölgeler bazında almış olduğu oy sayıları kullanılarak analizler yapılmıştır.

Milletvekili Seçim Sonuçları ile İlgili HDP'nin İller Bazındaki Bulguları

HDP'nin 1 Kasım 2015 ve 24 Haziran 2018 Genel seçimlerinde iller bazında almış olduğu oy sayıları kullanılarak yapılan güvenilirlik analizi sonucu aşağıda verilen Tablo 3.45'de sunulmuştur.

Tablo 3.45. İller Bazındaki HDP2015 ve HDP2018 Değişkenlerinin Güvenilirlik Analizi

İl Sayısı (N)	Değişken Sayısı	α
81	2	0,962

Tablo 3.45’de görüldüğü üzere HDP’nin 1 Kasım 2015 ve 24 Haziran 2018 Genel seçimlerinde iller bazında almış olduğu oy sayılarını içeren HDP2015 ve HDP2018 değişkenleri oldukça güvenilirdir ($P>0,900$). $N=81>50$ olduğundan normallik analizi için Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmış ve test sonuçları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3.46. İller Bazındaki HDP2015 ve HDP2018 Değişkenlerinin Normallik Analizi

Değişkenler	İstatistik Değeri	sd	P
HDP2015	0,320	81	0,000
HDP2018	0,349	81	0,000

Tablo 3.46’daki sonuçlara göre; $P<0,05$ olduğundan kullanılan değişkenlerin normal dağılımına uygun olmadığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla parametrik olmayan testlerden Wilcoxon işaret testinin yapılmasına karar verilmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan korelasyon analizinin sonuçları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3.47. İller Bazındaki HDP2015 ve HDP2018 Değişkenlerinin Korelasyon Analizi

Değişkenler	Korelasyon Katsayısı	N	R	P
HDP2015 ve HDP2018	Pearson	81	0,935	0,000
	Spearman	81	0,899	0,000

Değişkenler normal dağılım göstermediğinden korelasyon analizi için Spearman korelasyon katsayısı yorumlanır. HDP2015 ve HDP018 değişkenleri arasında aynı yönlü ve iyi derecede bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir ($R=0,899$; $P=0,000$).

Tablo 3.48. İller Bazındaki HDP2015 ve HDP2018 Değişkenlerinin Tanımlayıcı İstatistikleri

Değişkenler	N	Ortalama	Standart Sapma	Min.	Max.
HDP2015	81	63.527,01	134.513,09	483	948.720
HDP2018	81	59.795,23	153.366,97	132	1.195.602

Analizde kullanılan değişkenler 81 ilin oy sayılarından elde edilmiştir. HDP2015 değişkeninin ortalaması 63.527,01; HDP2018 değişkeninin ortalaması ise 59.795,23 şeklinde tespit edilmiştir. Yani 2018 Genel Seçiminde HDP'nin 2015 Genel seçimine göre oy sayısı il başına ortalama 3.732 birim azalmıştır. Seçim ittifakına dahil olmayan HDP'nin il bazında oy kaybettiği söylenebilir. Ayrıca Wilcoxon işaret tablosu Tablo 3.49'da verilmiştir.

Tablo 3.49. İller Bazındaki HDP2015 ve HDP2018 Değişkenlerinin Wilcoxon İşaret Tablosu

Eşlenik-Çift Farkları	N	İşaretlerin Ortalaması	İşaretlerin Toplamı
HDP2018 - HDP2015	Negatif İşaret Sayısı	21 ^a	1.167,5
	Pozitif İşaret Sayısı	60 ^b	2.153,5
	Eşit İşaret Sayısı	0 ^c	
	Toplam	81	

a. HDP2018 < HDP2015

b. HDP2018 > HDP2015

c. HDP2018 = HDP2015

İşaret tablosuna göre 81 ilin 60'inde HDP2018 değeri HDP2015 değerinden büyüktür. 21 ilde ise HDP2018 değeri HDP2015 değerinden küçüktür. Bu durumda 60 ilde oyunu arttıran HDP başarılı sonuç elde etmiştir. Tablo 3.50'de Wilcoxon işaret testinin sonuç tablosu verilmiştir.

Tablo 3.50. HDP'nin İller Bazındaki Milletvekili Seçim Sonuçlarını İçeren Wilcoxon İşaret Testinin Sonuç Tablosu

Eşlenik-Çift Farkları	Z	P
HDP2018 - HDP2015	-2,321	0,020

Wilcoxon işaret testinin test istatistiği değeri $Z = -2,321$ ve testin anlamlılığı $P = 0,000$ olarak bulunmuştur. Buna göre her iki seçimde HDP'nin iller bazında almış olduğu

oy sayıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Dolayısıyla H₉: “Halkların Demokratik Partisinin 1 Kasım 2015 ve 24 Haziran 2018 Genel seçimlerinde iller bazında almış olduğu oy sayıları arasında fark vardır” hipotezi desteklenmiştir. HDP’nin herhangi bir seçim ittifakına girmeden 60 ilde başarılı sonuç elde etmiştir.

Milletvekili Seçim Sonuçları ile İlgili HDP’nin Bölgeler Bazındaki Bulguları

HDP’nin 1 Kasım 2015 ve 24 Haziran 2018 Genel seçimlerinde bölgeler bazında almış olduğu oy sayıları kullanılarak yapılan güvenilirlik analizi sonucu aşağıda verilen Tablo 3.51’de sunulmuştur.

Tablo 3.51. Bölgeler Bazındaki HDP2015 ve HDP2018 Değişkenlerinin Güvenilirlik Analizi

Bölge Sayısı (N)	Değişken Sayısı	α
7	2	0,940

Tablo 3.51’de görüldüğü üzere HDP’nin 1 Kasım 2015 ve 24 Haziran 2018 Genel seçimlerinde seçim sonuçlarının bölgeler bazında almış olduğu oy sayılarını içeren Cİ2015 ve Cİ2018 değişkenleri oldukça güvenilirdir ($P>0,900$). $N=7<50$ olduğundan normallik analizi için Shapiro-Wilk testi uygulanmış ve test sonuçları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3.52. Bölgeler Bazındaki HDP2015 ve HDP2018 Değişkenlerinin Normallik Analizi

Değişkenler	İstatistik	sd	P
HDP2015	0,933	7	0,580
HDP2018	0,861	7	0,153

Tablo 3.52’deki sonuçlara göre; $P>0,05$ olduğundan kullanılan değişkenlerin normal dağılımına uygun olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla parametrik testlerden eşlenik-çift t-testinin yapılmasına karar verilmiştir.

Tablo 3.53. Bölgeler Bazındaki HDP2015 ve HDP2018 Değişkenlerinin Tanımlayıcı İstatistikleri

Değişkenler	N	Ortalama	Standart Sapma
HDP2015	7	735.098,29	584.355,07
HDP2018	7	691.916,29	538.536,90

Analizde kullanılan değişkenler 7 coğrafi bölgenin oy sayılarından elde edilmiştir. HDP2015 değişkeninin ortalaması 735.098,29; HDP2018 değişkeninin ortalaması ise 691.916,29 şeklinde hesaplanmıştır. Yani 2018 Genel Seçiminde HDP'nin 2015 Genel seçimine göre oy sayısı bölge başına ortalama 43.182 birim azalmıştır. Bu durumda HDP'nin bölge bazlı oy sayısında olumsuz yönde bir etki olduğu görülmüştür. Yapılan Pearson Korelasyon analizinin sonucu aşağıdaki Tablo 3.54'de verilmiştir.

Tablo 3.54. Bölgeler Bazındaki HDP2015 ve HDP2018 Değişkenlerinin Korelasyon Tablosu

Değişkenler	N	R	P
HDP2018 ve HDP2015	7	0,890	0,007

Analiz sonucuna göre HDP2018 ile HDP2015 değişkenleri aynı yönlü ve iyi derecede bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir (R=0,890; P=0,007).

Tablo 3.55. HDP'nin Bölgeler Bazındaki Milletvekili Seçim Sonuçlarını İçeren Eşlenik-Çift t-Testinin Sonuç Tablosu

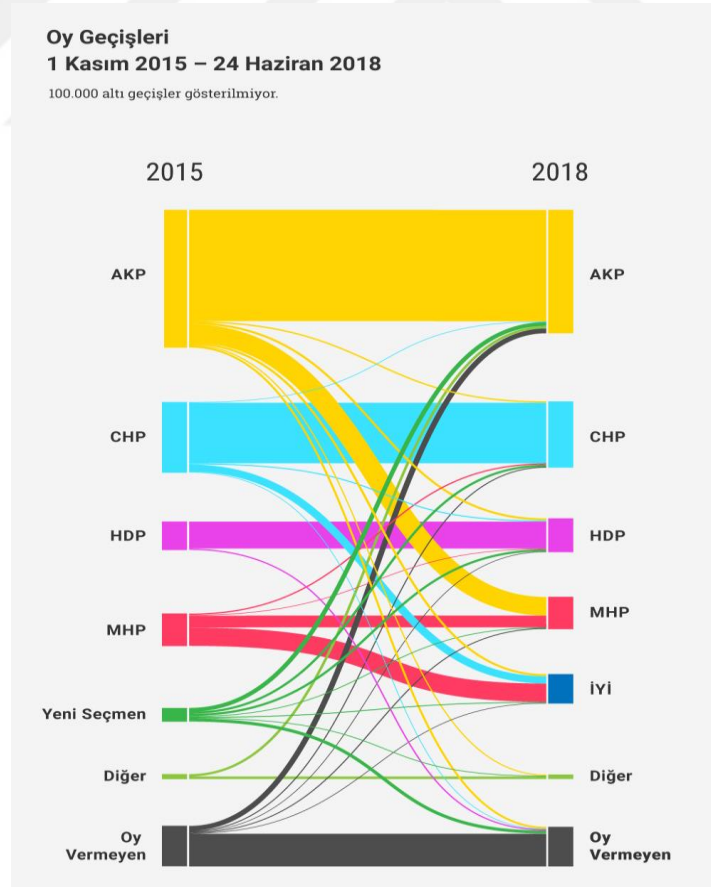
Eşlenik-Çift Farkları	Ortalama	Standart Sapma	t	sd	P
HDP2018 - HDP2015	- 43.182	266.493,72	-0,429	6	0,683

Tablo 3.55'de görüldüğü üzere HDP2018 ve HDP2015 değişkenleri arasındaki farkların ortalama değeri - 43.182; farkların standart sapma değeri 266.493,72 olarak bulunmuştur. Test istatistik değeri $t = -0,429$ olup, *HDP'nin coğrafi bölgeler bazında almış olduğu oy sayıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir* ($P > 0,05$). Dolayısıyla H_{10} : "Halkların Demokratik Partisinin 1 Kasım 2015 ve 24 Haziran 2018 Genel seçimlerinde bölgeler bazında almış olduğu oy sayıları

arasında fark vardır” hipotezi desteklenmemiştir. HDP’nin tek başına girdiği seçimlerde bölge bazlı oy sayısında olumlu yönde artışın olduğu söylenemez.

Türkiye’de yapılan son iki genel seçimde partilerin ittifak yapmalarının partilerin oy dağılımı üzerindeki etkisini incelediğimizde; çilek ağacının yapmış olduğu analizde de görüldüğü gibi parti tabanları arasında önemli kaymalar olmuştur. Seçmenin oy kullanma tercihini değiştirmesinde yeni kurulan İYİ Parti önemli bir etken olmuştur. İYİ Parti’ye oy verme eğiliminde olanların daha çok CHP ve MHP seçmenleri olduğu söylenebilir. Ayrıca MHP tabanında oluşan boşluğu ise Ak Parti tabanının doldurduğu söylenebilir. Yani ittifak öncesi Ak Partinin sahip olduğu oylarının bir bölümünün ittifak sonrası MHP’ye geçtiği ifade edilebilir. Kısmen oy kaybeden HDP ise, sabit ve genç bir seçmen yapısına sahip olmasından dolayı 2018 genel seçimlerinde kemik oylarını korumayı başarmıştır.

Şekil 3.2. 1 Kasım 2015 ve 24 Haziran 2018 Seçimlerinde Partiler Arası Oy Geçişleri

Kaynak: cilekagaci.com, 2018.

AK Parti'nin 2015 Genel seçimlerinde %49.50 oranında oy alırken, 2018 Genel seçimlerinde ise %42,56 oy alarak %6.94 oranında bir düşüş yaşamıştır. Kaybettiği oyların büyük bir kısmı 2018 seçimlerinde MHP'yi tercih eden seçmenlerden kaynaklanmıştır. AK Parti 2015'te oy aldığı seçmenlerinin büyük çoğunluğunun oyunu tekrar almayı başarmıştır.

CHP 2015 Genel seçimlerinde %25,32 oranında oy alırken, 2018 Genel seçimlerinde ise %22,65 oy alarak %2,67 oranında bir kayıp yaşamıştır. Kaybettiği oyların büyük bir kısmı 2018 seçimlerinde İYİ Parti'yi tercih eden seçmenlerden kaynaklanmıştır. CHP'nin genel olarak seçmen kitlesini koruduğunu ve HDP'ye geçen emanet oylarının bu kayıpta etkili olmadığı söylenebilir.

MHP 2015 Genel seçimlerinde %11,90 oranında oy alırken, 2018 Genel seçimlerinde ise %11,10 oy alarak %0.80 oranında bir düşüş yaşamıştır. Kaybettiği oyların büyük bir kısmı 2018 seçimlerinde İYİ Parti'yi tercih eden seçmenlerden kaynaklanmıştır. Dolayısıyla MHP tabanından İYİ Parti'ye daha fazla oyun kaydığı söylenebilir. Bu oy geçişinin telafisini MHP, AK Parti tabanından aldığı oy ile kompanse ettiği düşünülmektedir.

HDP 2015 Genel seçimlerinde %10,76 oranında oy alırken, 2018 Genel seçimlerinde ise %11,70 oy alarak %0.94 oranında bir artış sağlamıştır. Bu durumda HDP parti olarak 2018 Genel seçimlerinde %11,70 oy oranını ile Türkiye'de en çok oy alan üçüncü parti olmakla beraber 2018 ve 2015 Genel seçim verilerine göre %0,94 ile oyunu arttıran tek parti olmuştur. Yani HDP seçmenini korumayı başararak istediği sonuçları elde etmiştir.

İYİ Parti, 25 Ekim 2017 yılında Meral Akşener liderliğinde kurulmuştur. İlk seçimlerine 24 Haziran 2018 de girerek %9,96 oranında oy alarak önemli bir başarı elde etmiştir. MHP tabanında koparak partisini kuran Akşener'in tabanının önemli bir kısmını, MHP'nin tabandan ve az da olsa CHP'nin tabanından oluştuğu söylenebilir. Dolayısıyla siyaset alanına yeni giren İYİ Parti seçimlerde ittifakın önemli bir parçası olmuştur.

4.8.3. YEREL SEÇİMLERİN ANALİZİ

Bu başlık altında Cumhuriyet İttifakı, Millet İttifakı ve HDP'nin iller ve bölgeler bazındaki aldıkları oy sayılarına ait analizler sunulmuştur.

4.8.3.1. Cumhuriyet İttifakı'nın Yerel Seçim Sonuçları ile İlgili Bulguları

30 Mart 2014 ve 31 Mart 2019 Yerel seçimlerinde Cumhuriyet İttifakının hem iller bazında hem de bölgeler bazında almış olduğu oy sayıları kullanılarak analizler yapılmıştır.

Yerel Seçim Sonuçları ile İlgili Cumhuriyet İttifakı'nın İller Bazındaki Bulguları

Cumhuriyet İttifakının 30 Mart 2014 ve 31 Mart 2019 Yerel seçimlerinde seçim sonuçlarının iller bazında analizine ait güvenilirlik analizi sonuçları Tablo 3.56'daki gibidir.

Tablo 3.56. İller Bazındaki Cİ2014 ve Cİ2019 Değişkenlerinin Güvenilirlik Analizi

İl Sayısı (N)	Değişken Sayısı	α
81	2	0,995

Tablo 3.56'da görüldüğü üzere Cumhuriyet İttifakının 30 Mart 2014 ve 31 Mart 2019 Yerel seçimlerinde seçim sonuçlarının iller bazında analizinde kullanılan değişkenler oldukça güvenilirdir ($P>0,900$). $N>50$ olduğundan Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmıştır. Normallik analizi Tablo 3.57'de verilmiştir.

Tablo 3.57. İller Bazındaki Cİ2014 ve Cİ2019 Değişkenlerinin Normallik Analizi

Değişkenler	İstatistik Değeri	sd	P
Cİ2014	0,277	81	0,000
Cİ2019	0,284	81	0,000

Tablo 3.57'de görüldüğü üzere $P<0,05$ olduğundan değişkenler normallik dağılımına uygun değildir. Dolayısıyla parametrik olmayan testlerden Wilcoxon işaret testi uygulanmış ve değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek için ise Spearman korelasyon katsayısına bakılmıştır. Yapılan korelasyon analizinin sonuçları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3.58. İller Bazındaki Cİ2014 ve Cİ2019 Değişkenlerinin Korelasyon Analizi

Değişkenler	Korelasyon Katsayısı	N	R	P
Cİ2014 ve Cİ2019	Pearson	81	0,997	0,000
	Spearman	81	0,988	0,000

Değişkenler normal dağılım göstermediğinden korelasyon analizi için Spearman korelasyon katsayısı yorumlanır. Cİ2014 ve Cİ2019 değişkenleri arasında çok iyi derecede ilişki vardır (R=0,988; P=0,000).

Tablo 3.59. İller Bazındaki Cİ2014 ve Cİ2019 Değişkenlerinin Tanımlayıcı İstatistikleri

Değişkenler	N	Ortalama	Standart Sapma	Min.	Max.
Cİ2014	81	347.000,95	568.791,44	9.695	4.549.612
Cİ2019	81	301.070,85	503.274,59	13.514	4.169.816

Tablo 3.59’da görüldüğü üzere analizde kullanılan değişkenler 81 ilin oy sayılarından elde edilmiştir. Cİ2014 değişkeninin ortalaması 34.700,95; Cİ2019 değişkeninin ortalaması ise 301.070,85 şeklinde hesaplanmıştır. Yani 2019 Yerel seçiminde Cumhuriyet İttifakı, 2014 Yerel seçimine göre oy sayısını il başına ortalama 45.930 birim arttırmıştır. Bu durumda Cumhuriyet İttifakının oyunda pozitif yönde artışın olduğu söylenebilir. İşaretler tablosu aşağıda Tablo 3.60’da verilmiştir.

Tablo 3.60. İller Bazındaki Cİ2014 ve Cİ2019 Değişkenlerinin Wilcoxon İşaret Tablosu

Eşlenik-Çift Farkları	N	İşaretlerin Ortalaması	İşaretlerin Toplamı	
Cİ2019 - Cİ2014	Negatif İşaret Sayısı	62 ^a	47,31	2.933
	Pozitif İşaret Sayısı	19 ^b	20,42	388
	Eşit İşaret Sayısı	0 ^c		
	Toplam	81		

- a. Cİ2019 < Cİ2014
b. Cİ2019 > Cİ2014
c. Cİ2019 = Cİ2014

Tablo 3.60’da verilen işaret tablosuna göre 81 ilin 19’da Cİ2019 değeri Cİ2014 değerinden büyük, 81 ilin 62’de Cİ2019 değeri Cİ2014 değerinden küçüktür. Cumhuriyet

İttifakı 2019 seçim sonuçlarına göre 62 ilde başarısız olmuştur. Test istatistik tablosu Tablo 3.61’de verilmiştir.

Tablo 3.61. Cumhur İttifakı’nın İller Bazındaki Yerel Seçim Sonuçlarını İçeren Wilcoxon İşaret Testinin Sonuç Tablosu

Eşlenik-Çift Farkları	Z	P
Cİ2019 - Cİ2014	-5,991	0,000

Tablo 3.61’de görüldüğü üzere Wilcoxon işaret testinin test istatistiği değeri $Z = -5,991$ ve testin anlamlılığı $P = 0,000$ olarak bulunmuştur. Buna göre her iki seçimde de cumhur ittifakının iller bazında almış olduğu oy sayıları arasında *istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir*. Dolayısıyla H_{11} : “Cumhur ittifakının 30 Mart 2014 ve 31 Mart 2019 Yerel seçimlerinde iller bazında almış olduğu oy sayıları arasında fark vardır” hipotezi desteklenmiştir. Bu farkın olumsuz yönde olduğu 81 ilin sadece 19 tanesinde olumlu sonuçların elde edildiği söylenebilir.

Yerel Seçim Sonuçları ile İlgili Cumhur İttifakı’nın Bölgeler Bazındaki Bulguları

Cumhur İttifakının 30 Mart 2014 ve 31 Mart 2019 Yerel seçimlerinde seçim sonuçlarının bölgeler bazında analizine ilişkin güvenilirlik analizi sonuçları Tablo 3.62’de verilmiştir.

Tablo 3.62. Bölgeler Bazındaki Cİ2014 ve Cİ2019 Değişkenlerinin Güvenilirlik Analizi

Bölge Sayısı (N)	Değişken Sayısı	α
7	2	0,991

Cumhur İttifakının 30 Mart 2014 ve 31 Mart 2019 Yerel seçimlerinde seçim sonuçlarının bölgeler bazında analizinde kullanılan değişkenler oldukça güvenilirdir ($P > 0,900$). $N < 50$ olduğundan Shapiro-Wilk testi uygulanmıştır. Normallik analizi aşağıda Tablo 3.63’de verilmiştir.

Tablo 3.63. Bölgeler Bazındaki Cİ2014 ve Cİ2019 Değişkenlerinin Normallik Analizi

Değişkenler	İstatistik	sd	P
Cİ2014	0,894	7	0,295
Cİ2019	0,870	7	0,185

Tablo 3.63’de görüldüğü üzere $P > 0,05$ olduğundan normal dağılıma uygun olduğundan Eşlenik-Çift t-testi uygulanmıştır. Testin sonuçları Tablo 3.64’de verilmiştir.

Tablo 3.64. Bölgeler Bazındaki Cİ2014 ve Cİ2019 Değişkenlerinin Tanımlayıcı İstatistikleri

Değişkenler	N	Ortalama	Standart Sapma
Cİ2014	7	4.015.296,71	2.235.045,4
Cİ2019	7	3.483.819,86	1.921.907,6

Tablo 3.64’de görüldüğü üzere analizde kullanılan değişkenler 7 coğrafi bölgenin oy sayılarından elde edilmiştir. Cİ2014 değişkeninin ortalaması 4.015.296,71; Cİ2019 değişkeninin ortalaması ise 3.483.819,86 şeklinde hesaplanmıştır. Yani 2019 Yerel Seçiminde Cumhur İttifakı’nın 2014 Yerel seçimine göre oy sayısı bölge başına ortalama 531.477 birim azalmıştır. Bu durumda Cumhur İttifakının bölge bazlı oy sayısında olumsuz yönde düşüş görülmüştür. Yapılan Pearson Korelasyon analizinin sonucu aşağıdaki Tablo 3.65’de verilmiştir.

Tablo 3.65. Bölgeler Bazındaki Cİ2014 ve Cİ2019 Değişkenlerinin Korelasyon Tablosu

Değişkenler	N	R	P
Cİ2019 ve Cİ2014	7	0,994	0,000

Tablo 3.65’de görüldüğü üzere Cİ2019 ile Cİ2014 değişkeni arasında aynı yönde çok kuvvetli ilişki vardır. Eşlenik-Çift t-tablosu aşağıda Tablo 3.66’daki gibidir.

Tablo 3.66. Cumhuriyet İttifakı'nın Bölgeler Bazındaki Yerel Seçim Sonuçlarını İçeren Eşlenik-Çift t-Testinin Sonuç Tablosu

Eşlenik-Çift Farkları	Ortalama	Standart Sapma	t	sd	P
Cİ2019 - Cİ2014	-531.476,86	388.063,56	-3,624	6	0,011

Tablo 3.66'da görüldüğü üzere Cİ2019 ve Cİ2014 değişkenleri arasındaki farkların ortalama değeri -531.476,86; farkların standart sapma değeri 388.063,56 olarak bulunmuştur. Test istatistik değeri $t = -3,624$ olup, *Cumhuriyet İttifakının coğrafi bölgeler bazında almış olduğu oy sayıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir* ($P < 0,05$). Dolayısıyla H_{12} : “Cumhuriyet ittifakının 30 Mart 2014 ve 31 Mart 2019 Yerel seçimlerinde bölgeler bazında almış olduğu oy sayıları arasında fark vardır” hipotezi desteklenmiştir.

4.8.3.2. Millet İttifakı'nın Yerel Seçim Sonuçları ile İlgili Bulguları

30 Mart 2014 ve 31 Mart 2019 Yerel seçimlerinde Millet İttifakının hem iller bazında hem de bölgeler bazında almış olduğu oy sayıları kullanılarak analizler yapılmıştır.

Yerel Seçim Sonuçları ile İlgili Millet İttifakı'nın İller Bazındaki Bulguları

Millet İttifakının 30 Mart 2014 ve 31 Mart 2019 Yerel seçimlerinde seçim sonuçlarının iller bazında analizine dair güvenilirlik analizi sonuçları aşağıda Tablo 3.67'de verilmiştir.

Tablo 3.67. İller Bazındaki Mİ2014 ve Mİ2019 Değişkenlerinin Güvenilirlik Analizi

İl Sayısı (N)	Değişken Sayısı	α
81	2	0,991

Tablo 3.67'de görüldüğü üzere Millet İttifakının 30 Mart 2014 ve 31 Mart 2019 Yerel seçimlerinde seçim sonuçlarının iller bazında analizin kullanılan değişkenler oldukça güvenilirdir ($P > 0,900$). $N > 50$ olduğundan Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmıştır. Testin sonuçları Tablo 3.68'de verilmiştir.

Tablo 3.68. İller Bazındaki Mİ2014 ve Mİ2019 Değişkenlerinin Normallik Analizi

Değişkenler	İstatistik Değeri	sd	P
Mİ2014	0,370	81	0,000
Mİ2019	0,327	81	0,000

Tablo 3.68’de görüldüğü üzere $P < 0,05$ olduğundan değişkenler normallik dağılımına uygun değildir. Dolayısıyla parametrik olmayan testlerden Wilcoxon işaret testi uygulanmış ve değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek için ise Spearman korelasyon katsayısına bakılmıştır. Yapılan korelasyon analizinin sonuçları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3.69. İller Bazındaki Mİ2014 ve Mİ2019 Değişkenlerinin Korelasyon Analizi

Değişkenler	Korelasyon Katsayısı	N	R	P
Mİ2014 ve Mİ2019	Pearson	81	0,990	0,000
	Spearman	81	0,914	0,000

Değişkenler normal dağılım göstermediğinden korelasyon analizi için Spearman korelasyon katsayısı yorumlanır. Mİ2014 ve Mİ2019 değişkenleri arasında çok iyi derecede ilişki vardır ($R=0,914$; $P=0,000$).

Tablo 3.70. İller Bazındaki Mİ2014 ve Mİ2019 Değişkenlerinin Tanımlayıcı İstatistikleri

Değişkenler	N	Ortalama	Standart Sapma	Min.	Max.
Mİ2014	81	145.530,10	432.871,57	1.474	3.426.602
Mİ2019	81	226.173,23	490.053,02	5.991	3.847.637

Tablo 3.70’de görüldüğü üzere analizde kullanılan değişkenler 81 ilin oy sayılarından elde edilmiştir. Mİ2014 değişkeninin ortalaması 145.530,10; Mİ2019 değişkeninin ortalaması ise 226.173,23 şeklinde hesaplanmıştır. Yani 2019 Yerel seçiminde Millet İttifakı, 2014 Yerel seçimine göre oy sayısını il başına ortalama 80.643 birim arttırmıştır. Bu durumda Millet İttifakı oy sayısını arttırarak ittifak sonrasında başarılı sonuçlar elde etmiştir. İşaretler tablosu aşağıda Tablo 3.71’de verilmiştir.

Tablo 3.71. İller Bazındaki Mİ2014 ve Mİ2019 Değişkenlerinin Wilcoxon İşaret Tablosu

Eşlenik-Çift Farkları		N	İşaretlerin Ortalaması	İşaretlerin Toplamı
Mİ2019 - Mİ2014	Negatif İşaret Sayısı	1 ^a	2	2
	Pozitif İşaret Sayısı	80 ^b	41,49	3.319
	Eşit İşaret Sayısı	0 ^c		
	Toplam	81		

a. Mİ2019 < Mİ2014

b. Mİ2019 > Mİ2014

c. Mİ2019 = Mİ2014

Tablo 3.71’de verilen işaret tablosuna göre 81 ilin 80’inde Mİ2019 değerleri Mİ2014 değerlerinden büyüktür. Bir ilde ise Mİ2019 değerleri Mİ2014 değerlerinden küçüktür. Millet İttifakı yapılan seçim ittifakı sonrasında 2019 seçimlerinde 81 ilin 80 tanesinde oyunu pozitif yönde arttırmıştır. Bu durumda seçim ittifakının olumlu etkisinin olduğu söylenebilir. Test istatistik tablosu Tablo 3.72’de verilmiştir.

Tablo 3.72. Millet İttifakı’nın İller Bazındaki Yerel Seçim Sonuçlarını İçeren Wilcoxon İşaret Testinin Sonuç Tablosu

Eşlenik-Çift Farkları	Z	P
Mİ2019 - Mİ2014	-7,809	0,000

Tablo 3.72’de görüldüğü üzere Wilcoxon işaret testinin test istatistiği değeri $Z = -7,809$ ve testin anlamlılığı $P = 0,000$ olarak bulunmuştur. Buna göre her iki seçimde Millet İttifakının iller bazında almış olduğu oy sayıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Dolayısıyla H_{13} : “Millet ittifakının 30 Mart 2014 ve 31 Mart 2019 Yerel seçimlerinde iller bazında almış olduğu oy sayıları arasında fark vardır” hipotezi desteklenmiştir. Millet İttifakının oy sayısında artış olmuştur.

Yerel Seçim Sonuçları ile İlgili Millet İttifakı’nın Bölgeler Bazındaki Bulguları

Millet İttifakının 30 Mart 2014 ve 31 Mart 2019 Yerel seçimlerinde seçim sonuçlarının bölgeler bazında analizine dair güvenilirlik analizi sonuçları Tablo 3.73’de verilmiştir.

Tablo 3.73. Bölgeler Bazındaki Mİ2014 ve Mİ2019 Değişkenlerinin Güvenilirlik Analizi

Bölge Sayısı (N)	Değişken Sayısı	α
7	2	0,881

Millet İttifakının 30 Mart 2014 ve 31 Mart 2019 Yerel seçimlerinde seçim sonuçlarının bölgeler bazında analizine dair güvenilirlik analizinde kullanılan değişkenler güvenilirdir ($P>0,700$). $N<50$ olduğundan Shapiro-Wilk testi uygulanmıştır. Normallik analizi sonucu Tablo 3.74’de verilmiştir.

Tablo 3.74. Bölgeler Bazındaki Mİ2014 ve Mİ2019 Değişkenlerinin Normallik Analizi

Değişkenler	İstatistik	sd	P
Mİ2014	0,832	7	0,084
Mİ2019	0,877	7	0,212

Tablo 3.74’de görüldüğü üzere $P>0,05$ olduğundan normal dağılıma uygun olduğundan Eşlenik-Çift t-testi uygulanmıştır. Testin sonuçları Tablo 3.75’de verilmiştir.

Tablo 3.75. Bölgeler Bazındaki Mİ2014 ve Mİ2019 Değişkenlerinin Tanımlayıcı İstatistikleri

Değişkenler	N	Ortalama	Standart Sapma
Mİ2014	7	2.193.133,86	2.262.059,35
Mİ2019	7	2.617.147,43	2.068.615,60

Tablo 3.75’de görüldüğü üzere analizde kullanılan değişkenler 7 coğrafi bölgenin oy sayılarından elde edilmiştir. Mİ2014 değişkeninin ortalaması 2.193.133,86; Mİ2019 değişkeninin ortalaması ise 2.617.147,43 şeklinde hesaplanmıştır. Yani 2019 Yerel seçiminde Millet İttifakı, 2014 Yerel seçimine göre oy sayısını bölge başına ortalama 424.014 birim arttırmıştır. Millet İttifakının bölgeler bazında almış olduğu oy sayılarında pozitif yönlü bir artışın olduğu söylenebilir. Yapılan Pearson Korelasyon analizinin sonucu aşağıdaki Tablo 3.76’da verilmiştir.

Tablo 3.76. Bölgeler Bazındaki Mİ2014 ve Mİ2019 Değişkenlerinin Korelasyon Tablosu

Değişkenler	N	R	P
Mİ2019 ve Mİ2014	7	0,791	0,034

Tablo 3.76’da verildiği üzere Mİ2019 ile Mİ2014 değişkeni arasında aynı yönde iyi derecede ilişki vardır (R=0,791; P=0,034). Eşlenik-Çift t-tablosu aşağıda verilen Tablo 3.77’deki gibidir.

Tablo 3.77. Millet İttifakı’nın Bölgeler Bazındaki Yerel Seçim Sonuçlarını İçeren Eşlenik-Çift t-Testinin Sonuç Tablosu

Eşlenik-Çift Farkları	Ortalama	Standart Sapma	t	sd	P
Mİ2019 - Mİ2014	424.013,57	1.411.578,9	0,795	6	0,457

Tablo 3.77’de görüldüğü üzere Mİ2019 ve Mİ2014 değişkenleri arasındaki farkların ortalama değeri 424.013,57; farkların standart sapma değeri 1.411.578,9 olarak bulunmuştur. Test istatistik değeri t=0,795, olup *Millet İttifakının coğrafi bölgeler bazında almış olduğu oy sayıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir* (P>0,05). Dolayısıyla H₁₄: “Millet ittifakının 30 Mart 2014 ve 31 Mart 2019 Yerel seçimlerinde bölgeler bazında almış olduğu oy sayıları arasında fark vardır” hipotezi desteklenmemiştir.

4.8.3.3. HDP’nin Yerel Seçim Sonuçları ile İlgili Bulguları

30 Mart 2014 ve 31 Mart 2019 Yerel seçimlerinde HDP’nin hem iller bazında hem de bölgeler bazında almış olduğu oy sayıları kullanılarak analizler yapılmıştır.

Yerel Seçim Sonuçları ile İlgili HDP’nin İller Bazındaki Bulguları

Halkların Demokratik Partisi’nin 30 Mart 2014 ve 31 Mart 2019 Yerel seçimlerinde seçim sonuçlarının iller bazında analizine dair güvenilirlik analizi sonucu Tablo 3.78’de verilmiştir.

Tablo 3.78. İller Bazındaki HDP2014 ve HDP2019 Değişkenlerinin Güvenilirlik Analizi

İl Sayısı (N)	Değişken Sayısı	α
81	2	0,655

Tablo 3.78’de görüldüğü üzere Halkların Demokratik Partisi’nin 30 Mart 2014 ve 31 Mart 2019 Yerel seçimlerinde seçim sonuçlarının iller bazında analizinde kullanılan değişkenler orta derece güvenilirdir ($P>0,600$). $N>50$ olduğundan Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmıştır. Normallik analizi sonuçları aşağıda Tablo 3.79’da verilmiştir.

Tablo 3.79. İller Bazındaki HDP2014 ve HDP2019 Değişkenlerinin Normallik Analizi

Değişkenler	İstatistik Değeri	sd	P
HDP2014	0,352	81	0,000
HDP2019	0,333	81	0,000

Tablo 3.79’da görüldüğü üzere $P<0,05$ olduğundan değişkenler normallik dağılımına uygun değildir. Dolayısıyla parametrik olmayan testlerden Wilcoxon işaret testi uygulanmış ve değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek için ise Spearman korelasyon katsayısına bakılmıştır. Yapılan korelasyon analizinin sonuçları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3.80. İller Bazındaki HDP2014 ve HDP2019 Değişkenlerinin Korelasyon Analizi

Değişkenler	Korelasyon Katsayısı	N	R	P
HDP2014 ve HDP2019	Pearson	81	0,521	0,000
	Spearman	81	0,578	0,000

Değişkenler normal dağılım göstermediğinden korelasyon analizi için Spearman korelasyon katsayısı yorumlanır. HDP2014 ve HDP2019 değişkenleri arasında orta düzeyde ilişki vardır ($R=0,578$; $P=0,000$).

Tablo 3.81. İller Bazındaki HDP2014 ve HDP2019 Değişkenlerinin Tanımlayıcı İstatistikleri

Değişkenler	N	Ortalama	Standart Sapma	Min.	Max.
HDP2014	81	20.212,33	53.272,4	0	413.315
HDP2019	81	33.355,83	77.275,6	0	474.645

Tablo 3.81’de görüldüğü üzere analizde kullanılan değişkenler 81 ilin oy sayılarından elde edilmiştir. HDP2014 değişkeninin ortalaması 20.212,33; HDP2019 değişkeninin ortalaması ise 33.355,83 şeklinde hesaplanmıştır. Yani 2019 Yerel seçiminde HDP, 2014 Yerel seçimine göre oy sayısını bölge başına ortalama 13.143 birim arttırmıştır. İşaretler tablosu aşağıda Tablo 3.82’de verilmiştir.

Tablo 3.82. İller Bazındaki HDP2014 ve HDP2019 Değişkenlerinin Wilcoxon İşaret Tablosu

Eşlenik-Çift Farkları	N	İşaretlerin Ortalaması	İşaretlerin Toplamı
HDP2019 - HDP2014	Negatif İşaret Sayısı	39 ^a	32,15
	Pozitif İşaret Sayısı	29 ^b	37,66
	Eşit İşaret Sayısı	13 ^c	
	Toplam	81	

- a. HDP2019 < HDP2014
b. HDP2019 > HDP2014
c. HDP2019 = HDP2014

Tablo 3.82’de verilen işaret tablosuna göre 81 ilin 29’da HDP2019 değerleri HDP2014 değerlerinden büyüktür. 39 ilde ise HDP2019 değerleri HDP2014 değerlerinden küçüktür. 13 ilde HDP 2019 değeri HDP2014 değerine eşittir. HDP tek başına girdiği seçimlerde seçim ittifakından etkilendiği söylenemez, 2019 seçimlerinde 13 ilde aday göstermeyen HDP’nin genel olarak oy sayısında değişiklik olduğu söylenemez. Test istatistik tablosu aşağıda Tablo 3.83’de verilmiştir.

Tablo 3.83. HDP’nin İller Bazındaki Yerel Seçim Sonuçlarını İçeren Wilcoxon İşaret Testinin Sonuç Tablosu

Eşlenik-Çift Farkları	Z	P
HDP2019 - HDP2014	-0,495	0,621

Tablo 3.83’de görüldüğü üzere Wilcoxon işaret testinin test istatistiği değeri $Z = -0,495$ ve testin anlamlılığı $P = 0,621$ olarak bulunmuştur. Buna göre her iki seçimde HDP’nin

iller bazında almış olduğu oy sayıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Dolayısıyla H₁₅: “Halkların Demokratik Partisinin 30 Mart 2014 ve 31 Mart 2019 Yerel seçimlerinde iller bazında almış olduğu oy sayıları arasında fark vardır” hipotezi desteklenmemiştir.

Yerel Seçim Sonuçları ile İlgili HDP'nin Bölgeler Bazındaki Bulguları

Halkların Demokratik Partisi'nin 30 Mart 2014 ve 31 Mart 2019 Yerel seçimlerinde seçim sonuçlarının bölgeler bazında analizine dair güvenilirlik analizi sonucu Tablo 3.84'de verilmiştir.

Tablo 3.84. Bölgeler Bazındaki HDP2014 ve HDP2019 Değişkenlerinin Güvenilirlik

Analizi		
Bölge Sayısı (N)	Değişken Sayısı	α
7	2	0,402

Halkların Demokratik Partisi'nin 30 Mart 2014 ve 31 Mart 2019 Yerel seçimlerinde seçim sonuçlarının bölgeler bazında analizinde kullanılan değişkenlerin güvenilirliği zayıftır. Ancak Yüksek Seçim Kurulunun resmi rakamlarından alındığı için veriler analizlerde kullanılabilir. N<50 olduğundan Shapiro-Wilk testi uygulanmıştır. Normallik analizi sonuçları Tablo 3.85'de verilmiştir.

Tablo 3.85. Bölgeler Bazındaki HDP2014 ve HDP2019 Değişkenlerinin Normallik

Analizi			
Değişkenler	İstatistik	sd	P
HDP2014	0,961	7	0,824
HDP2019	0,838	7	0,095

Tablo 3.85'de görüldüğü üzere P>0,05 olduğundan normal dağılıma uygun olduğundan Eşlenik-Çift t-testi uygulanmıştır. Test sonucu aşağıda Tablo 3.86'da verilmiştir.

Tablo 3.86. Bölgeler Bazındaki HDP2014 ve HDP2019 Değişkenlerinin Tanımlayıcı İstatistikleri

Değişkenler	N	Ortalama	Standart Sapma
HDP2014	7	332.454,57	263.065,88
HDP2019	7	385.974,57	453.660,74

Tablo 3.86’da görüldüğü üzere analizde kullanılan değişkenler 7 coğrafi bölgenin oy sayılarından elde edilmiştir. HDP2014 değişkeninin ortalaması 332.454,57; HDP2019 değişkeninin ortalaması ise 385.974,57 şeklinde hesaplanmıştır. Yani 2019 Yerel seçiminde HDP, 2014 Yerel seçimine göre oy sayısını bölge başına ortalama 53.520 birim arttırmıştır. Bu durumda HDP’nin bölge bazlı oyunu arttırdığı söylenebilir. Yapılan Pearson Korelasyon analizinin sonucu aşağıdaki Tablo 3.87’de verilmiştir.

Tablo 3.87. Bölgeler Bazındaki HDP2014 ve HDP2019 Değişkenlerinin Korelasyon Tablosu

Değişkenler	N	R	P
HDP2019 ve HDP2014	7	0,290	0,529

Tablo 3.87’de görüldüğü üzere HDP2019 ile HDP2014 değişkeni arasında aynı yönde çok zayıf ve istatistiksel olarak anlamsız bir ilişki vardır. Eşlenik-Çift t-tablosu aşağıda Tablo 3.88’de verilmiştir.

Tablo 3.88. HDP'nin Bölgeler Bazındaki Yerel Seçim Sonuçlarını İçeren Eşlenik-Çift t-Testinin Sonuç Tablosu

Eşlenik-Çift Farkları	Ortalama	Standart Sapma	t	sd	P
HDP2019 - HDP2014	53.520	453.758,25	0,312	6	0,766

Tablo 3.88’de görüldüğü üzere HDP2019 ve HDP2014 değişkenleri arasındaki farkların ortalama değeri 53.520; farkların standart sapma değeri 453.758,25 olarak bulunmuştur. Test istatistik değeri $t=0,312$ olup, *HDP’nin coğrafi bölgeler bazında almış olduğu oy sayıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir* ($P>0,05$). Dolayısıyla H_{16} : “Halkların Demokratik Partisinin 30 Mart

2014 ve 31 Mart 2019 Yerel seçimlerinde bölgeler bazında almış olduğu oy sayıları arasında fark vardır” hipotezi desteklenmemiştir.

2019 yerel seçimlerinde partiler her il için seçim ittifakına girmediği ve tek başına yarışamayacağı illerde seçim ittifakıyla güç elde etmeye çalıştığı görülmektedir. Bu durum seçim ittifakının daha çok zayıf olunan bölgelerde fırsat alanı oluşmasını sağlamıştır.

Türkiye’de yapılan son iki yerel seçimde il Genel Meclis Üyesi oylarının ittifak sonucunda partilerin oy dağılımı üzerindeki etkisini incelediğimizde Cumhur ittifakı 2014 İl Genel Meclisi seçimlerinde İttifak çatısı altında bulunan partiler (AK Parti, MHP ve BBP) %62,24 oranında; 2019 İl Genel Meclisi seçimlerinde ise %52,05 oy alarak %10,19 oranında bir kayıp yaşamıştır.

Millet İttifakı 2014 İl Genel Meclisi seçimlerinde İttifak çatısı altında bulunan partiler (CHP, DP, SP ve İYİ) %29,37 oranında; 2019 İl Genel Meclisi seçimlerinde ise %41 oy alarak %11,63 oranında bir artış göstermiştir. Bu artışın temel nedeni olarak 2014 seçimlerinde henüz kurulmamış olan İYİ Parti’nin etkisi olarak değerlendirilebilir.

HDP ittifaklar dışında kalarak siyasi çizgisinde devam etmiştir. 2019 seçimlerine kadar herhangi bir siyasi partiyle ittifak içerisinde olmamıştır. HDP’nin oy potansiyelinin düşük olduğu bazı bölgelerde aday göstermediği görülmektedir. Yapılan analizlerde 2019 İl Genel Meclisi seçimlerinde 2014 yılına göre %1,6 oranında bir artış görülmüştür.

SONUÇ

Türkiye’de 13 Mart 2018’de yapılan yasa değişikliği ile Türk siyasal sistemine seçim ittifakları dâhil edilmiş ve ittifaklar ile seçim sistemlerine etki eden birçok farklı dinamik ortaya çıkmıştır. Ülke bazında uygulanan %10 seçim barajı ile beraber Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde % 50+1 oy barajı gelmesiyle seçim ittifakları oluşturmak siyasi partiler için bir zorunluluk haline gelmiştir. Seçim ittifakları hem parlamenter sistemde hem de başkanlık sisteminde görülebilmekte; bu sistemlerde seçim ittifakının seçim öncesi ve seçim sonrası kapsayan çeşitli modelleri bulunmaktadır. Seçim öncesi ittifaklar, partilerin seçimde iş birliği yapmasıyla siyasal kazanımlarını maksimum düzeye çıkarmak esasına dayanırken; seçim sonrası ittifaklar ise partilerin hükümet kurma sürecindeki iş birliğine dayanmaktadır.

Dünyadaki örneklere bakıldığında, seçim sonrası oluşan siyasal tabloda seçim ittifaklarının belirleyici bir etkisi olduğu görülmektedir. Türkiye’de her ne kadar daha önce kutsal ittifak, demokratik güç birliği, bağımsızlar bloğu gibi çeşitli seçim ittifakları kurulmuşsa da; seçim ittifaklarının yapılmasına olanak tanıyan yasa değişikliğinden sonra, resmi olarak ilk defa 24 Haziran 2018 seçimlerinde ittifaklar ile karşılaşmıştır. Resmi olarak gerçekleştirilen ilk seçim ittifaklarının seçim sonuçlarına etkisinin belirlenmesi, yeni siyasal sistemin şekillenmesi açısından oldukça önemlidir.

Bu çalışmada Türkiye’de yapılan seçim ittifaklarının siyasal partilerin oy dağılımı üzerindeki etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda; 10 Ağustos 2014 Cumhurbaşkanlığı Seçimi ile 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı seçiminde aday olan Recep Tayyip Erdoğan ve Selahattin Demirtaş’ın almış oldukları oy sayıları iller ve bölgeler bazında karşılaştırılarak yorumlanmıştır. 1 Kasım 2015 tarihinde yapılan 26. Dönem Milletvekili Seçimi ile 24 Haziran 2018 tarihinde yapılan 27. Dönem Milletvekili Seçiminde Cumhuriyet İttifakı, Millet İttifakı ve HDP’nin aldıkları oy sayıları iller ve bölgeler bazında karşılaştırılarak yorumlanmıştır. 30 Mart 2014 tarihinde yapılan yerel seçimler ile 31 Mart 2019 tarihinde yapılan yerel seçimlerde Cumhuriyet İttifakı, Millet İttifakı ve HDP'nin il genel meclisi seçimlerinde aldıkları oy sayıları iller ve bölgeler bazında karşılaştırılarak yorumlanmıştır.

Bu çalışmada seçim ittifaklarının partilerin iller ve bölgeler bazında almış oldukları oy sayılarına etkisi, ittifak öncesi ve ittifak sonrası seçim sonuçları karşılaştırılarak incelenmiştir. Bu bağlamda araştırmanın varsayımları ve kısıtlayıcıları Cumhurbaşkanlığı seçimleri, milletvekili seçimleri ve yerel seçimler (il genel meclis oyları) kapsamında aşağıda verilen başlıklar halinde sunulmuştur:

Cumhurbaşkanlığı seçim sonuçlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan analizlerde kullanılan verilerin toplanmasında bazı zorluklar ile karşılaşmıştır: 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimlerine üç aday; 2018 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde ise altı aday seçime girmiştir. Dolayısıyla Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonuçlarının karşılaştırılacağı analizler için belirlenen ittifaklar bir birinden ayrılamamış olup, değerlendirme yapılırken sadece her iki seçime giren adayların seçim sonuçları incelenmiştir. Bu adaylar; Cumhurbaşkanlığı adayları Recep Tayyip Erdoğan ile HDP'nin adayları Selahattin Demirtaş'tır. 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde yurt dışı oylarının dağıtımını iller ve bölgeler bazında yapılmamıştır. YSK'nın 2014 seçimlerinde uyguladığı metot kullanılarak, 2018 seçim sonuçları için de benzer şekilde dağılım yapılmıştır. YSK'nın kullandığı söz konusu metot; partilerin Türkiye geneli almış oldukları oy oranlarına orantılı bir şekilde partilerin yurt dışında almış oldukları oyların dağıtımını ile ilgilidir. Milletvekili seçim sonuçlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan analizlerde kullanılacak verilerin toplanmasında da Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin verileri ile ilgili benzer sorunlar ile karşılaşmıştır: Yurt dışı oylarını da içeren 1 Kasım 2015 ve 24 Haziran 2018 Genel Seçim sonuçları iller bazında mevcuttur. Ancak bölgeler bazında yapılacak analizlerde kullanmak için yurt dışı oylarını da kapsayan bölgelere ait verileri oluşturmak amacıyla YSK'nın iller bazındaki verileri kullanılmıştır. Bölge bazlı sonuçlar alınırken YSK'nın "diğer oylar" diye tanımladığı çok küçük partilere ve bağımsız adaylara ait oylar hariç tutulmuştur. Bu oylar ittifaklardan bağımsız olduğundan değerlendirme dışı bırakılmıştır. 24 Haziran 2018 seçimlerinde Cumhurbaşkanlığı İttifakını ve Millet İttifakını oluşturan siyasi partiler, 1 Kasım 2015 seçimlerinde ittifak yapmadıkları halde, söz konusu partilere ait 1 Kasım 2015 seçimlerinde aldıkları oylar ittifak yapılmış gibi değerlendirilmiştir. Analize dâhil edilen veriler ittifakların veya siyasi partilerin aldıkları oy sayılarıdır. Çünkü Cumhurbaşkanlığı İttifakının, Millet İttifakının ve HDP'nin her iki seçimde almış oldukları oy oranlarının bir birine yakın olmasından dolayı sağlıklı sonuçların elde

edilemeyeceği düşünülmüştür. Dolayısıyla yapılan analizlerde oy oranları yerine oy sayıları kullanılmıştır. 2018 seçimlerinden önce yapılan yasal değişiklikle milletvekili sayısının 550'den 600 sayısına çıkmasından dolayı, partilerin elde ettiği milletvekili dağılımları analiz dışında tutulmuştur.

Yerel seçim sonuçlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan analizlerde kullanılacak verilerin toplanmasında da diğer iki seçim türünde olduğu gibi benzer sorunlar ile karşılaşmıştır: Yerel seçimlerin analizleri için veriler toplanırken; Belediye Başkanlığı seçimlerinde iller bazında ittifakların net olmamasından dolayı sağlıklı veriler elde edilememiştir. Dolayısıyla partilerin elde ettiği Belediye Başkanlığı sayıları yerine, İl Genel Meclis Üyesi Seçim sonuçları kullanılarak analizler yapılmıştır. Yüksek Seçim Kurulu verilerine göre 30 Mart 2014 Yerel Seçimlerinde büyük şehirlerde İl Genel Meclis Üyesi için oy kullanılmadığından dolayı Belediye Meclis Üyesi oyları Yerel Seçim sonuçları verileri kapsamında ele alınmıştır.

Veriler Yüksek Seçim Kurulu ve Yüksek Seçim Kurulu verilerinden elde edilmesine ve güvenilir olmasına rağmen, verilerin güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Değişkenlerin normal dağılım gösterip göstermediklerinin belirlenmesi için de örnek hacmine (N) bağlı olarak Kolmogorov-Smirnov normallik testi ve Shapiro-Wilk testi kullanılmıştır. Normal dağılıma uygun olmayan değişkenlerin analizi için Wilcoxon İşaret Testi; normal dağılıma uygun olan değişkenlerin analizi için ise Eşlenik-Çift t-Testi yapılmıştır.

Çalışmada toplam 16 adet hipotez sınanmıştır. On üç adet hipotez desteklenirken, üç adet hipotez ise reddedilmiştir. Reddedilen hipotezlere göre, Selahattin Demirtaş'ın 10 Ağustos 2014 ve 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde bölgeler bazında almış olduğu oy sayıları, HDP'nin 1 Kasım 2015 ve 24 Haziran 2018 Genel seçimlerinde bölgeler bazında almış olduğu oy sayıları ve HDP'nin 30 Mart 2014 ve 31 Mart 2019 Yerel seçimlerinde bölgeler bazında almış olduğu oy sayıları üzerinde seçim ittifaklarının etkisinin olmadığı tespit edilmiştir.

Seçim sonuçları karşılaştırılırken önceki seçimlere oranla sonraki seçimlerde bazı partilerin oy sayılarının arttığı görülmektedir. Oy sayılarındaki bu artış mutlak başarıyı ifade etmemektedir. Çünkü önceki seçimlere göre 2018 ve 2019 yıllarında yapılan

seçimlerde seçmen sayısı artmıştır. Dolayısıyla bulgular yorumlanırken bu durum göz önünde bulundurulmalıdır.

Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin karşılaştırılması sonucunda şu tespitler yapılmıştır:

Cumhurbaşkanı adayı Recep Tayyip Erdoğan'ın cumhurbaşkanlığı seçim sonuçları ile ilgili iller bazındaki bulgularına bakıldığında; 2018 Cumhurbaşkanlığı seçiminde Recep Tayyip Erdoğan, 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimine göre oy sayısını il başına ortalama 69.807 birim arttırmıştır. Ayrıca 81 ilin tamamında Cumhurbaşkanı adayı Recep Tayyip Erdoğan'ın oy sayısında artış görölmüştür. Bu artışta, MHP ile yaptığı seçim ittifakının olumlu etkisinin olduğu söylenebilir. Ancak bu artışın istenilen düzeyde olduğu söylenemez. Çünkü Adayı destekleyen Ak Parti ve MHP'nin önceki seçimlerdeki toplam oy sayısı, bu seçimde aldıkları oy sayısından daha fazladır. Cumhurbaşkanı Adayı Recep Tayyip Erdoğan'ın cumhurbaşkanlığı seçim sonuçları ile ilgili bölgeler bazındaki bulgularına bakıldığında; 2018 Cumhurbaşkanlığı seçiminde Recep Tayyip Erdoğan'ın 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimine göre oy sayısı bölge başına ortalama 639.513 birim artmıştır. Cumhurbaşkanı adayı Recep Tayyip Erdoğan'ın bölgeler bazında almış olduğu oy sayısındaki azalışta yapılan ittifakın olumlu etkisinin olduğu söylenebilir.

Cumhurbaşkanı Adayı Selahattin Demirtaş'ın Cumhurbaşkanlığı seçim sonuçları ile ilgili iller bazındaki bulgularına bakıldığında; 2018 Cumhurbaşkanlığı seçiminde Selahattin Demirtaş, 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimine göre oy sayısını il başına ortalama 3.586 birim arttırmıştır. Ayrıca, Cumhurbaşkanı adayı Selahattin Demirtaş'ın 2014 seçimlerine göre 2018 seçiminde 60 ilde oy kaybetmesi, HDP tabanının başka bir adaya (CHP adayı Muharrem İnce'ye) destek vermesi ile ilişkilendirilebilir. Cumhurbaşkanı Adayı Selahattin Demirtaş'ın Cumhurbaşkanlığı seçim sonuçları ile ilgili bölgeler bazındaki bulgularına bakıldığında; 2018 Cumhurbaşkanlığı seçiminde Selahattin Demirtaş, 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimine göre oy sayısını bölge başına ortalama 11.717 birim arttırmıştır. Ancak Selahattin Demirtaş'ın coğrafi bölgeler bazında almış olduğu oy sayıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Cumhurbaşkanlığı seçim sonuçlarını her iki seçime de katılan adayların iller ve bölgeler bazında almış oldukları oy sayılarındaki değişiklikleri incelediğimiz

analizlerden elde ettiğimiz bulgulara paralel yorumlar yapan araştırmacılar da bulunmaktadır. Yani Türkiye genelinde bazı araştırma firmalarının seçim ittifaklarını konu alan değerlendirmeleri de bulgularımızı desteklemektedir.

Cumhurbaşkanı seçimlerinde seçmenlerin tercihleri incelendiğinde; Recep Tayyip Erdoğan hem AK Parti'nin hem de MHP'nin seçmen tabanına hitap etmesidir İttifakın etkisinden dolayı her iki partinin de seçmenlerinin ezici bir çoğunluğunu konsolide ederek ilk turda seçimi kazanmıştır. 2018'de MHP'ye oy veren seçmenlerin büyük bir çoğunluğunun Kasım 2015 seçiminde AK Parti'ye oy vermiş olması bu durumu etkileyen en önemli faktörlerden biri olarak değerlendirilebilir. Diğer bir ifadeyle, 2018 Genel Seçimlerinde MHP'ye oy veren seçmen kitlesinin, bir önceki seçimde AK Parti tabanı içerisinde yer alan ve muhtemelen Recep Tayyip Erdoğan'a yakın duran bir irade gösterdiği söylenebilir.

Selahattin Demirtaş'ın kendi partisinin oy sayısı ile karşılaştırıldığında, aday olduğu Cumhurbaşkanlığı seçiminde daha düşük oy aldığı görülmektedir. Bunun nedeni, seçmenlerin ikinci turda Recep Tayyip Erdoğan'a güçlü bir mesaj verme amacıyla stratejik davranmaya çalışarak, ikinci tur seçimin yapılması halinde Muharrem İnce'yi destekleme niyetleri olarak gösterilebilir.

2018 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Recep Tayyip Erdoğan'ın almış olduğu oy sayısına Türkiye genelinde bakıldığı zaman, özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesinde olumlu yönde artışın olduğu söylenebilir. Recep Tayyip Erdoğan'ın oy sayısının Cumhur İttifakı oyundan fazla olması, bölgedeki bağımsız adayların ve diğer muhafazakâr parti seçmenlerinin Recep Tayyip Erdoğan'a destek vermesi olarak açıklanabilir. Recep Tayyip Erdoğan Türkiye genelinde Cumhurbaşkanlığı seçiminde ittifakın etkisiyle oy sayısını arttırmasına rağmen, bu artışın beklenen düzeyde olduğu söylenemez. İttifakların olmadığı Ağustos 2014 seçimlerinde Recep Tayyip Erdoğan'ın oy oranı %51,79 olarak gerçekleşmişti. Ancak ittifaklar ile yapılan Haziran 2018 seçimlerinde ise bu oran %52,59 olarak gerçekleşmiştir. Yani Recep Tayyip Erdoğan'ın oy oranında %0,8'lik bir artışın olduğu ve bu artışın yapılan ittifakla hedeflenen oy oranının altında olduğu görülmektedir. Bu durum, MHP ve Ak Parti seçmenlerinden İYİ Parti'ye doğru oy kaymalarının olması ile izah edilebilir.

2018 Cumhurbaşkanlığı Seçiminde HDP'nin adayı Selahattin Demirtaş'ın 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimine göre oy oranında %1,36'lık bir düşüşün olduğu görülmektedir. Bu durum adayın cezaevinde olması ve parti tabanının gizli ittifak ile Muharrem İnce'yi desteklemesinden kaynaklı olduğu şeklinde açıklanabilir. Selahattin Demirtaş'ın 2018 Genel Seçimlerinde partisinin Türkiye geneli oy oranı %11,70 olmasına karşın, kendisinin oy oranı ise %8,40 olmuştur. Yani parti tabanının Selahattin Demirtaş'a tam destek vermediği görülmüştür. Selahattin Demirtaş'ın %3,3 oranındaki oy kaybının Muharrem İnce lehine olduğu söylenebilir.

2018 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde aday sayısı 2014 seçimlerine göre artış göstermiştir; 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde üç aday seçime girerken, 2018 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde ise altı aday yarışmıştır. Partilerin destek verdiği Cumhurbaşkanı adaylarına parti tabanından da destek verildiği söylenebilir. Siyasi parti tabanlarından farklı partilerin adaylarına doğru oy geçişlerinin olduğu ve bu geçişlerin ittifaklara göre şekil aldığı söylenebilir. Son iki Cumhurbaşkanlığı seçimine giren Recep Tayyip Erdoğan ve Selahattin Demirtaş'ın iki seçimde almış oldukları oyların karşılaştırmalarında ise; Recep Tayyip Erdoğan'ın oyunun arttığı ve Selahattin Demirtaş'ın oyunun azaldığı görülmüştür.

Milletvekili seçimlerinin karşılaştırılması sonucunda şu tespitler yapılmıştır:

Milletvekili seçim sonuçları ile ilgili Cumhuriyet İttifakı'nın iller bazındaki bulgularına bakıldığında; 2018 Genel Seçiminde Cumhuriyet İttifakı'nın 2015 Genel seçimine göre oy sayısı il başına ortalama 39.468 birim azalmıştır. Ayrıca Cumhuriyet İttifakının 2015 Seçim sonuçlarına göre 2018 seçimlerinde 67 ilde oy kaybettiği ve yapılan seçim ittifakından olumsuz etkilendiği belirlenmiştir. Milletvekili seçim sonuçlarında seçim ittifakının Cumhuriyet İttifakı için iller bazında olumsuz etkisinin olduğu söylenebilir. Milletvekili seçim sonuçları ile ilgili Cumhuriyet İttifakı'nın bölgeler bazındaki bulgularına bakıldığında ise; 2018 Genel seçiminde Cumhuriyet İttifakı, 2015 Genel seçimine göre oy sayısını bölge başına ortalama 456.702 birim arttırmıştır. Milletvekili seçim sonuçlarında seçim ittifakının Cumhuriyet İttifakı için bölgeler bazında olumlu etkisinin olduğu söylenebilir.

Milletvekili seçim sonuçları ile ilgili Cumhuriyet İttifakı'nın iller bazındaki bulgularına bakıldığında; 2018 Genel seçiminde Cumhuriyet İttifakı, 2015 Genel seçimine göre oy

sayısını il başına ortalama 43.844 birim arttırmıştır. Millet İttifakı 2018 seçimlerinde yetmiş ilde oy sayısını arttırmıştır. Yani yapılan seçim ittifakının Millet ittifakını olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Milletvekili seçim sonuçları ile ilgili Millet İttifakı'nın bölgeler bazındaki bulgularına bakıldığında ise; 2018 Genel seçiminde Millet İttifakı, 2015 Genel seçimine göre oy sayısını bölge başına ortalama 507.341 birim arttırmıştır. Yani Millet İttifakının bölgeler bazında almış olduğu oy sayısındaki artışta yapılan ittifakın olumlu etkisinin olduğu söylenebilir.

Milletvekili seçim sonuçları ile ilgili HDP'nin iller bazındaki bulgularına bakıldığında; 2018 Genel Seçiminde HDP'nin 2015 Genel seçimine göre oy sayısı il başına ortalama 3.732 birim azalmıştır. Ayrıca HDP'nin 2018 milletvekili seçiminde 2015 seçimine göre 60 ilde oy sayısı artarken, 21 ilde oy sayısı düşmüştür. Dolayısıyla HDP'nin herhangi bir seçim ittifakına girmeden birçok ilde başarılı sonuçlar elde ettiği söylenebilir. Milletvekili seçim sonuçları ile ilgili HDP'nin bölgeler bazındaki bulgularına bakıldığında ise; 2018 Genel Seçiminde HDP'nin 2015 Genel seçimine göre oy sayısı bölge başına ortalama 43.182 birim azalmıştır. Yani HDP'nin bölge bazlı oy sayısında olumlu yönde artışın olduğu söylenemez.

Türkiye'de yapılan son iki genel seçimde partilerin ittifak yapmalarının partilerin oy dağılımı üzerindeki etkisi incelediğinde; parti tabanları arasında önemli kaymalar olmuştur. Seçmenin oy kullanma tercihini değiştirmesinde yeni kurulan İYİ Parti önemli bir etken olmuştur. İYİ Parti'ye oy verme eğiliminde olanların daha çok CHP ve MHP seçmenleri olduğu söylenebilir. Ayrıca MHP tabanındaki oy kaymalarından oluşan boşluğu Ak Parti tabanının doldurduğu söylenebilir. Yani ittifak öncesi Ak Partinin sahip olduğu oylarının bir bölümünün ittifak sonrası MHP'ye geçtiği ifade edilebilir. Sabit ve genç bir seçmen yapısına sahip olan ve kısmen oy kaybeden HDP ise, 2018 genel seçimlerinde kemik oylarını korumayı başarmıştır.

Ak Parti 2015 Genel seçimlerinde %49.50 oranında oy alırken, 2018 Genel seçimlerinde ise %42,56 oranında oy alarak %6.94 oranında bir oy kaybı yaşamıştır. Kaybettiği oyların büyük bir kısmı, 2018 seçimlerinde MHP'yi tercih eden kendi seçmenlerinden kaynaklanmıştır. Fakat Ak Parti 2015'te oy aldığı seçmenlerinin büyük çoğunluğunun oyunu tekrar almayı başarmıştır.

CHP 2015 Genel seçimlerinde %25,32 oranında oy alırken, 2018 Genel seçimlerinde ise %22,65 oranında oy alarak %2,67 oranında bir kayıp yaşamıştır. Kaybettiği oyların büyük bir kısmı 2018 seçimlerinde İYİ Parti'yi tercih eden kendi seçmenlerinden kaynaklanmıştır. CHP'nin genel olarak seçmen kitlesini koruduğunu ve önceki seçimlerde HDP'ye geçen emanet oylarının bu kayıpta etkili olmadığı söylenebilir.

MHP 2015 Genel seçimlerinde %11,90 oranında oy alırken, 2018 Genel seçimlerinde ise %11,10 oranında oy alarak %0.80 oranında bir kayıp yaşamıştır. Kaybettiği oyların büyük bir kısmı 2018 seçimlerinde İYİ Parti'yi tercih eden kendi seçmenlerinden kaynaklanmıştır. Yani MHP tabanından İYİ Parti'ye daha fazla oyun kaydığı söylenebilir. Bu oy geçişinin telafisini MHP, Ak Parti tabanından aldığı oy ile telafi ettiği düşünülmektedir.

HDP 2015 Genel seçimlerinde %10,76 oranında oy alırken, 2018 Genel seçimlerinde ise %11,70 oranında oy alarak %0.94 oranında bir artış sağlamıştır. Bu durumda HDP parti olarak 2018 Genel seçimlerinde %11,70 oy oranı ile Türkiye'de en çok oy alan üçüncü parti olmakla beraber, 2018 ve 2015 Genel seçim verilerine göre %0,94 oran ile oyunu arttıran tek parti olmuştur. Yani HDP seçmenini korumayı başararak istediği sonuçları elde etmiştir.

İYİ Parti, 25 Ekim 2017 yılında Meral Akşener liderliğinde kurulmuştur. İlk seçimlerine 24 Haziran 2018'de girerek %9,96 oranında oy alarak önemli bir başarı elde etmiştir. MHP tabanından koparak partisini kuran Meral Akşener'in partisinin tabanının önemli bir kısmı, MHP tabanından ve az da olsa CHP tabanından oluştuğu söylenebilir. Dolayısıyla siyaset alanına yeni giren İYİ Parti, seçimlerde ittifakın önemli bir parçası olarak ittifaklarla yapılan seçimin en çok kazananı olmuştur.

Yerel seçimlerde elde edilen İl Genel Meclisi oy sayılarının karşılaştırılması sonucunda şu tespitler yapılmıştır:

Yerel seçim sonuçları ile ilgili Cumhur İttifakı'nın iller bazındaki bulgularına bakıldığında; 2019 Yerel seçiminde Cumhur İttifakı, 2014 Yerel seçimine göre oy sayısını il başına ortalama 45.930 birim arttırmıştır. Ayrıca Cumhur İttifakının 2019 Yerel seçim sonuçlarına göre 62 ilde başarısız olduğu, sadece 19 ilde olumlu sonuçlar elde ettiği tespit edilmiştir. Yerel seçim sonuçları ile ilgili Cumhur İttifakı'nın bölgeler bazındaki bulgularına bakıldığında ise; 2019 Yerel Seçiminde Cumhur İttifakı'nın

2014 Yerel seçimine göre oy sayısı bölge başına ortalama 531.477 birim azalmıştır. Ancak yapılan analizler sonucunda Cumhuriyet İttifakının coğrafi bölgeler bazında almış olduğu oy sayıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Yerel seçim sonuçları ile ilgili Millet İttifakı'nın iller bazındaki bulgularına bakıldığında; 2019 Yerel seçiminde Millet İttifakı, 2014 Yerel seçimine göre oy sayısını il başına ortalama 80.643 birim arttırmıştır. Dolayısıyla Millet İttifakı yapılan seçim ittifakı sonrasında 2019 seçimlerinde 81 ilin 80'inde oy sayısını arttırmıştır. Yerel seçim sonuçları ile ilgili Millet İttifakı'nın bölgeler bazındaki bulgularına bakıldığında ise; 2019 Yerel Seçiminde Millet İttifakı'nın 2014 Yerel seçimine göre oy sayısı bölge başına ortalama 424.014 birim artmıştır. Millet İttifakının coğrafi bölgeler bazında almış olduğu oy sayılarında pozitif yönlü bir artışın olduğu tespit edilmiştir.

Yerel seçim sonuçları ile ilgili HDP'nin iller bazındaki bulgularına bakıldığında; 2019 Yerel seçiminde HDP, 2014 Yerel seçimine göre oy sayısını il başına ortalama 13.143 birim arttırmıştır. On üç ilde aday göstermeyen HDP'nin 2019 seçimlerinde 2014 seçimlerine göre yirmi dokuz ilde oy sayısı artarken otuz dokuz ilde ise oy sayısı azalmıştır. Ancak HDP'nin genel olarak yerel seçimlerde oy sayısında önemli bir değişikliğin olduğu tespit edilmemiştir. Yerel seçim sonuçları ile ilgili HDP'nin Bölgeler bazındaki bulgularına bakıldığında ise; 2019 Yerel seçiminde HDP, 2014 Yerel seçimine göre oy sayısını bölge başına ortalama 53.520 birim arttırmıştır. Ancak yapılan analiz sonucunda bu farkın istatistiksel olarak önemli olmadığı tespit edilmiştir.

2019 yerel seçimlerinde partiler her il için seçim ittifakına girmemiştir. Ancak tek başlarına yarışmayacakları illerde seçim ittifakı ile güç elde etmeye çalışmışlardır. Bu durum seçim ittifakının partilerin zayıf oldukları bölgelerde daha fazla fırsat yakalamasına sebep olmuştur. Türkiye'de yapılan son iki yerel seçimde il Genel Meclis Üyesi oylarının ittifak sonucunda partilerin oy dağılımı üzerindeki etkisi incelendiğinde; 2019 seçimlerinde Cumhuriyet İttifakını oluşturan (AK Parti, MHP ve BBP) partiler 2014 İl Genel Meclisi seçimlerinde %62,24 oranında; 2019 İl Genel Meclisi seçimlerinde ise %52,05 oranında oy alarak %10,19 oranında bir kayıp yaşamıştır.

2019 seçimlerinde Millet İttifakını oluşturan (CHP, DP, SP ve İYİ Parti) partiler 2014 İl Genel Meclisi seçimlerinde %29,37 oranında; 2019 İl Genel Meclisi seçimlerinde ise %41 oranında oy alarak %11,63 oranında bir artış elde etmişlerdir. Bu artışın temel nedeni olarak 2014 seçimlerinde henüz kurulmamış olan İYİ Parti'nin etkisinin olduğu gösterilebilir.

HDP ittifaklar dışında kalarak siyasi çizgisinde devam etmiştir. 2019 seçimlerinde de dahi herhangi bir siyasi partiler resmi ittifak içerisinde olmamıştır. Buna rağmen HDP'nin oy potansiyelinin düşük olduğu bazı bölgelerde aday göstermemiştir. Ayrıca 2019 yerel seçimlerinde ittifak ortağı partiler her il için seçim ittifakı yapmamıştır. Tek başına yarışamayacağı illerde seçim ittifakıyla güç elde etmeye çalışmıştır. Bu durumda ittifak ortağı olan partiler, daha çok zayıf oldukları seçim çevresinde ittifakın sunduğu fırsatı değerlendirmiştir. Yapılan analizler sonucunda seçimlere katılım oranında 2019 İl Genel Meclisi seçimlerinde 2014 yılına göre %16 oranında bir artış görülmüştür.

Genel olarak seçim ittifakının Türkiye'de iller ve bölgeler bazında etkisi olduğunu söylemek mümkündür. Yasa değişikliği sonrasında yapılan seçimlerde seçim ittifaklarıyla siyasi partilerin oy sayılarında değişiklikler görülmüştür. Özellikle oy sayıları yüksek olan partilerin seçim ittifakı sonrası oylarının olumsuz yönde etkilendiği belirlenmiştir. Baraj sorunu olmayan siyasi partilerin ittifak sonrasında önemli bir kazanım elde etmediğini söylemek mümkündür. Bu partilere Ak Parti ve CHP örnek olarak gösterilebilir. 2015 ve 2018 Genel seçimlerine göre Ak Parti %6.94 CHP ise %2.67 oranında oy kaybı yaşamıştır. Baraj sorunu olan küçük partiler için seçim ittifakları bir fırsat alanı oluşturmuştur. Baraj sorunu olmayan partiler ile ittifak yaparak seçime giren İyi Parti milletvekili çıkarma şansı yakalarken, Saadet Partisi, Demokrat Parti ve Büyük Birlik Partisi ise başka partilerin çatısı altında ittifaklara dâhil olarak milletvekili çıkarmıştır. Dolayısıyla seçim ittifaklarıyla küçük oy oranlarına sahip olan siyasi partiler de mecliste temsil edilme fırsatını yakalamıştır.

Sonuç olarak, siyasi partiler olanaklarını ve güçlerini bir araya getirerek yalnız başlarına ulaşamayacakları siyasi hedeflerine seçim ittifakları ile ulaşma şansı yakalamıştır. Seçim ittifakları hükümetlerin kurulmasında, meclisteki sandalye sayısının belirlenmesinde ve diğer siyasi süreçlerde siyasi partilerin aktif olmalarına

olanak sağlamaktadır. Türkiye'nin kozmopolitik nüfus yapısı göz önünde bulundurulduğunda farklı siyasi partilerin ve bu partileri destekleyen farklı kitlelerin olduğu söylenebilir. Dolayısıyla seçim ittifakları farklı etnik yapıda ve inançtaki siyasal görüşlerin bir araya gelmesine de imkân sağlamıştır. Seçimlere katılım oranı 2015 yılında %86.6 iken, 2018 yılında ise %87.37 olarak gerçekleşmiştir. Seçimlere katılım oranında %0.77 birimlik artış, ittifaklara dâhil olan küçük siyasi partilerin mecliste temsil edilme şansının olacağı ümidiyle söz konusu partilerin seçmenlerinin sandığa gitmelerinden kaynaklanmış olabilir. Dolayısıyla seçim ittifakları Türkiye'de seçimlere katılım noktasında önemli bir katkı sağlamıştır.

Elde edilen teorik ve uygulama bulgularına göre Türk siyasi hayatı için şu önerilerde bulunmak mümkündür:

- Seçmenlerin bilinçlendirilerek, seçim ittifaklarında etkilerinin olduğu bildirilerek seçimlere katılımlarının teşvik edilmesi gerekmektedir.
- Özellikle milletvekili seçimlerinde partilerin adaylarını belirlerken bölge dinamiklerini göz önünde bulundurarak dikkatli seçim yapmaları önerilmektedir.
- Tercih sisteminin yeniden uygulamaya koyulmasının partilerin oy oranlarını artırması ve doğru kişilerin meclise seçilmesi konusunda etkili olacağı düşünülmektedir.
- Her bir siyasi partinin elinde tuttuğu taban oylarına dikkat etmesi gerekmektedir. Seçmenlere ittifakın yalnızca seçim sürecinde olduğu vurgulanmalı ve taban kitle kaybedilmemelidir.
- Siyasi partilerin ittifak kuracakları partiler ile benzer ideolojilere sahip olduklarına dikkat etmesi gerekmektedir. Aksi takdirde her iki partinin taban seçmeni de durumdan rahatsızlık duyacak ve oy kayıpları yaşanacaktır.

KAYNAKLAR

- Akgün, B. (2002). *Türkiye’de Seçmen Davranışı, Partiler Sistemi ve Siyasal Güven*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Akyıldız, A. (2016). Demokrasinin sayılarla sınavı: Seçim sistemleri. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 7, 127-148.
- Altan, C. (1998). *1973 sonrasında Türkiye’de yapılan genel seçimlerin değişik seçim sistemleriyle değerlendirilmesi "iktidar senaryoculuğu*. Yayımlanmamış doktora tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Anonim (2016). <https://eodev.com/gorev/9578377>, Erişim Tarihi: 26/07/2019.
- Armağan, S. (1967). Türkiye’de parlamento seçimleri. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 33(3-4), 45-100.
- Arslan, R. (2013). *Demokratik Yönetim Sistemleri*. Bursa: Dora Yayıncılık.
- Asal, U. Y. (2013). Türkiye için seçim sistemi önerisi: Demokratikleşme ve seçimler. *Uluslararası Stratejik Bakış Enstitüsü*, https://www.academia.edu/5179877/T%C3%BCrkiye_%C4%B0%C3%A7in_Se%C3%A7im_Sistemi_%C3%96nerisi_Demokratikle%C5%9Fme_ve_Se%C3%A7imler, Erişim Tarihi: 9/06/2019.
- Asrak H. T. (1992). 1980 sonrası Türkiye’de seçim sistemi-Kimi saptamalar. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 47(1), 253-276.
- Ateş, F. (2013). *Seçim sistemleri bağlamında Türkiye’de iki binli yıllarda genel seçimler üzerine bir değerlendirme*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.
- Aydoğdu, A. (2015). Seçim sistemlerinin siyasal sonuçları. *Türkiye Cumhuriyeti Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 6, 41-62.
- Aziz, A. (2013). *Siyasal İletişim* (4. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Bandyopadhyay, S., Chatterjee, K. ve Sjostrom, T. (2011). *Pre-electoral coalitions and post-election bargaining*. *Quarterly Journal of Political Science* 6 (1), 1–53.

- Bektaş, A. (2002). *Siyasal Propaganda*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Bilir, F. (2001). *Türkiye 'de Milletvekilliği ve Milletvekilliğinin Sona Etmesi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Bormann, N. C. ve Golder, M. (2013). Democratic electoral systems around the world, 1946–2011. *Electoral Studies*, 32(2), 360-369.
- Bulut, N. (2010). Temsilde adalet–Yönetimde istikrar ikilemi bağlamında 12 Haziran 2011 seçimleri. *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 14 (3-4), 1-18.
- Bulutoğlu, K. (2008). *Kamu Ekonomisine Giriş- Demokraside devletin ekonomik bir kuramı*. Ankara: Maliye Hukuk Yayınları.
- Carroll, R. ve Cox, G. W. (2007). The logic of Gamson's Law: Pre-election coalitions and portfolio allocations. *American Journal of Political Science*, 51(2), 300-313.
- Clark, W. R. ve Golder, M. (2006). Rehabilitating Duverger's theory: Testing the mechanical and strategic modifying effects of electoral laws. *Comparative Political Studies*, 39(6), 679-708.
- Cotteret, J. M. ve Emeri, C. (1991). *Seçim sistemleri*. (Çev. A. Kotil). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Çalmuk, F. (2001). *Erbakan'ın Kürtleri-Milli Görüşün Güneydoğu Politikası*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Çam, E. (1987). *Devlet Sistemleri*. Ankara: Der Yayınları.
- Çam, E. (2011). Parti Sistemleri ve Seçim Tekniği. *İktisat Fakültesi Mecmuası*, 27 (3-4), 209-224.
- Çevik, G. (2016). *Türkiye'de seçim sistemlerinin temsilde adalet-yönetimde istikrar ilkesi çerçevesinde demokrasi ve ekonomi ilişkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilecik.
- Çınar, Ö. (2019). Multivariate Statistical Techniques. *Perspectives on Applied Economics and Politics: Cases from Turkey*, 309.

- Çilek Ağacı (2018). Haziran 2018 Seçim Analizi ve Oy Geçişleri
<http://cilekagaci.com/2018/06/30/haziran-2018-secim-analizi-ve-oy-gecisleri/>
Erişim Tarihi: 28/12/2018.
- Daver, B. (1989). *Seçim Sistemleri ve Anayasa Yargısı*. Ankara: AYM Yayınları.
- Debus, M. (2009). Pre-Electoral commitments and government formation. *Public Choice*, 138(1-2), 45.
- Demir, E. (2016). *Yasal Kürtler: HEP'ten HDP'ye Kürt Siyaseti*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Domenach, J. M. (1992). *Politika ve Propaganda*. İstanbul: Varlık Yayınları
- Dönmezer, S. (1990). *Sosyoloji*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Duran, H. (2018a). Pre-Electoral Alliances in Presidential Systems.
<https://thenewturkey.org/pre-electoral-alliances-in-presidential-systems>, Erişim Tarihi: 27/7/2019.
- Duran, H. (2018b). 2019 Seçimlerine Doğru İttifak Tartışmaları, Sabah Perspektif Gazetesi, 13 Ocak 2018.
- Erdem, K., Şencan, H. ve Candan, K. (2017). Karşılaştırmalı Hükümet Sistemleri: Yarı-Başkanlık Sistemi (Fransa, Polonya ve Rusya Örnekleri). Ankara: TBMM Araştırma Merkezi.
- Erdoğan, A. (2007). *Türkiye'de seçim sistemleri ve Türk siyasi yapısına etkileri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Kafkas üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.
- Erdoğan, M. (2001). *Anayasal Demokrasi* (4. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Erdoğan, M. (2005). *Anayasal Demokrasi*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Erdoğan, M. (2013). *Seçim sistemleri ile siyasi partiler arasındaki ilişkiler*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Eren, A. (2008). Türkiye'de uygulanan %10 genel seçim barajının serbest seçim hakkını ihlal sorunu. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16 (2), 63-110.

- Erkiş, İ ve Summak, M (2014). Propaganda ve dış politika. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 14(1-2), 269-292.
- Golder, S. N. (2006a). Pre-electoral coalition formation in parliamentary democracies. *British Journal of Political Science*, 36(2), 193-212.
- Golder, S. N. (2006b). *The Logic of Pre-Electoral Coalition Formation*. Ohio State University Press.
- Gözaydın, İ. B., Dicleli, A. B., Yorgancı, S. ve Şahin, S. (1999). *Yurttaş 2000*. İstanbul: Kontent Kitap.
- Gözler, K. (2001). *Anayasa Hukukuna Giriş, Genel Esaslar ve Türk Anayasa Hukuku*. Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları.
- Gözler, K. (2011). *Anayasa hukukuna giriş- Genel esaslar ve Türk anayasa hukuku*. Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım.
- Gözübüyük, Ş. (2004). *Anayasa hukuku- Anayasa metni ve Avrupa insan hakları sözleşmesi*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Gunther, R. (1989). Electoral laws, party systems, and elites: the case of Spain. *American Political Science Review*, 83(3), 835-858.
- Gültekin, İ. (2006). *Temsilde adalet ilkesi bakımından Türkiye’de uygulanan seçim sistemleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Güvenir, M. (1982). Seçim sistemleri ve ülkemizdeki uygulama. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi*, 37 (1-2), 216-250.
- Horowitz, D. L. (1992). *A democratic South Africa?: Constitutional engineering in a divided society* (Vol. 46). Univ of California Press.
- İba, Ş. (2015). *Siyasi Partiler ve Seçim Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- İnce, F. (2014). *Türkiye’nin 1999 AB adaylığı sonrasında yerel seçimler, siyasal propaganda ve AB teması Sinop Örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kalaycı, Ş. (2010). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri* (5th ed.). Ankara: Asil Yayın

- Karabulut, K., Polat, D. ve Bedir, S. (2008). *Türkiye’de Temel Siyasi Dönemler ve İktisat Politikaları*. Türkiye’de Siyasetin Dinamikleri Sempozyumu, 4-6 Nisan 2008 Bildiri Kitabı, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Karaçor, S. ve Gözüm, P. (2012). Türkiye’de seçmen tercihlerinin oluşmasında seçim kampanyaları ve siyasal pazarlamanın rolü üzerine bir araştırma. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 12(24), 403-426.
- Kartal, M. (2006). *Bilimsel Araştırmalarda Hipotez Testleri Parametrik ve Nonparametrik Teknikler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kellam, M. (2017). Why pre-electoral coalitions in presidential systems?. *British Journal of Political Science*, 47(2), 391-411.
- Ketenciler, İ. (2018). Seçim ittifakı kanunu TBMM'den geçti, yeni yasayla madde madde neler değişti? <https://t24.com.tr/haber/secim-ittifaki-kanunu-tbmmden-gecti-yeni-yasayla-madde-madde-neler-degisti,581025>, Erişim Tarihi: 28/7/2019.
- Kılıç, Ö. (2014). *Türkiye’de seçim sistemlerinde yapılan değişiklikler ve bunların seçim sonuçlarına yansımaları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Turgut Özal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Köksal, A. (2015). İttifak ve İttihat Kelimeleri Arasındaki Farkı Anlamak. <http://www.ozgurkocaeli.com.tr/ittifak-ve-ittihat-kelimeleri-arasindaki-farki-anlamak-1585yy.htm>, Erişim Tarihi: 26/07/2019.
- Kuzu, B. (1992). Demokrasi-resmi ideoloji-sivil toplum. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 47(01), 335-369.
- Lewis, P. G. (Ed.). (2001). *Party development and democratic change in post-communist europe: The first decade* (Vol. 4). Taylor & Francis US.
- Milli Gazete (1991). *İnanlar Refahla Birleşti*. 23 Eylül 1991.
- Miş, N. ve Duran, H. (2018). *Seçim İttifakları*. Ankara: SETA Yayınları.
- Miş, N., Duran, H., Erciyas, S., Öztürk, S. H., Laleoğlu, B. ve Baykal, A. (2018). 2018’de Siyaset. SETAV.

- Miş, N. ve Laleoğlu, B. (2018). 24 Haziran Seçimlerinde Ak Parti. Ankara: SETA Analiz, Sayı: 242.
- Nikolenyi, C. (2011). *The Institutional Regulations of Electoral Coalitions in Post-Communist Democracies*. ECPR General Conference in Reykjavik, Iceland, August 25-27, 2011. <https://ecpr.eu/filestore/paperproposal/ec392e14-a8c5-4ee5-a60d-5c805c0ea53a.pdf>, Erişim Tarihi: 27/7/2019.
- Norris, P. (1997). Choosing electoral systems: proportional, majoritarian and mixed systems. *International political science review*, 18(3), 297-312.
- Norris, P. (1997). Choosing electoral systems: proportional, majoritarian and mixed systems. *International political science review*, 18(3), 297-312.
- Özbey, B. (1999). Daha demokratik ve daha etkin belediye yönetimi için yeni bir seçim sistemi önerisi. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 8 (4), 122-143.
- Özbudun, E. (1995). Türk Anayasa Hukuku (4.Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları.
- Özdağ, Ü. (2016). *Algı Yönetimi. Propaganda, Psikolojik Savaş Örtülü Operasyon ve Enformasyon Savaşı* (6. Baskı). Ankara: Kripto Yayınları.
- Özgül, B. (2002). *Seçim ve seçim sistemleri, Türkiye'deki seçim sistemleri uygulamaları ve bir model önerisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Özkan, N. (2004). *Seçim Kazandıran Kampanyalar* (2. Baskı). İstanbul: Mediacat Yayınları.
- Payashoğlu, A. (1952). Siyasi Partiler, *AÜSBF Dergisi*, 3-13.
- Perinçek, D. (1967). Federal Almanya Siyasi Partiler Kanunu, *AÜHF Dergisi*, 32-50.
- Roskin, M. G. (2014). *Çağdaş Devlet Sistemleri*. Ankara: Adres Yayınları.
- Sarikoca, E. (2005). *Çok partili siyasal yaşamın başlangıcından günümüze Türkiye' de uygulanan seçim sistemleri ve toplumsal etkileri*. Yayımlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Sartori, G. (1997). *Karşılaştırmalı Anayasa Mühendisliği*, (Çev. Ergun Özbudun), Ankara: Yetkin Kitabevi.

- Sencer, M. (1989). *Toplumbilimlerinde yöntem*. İstanbul: Beta Basım.
- SETA (2019). Seçim İttifakı. <https://www.setav.org/tag/secim-ittifaki/>, Erişim Tarihi: 26/07/2019.
- Sezen, S. (1994). *Seçim ve Demokrasi* (1. Baskı). Ankara: Gündoğan Yayınları, No: 88.
- Shapiro, S.S., Wilk, M.B. ve Chen, H. J. (1968). A Comparative Study of Various Tests for Normality. *Journal of the American Statistical Association*, 63(324), 1343- 1372.
- Shin, E. (2018). A model of pre-electoral coalition formation. *Games and Economic Behavior*. In Press. Available online 31 January 2018 at <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0899825618300071>, Erişim Tarihi: 27/7/2019.
- Sobacı, M. Z. (2018). İttifak Düzenlemesi Türkiye Siyasetini Nasıl Etkileyecek?, Sabah Perspektif Gazetesi, 24 Şubat 2018.
- Sönmez, O. (1995). *Türkiye Siyasetinde DEP Depremi*. Ankara: Doruk Yayınları.
- Spirova, M. (2007). *Political parties in post-communist societies: Formation, persistence, and change*. Springer.
- Spoon, J. J. ve West, K. J. (2015). Alone or together? How institutions affect party entry in presidential elections in Europe and South America. *Party Politics*, 21(3), 393-403.
- Tayız, K. (2014). *30 Mart'a Doğru Barış ve Demokrasi Partisi*. Ankara: SETA Analiz No 83.
- Temelli, F. ve Çınar, Ö. (2018). İİBF Öğrencilerinin Maliyet Muhasebesi Dersine Yönelik Başarı ve Tutumları Arasındaki İlişki: Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi'nde Bir Uygulama. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(4), 559-567.
- Teziç, E. (1997). *Anayasa hukuku*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Tillman, E. R. (2015). Pre-electoral coalitions and voter turnout. *Party Politics*, 21(5), 726-737.

- Tsebelis, G. (1988). Nested games: the cohesion of french electoral coalitions. *British Journal of Political Science*, 18(2), 145-170.
- Tunaya, T. Z. (1982). *Siyasal Kurumlar ve Anayasa Hukuku* (5. Baskı). İstanbul: Ekin Yayınları.
- Tuncer, E. (2003). *Osmanlı'dan Günümüze Seçimler (1977-2002)*, Ankara: TESAV Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (2019). Güncel Türkçe Sözlük. tdk.gov.tr
- Türk, H. S. (2006). Seçim, seçim sistemleri ve anayasal tercih. *Anayasa Yargısı*, 23, 75-112.
- Uztuğ, F. (1999). *Siyasal Marka. Seçim Kampanyaları ve Aday İmajı* (1. Baskı). Ankara: Mediacat Yayınları.
- Uzun, M. S. (2018). Siyasi Partiler ve Seçim Hukuku Kısıtları İçerisinde Türkiye'de Seçim İttifakları ve Alternatif Seçim İttifakı Modelleri. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Ünal, B. A. (2019). Türkiye'nin Yeni Sisteminde Seçim Öncesi İttifaklar. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 10(2), 321-328.
- Ünlükaplan, İ. (2003). 1950 sonrası Türkiye'de uygulanan genel seçim sistemlerinin bireysel tercihlerin kolektif tercihlere yansımaları açısından incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11 (11), 45-60.
- Varol, M. (1994). *Siyaset ve Halkla İlişkiler: Bir Başlangıç*. Ankara: İmaj Yayıncılık.
- West, K. J. ve Spoon, J. J. (2017). Coordination and presidential coattails: Do parties' presidential entry strategies affect legislative vote share?. *Party Politics*, 23(5), 578-588.
- Yanık, M. ve Özcan, H. (2007). *Siyasi Partiler Hukuku*. İstanbul: Der Yayınları. .
- Yaransoy, D. (2019). *Seçim Sistemleri, Türkiye ve Dünya*. <https://websitem.gazi.edu.tr/site/dursun.yaransoy/files>, Erişim Tarihi: 07/06/2019.
- Yavaşgel, E. (2004). *Seçim Sistemleri ve Türkiye'deki Durum*, Ankara: Nobel Yayınları.

- Yavuz, B. ve Bülbul, M. (2012). Çift Meclis Sistemi ve Türkiye. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16(1), 217-260.
- Yazıcı, S. (2011). *Başkanlık ve Yarı-Başkanlık Sistemleri: Türkiye İçin Bir Değerlendirme* (2. Baskı). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Yıldırım, M. (2001). *Milli egemenlik kavramı ve Türkiye'de seçim sistemleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Yılmaz, H. (2004). *Seçim sistemleri ve Türkiye*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Yiğitbaş, E. (2009). *Seçim sistemlerinin siyasal kurumlar üzerine etkisi ve Türkiye değerlendirmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Yozgat, F. ve Zabun, S. (2009). Seçim sistemleri ve uygulamaları. *Çukurova Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Dergisi*, 10 (2), 73-91.
- Yüksel, A. H. (1994). *İkna Edici İletişim*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, ESBAY Yayın, No 94.
- Yüksel, N. (2007). *Siyasetin Kamusal Finansmanı*. Ankara: Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Yayınları.
- Yüzbaşıoğlu, N. (1995). Türkiye'de uygulanan seçim sistemleri ve bunlara ilişkin anayasa mahkemesi kararlarına göre nasıl bir seçim sistemi. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 55(1-2), 103-150.
- Ziyaoğlu, R. (1996). *Propaganda ve Sanatı*. İstanbul: Halk Basımevi.

EKLER

EK-1: 2014 ve 2018 Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinde Adayların İller Bazında Aldıkları Oy Sayıları

İL	RTE2014	RTE2018	SD2014	SD2018					
Adana	417.892	567.512	114.530	119.519	Konya	827.025	971.856	33.833	29.726
Adıyaman	198.325	226.951	43.713	24.949	Kütahya	238.850	268.432	3.974	1.210
Afyonkarahisar	259.377	303.088	5.474	1.589	Malatya	285.388	330.249	21.633	10.504
Ağrı	72.356	71.421	121.674	137.829	Manisa	379.375	451.120	46.020	45.137
Amasya	111.044	126.075	2.701	842	Kahramanmaraş	383.064	479.723	23.009	7.640
Ankara	1.405.856	1.767.016	95.033	70.750	Mardin	119.362	133.375	198.542	227.572
Antalya	458.542	616.020	58.339	58.956	Muğla	164.759	202.037	21.101	17.589
Artvin	50.068	53.766	2.320	840	Muş	61.250	70.612	105.446	97.855
Aydın	219.952	268.628	41.682	40.882	Nevşehir	104.250	125.450	2.267	954
Balıkesir	357.170	397.404	21.273	14.139	Niğde	102.576	126.270	2.403	1.254
Bilecik	62.087	70.311	3.710	2.877	Ordu	245.857	304.536	5.186	1.419
Bingöl	79.538	93.965	37.380	33.066	Rize	148.641	167.216	2.137	649
Bitlis	72.139	80.462	60.583	64.097	Sakarya	349.218	439.587	11.477	9.229
Bolu	112.055	128.314	2.721	1.585	Samsun	447.253	549.589	8.954	2.412
Burdur	84.242	92.177	3.257	1.176	Siirt	51.379	62.878	65.500	72.324
Bursa	848.694	1.050.302	64.294	66.025	Sinop	74.181	82.374	2.200	639
Çanakkale	133.708	152.222	8.718	6.045	Sivas	246.868	284.793	4.297	1.310
Çankırı	76.299	87.457	1.040	274	Tekirdağ	193.905	260.045	22.390	27.588
Çorum	202.385	223.185	4.839	1.629	Tokat	206.899	240.436	4.018	1.274
Denizli	268.116	317.608	18.682	14.243	Trabzon	274.002	344.414	4.594	1.465
Diyarbakır	214.115	227.456	410.390	534.282	Tunceli	5.979	10.117	21.746	11.455
Edirne	77.768	84.216	6.913	4.493	Şanlıurfa	455.170	547.695	174.075	209.133
Elazığ	201.342	237.733	31.057	21.861	Uşak	106.080	121.110	5.326	3.029
Erzincan	73.135	86.673	5.057	1.803	Van	174.369	181.858	223.277	299.653
Erzurum	251.039	303.903	47.701	40.567	Yozgat	155.728	188.028	2.240	798
Eskişehir	214.636	262.192	12.460	9.914	Zonguldak	177.830	208.643	6.536	1.915
Gaziantep	475.535	649.876	83.076	80.348	Aksaray	136.892	171.782	2.701	1.358
Giresun	159.171	181.383	3.379	760	Bayburt	34.117	38.826	319	150
Gümüşhane	52.535	60.421	796	259	Karaman	88.813	100.977	2.212	902
Hakkari	20.519	31.010	102.408	96.357	Kırıkkale	91.931	110.063	1.787	728
Hatay	346.142	441.079	28.237	21.000	Batman	85.153	89.315	134.370	177.821
Isparta	133.555	158.994	4.044	2.048	Şırnak	28.243	48.199	158.836	163.797
Mersin	291.231	417.494	122.561	130.648	Bartın	63.612	74.091	2.586	693
İstanbul	3.568.047	4.578.454	650.653	661.761	Ardahan	20.567	23.917	11.671	8.830
İzmir	786.967	930.925	188.028	170.574	İğdir	18.964	27.237	30.281	40.928
Kars	53.350	63.139	41.266	38.910	Yalova	61.343	76.570	7.144	7.442
Kastamonu	142.533	165.469	3.035	783	Karabük	81.621	97.688	1.760	688
Kayseri	474.516	594.346	13.266	6.875	Kilis	38.391	51.365	2.237	890
Kırklareli	63.328	72.088	4.861	3.382	Osmaniye	120.659	188.896	7.052	6.550
Kırşehir	62.988	77.548	5.929	3.831	Düzce	147.476	173.916	3.671	2.245
Kocaeli	521.489	690.874	48.893	50.919					
					Yurt Dışı	0	890.746	0	165.801
					Toplam	20.670.826	25.434.442	3.914.781	4.039.442

**EK-2: 2014 ve 2018 Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinde Adayların Bölgeler Bazında
Aldıkları Oy Sayıları**

BÖLGE	RTE2014	RTE2018	SD2014	SD2018
Akdeniz	1.823.437	2.355.505	231.416	210.339
Doğu Anadolu	1.389.935	1.612.296	861.180	903.715
Ege	2.423.476	2.862.948	330.287	294.253
Güneydoğu Anadolu	1.210.503	1.489.415	1.096.664	1.281.983
İç Anadolu	3.988.378	4.867.778	179.468	128.674
Karadeniz	2.731.280	3.220.342	61.752	20.247
Marmara	6.236.757	7.872.073	850.326	853.900
TOPLAM	19.803.766	24.280.357	3.611.093	3.693.111
ORAN (Türkiye)	%51,79	%52,59	%9,76	%8,40

**EK-3: 2015 ve 2018 Milletvekili Seçimlerinde İttifakların ve HDP'nin İller Bazında
Aldıkları Oy Sayıları**

İL	Cİ2015	Cİ2018	Mİ2015	Mİ2018	HDP2015	HDP2018
Adana	735.122	617.059	389.214	210.184	153.732	179.743
Adıyaman	239.124	222.805	39.758	65.700	47.035	5.344
Afyonkarahisar	357.872	319.750	77.284	133.480	4.542	5.775
Ağrı	66.021	72.414	4.596	12.452	146.763	143.882
Amasya	158.297	135.166	54.781	86.400	2.733	5.163
Ankara	2.172.003	1.898.995	1.054.270	1.407.301	151.128	227.129
Antalya	829.136	667.250	466.947	695.898	82.101	10.866
Artvin	64.904	58.537	39.548	50.477	2.720	5.675
Aydın	346.202	296.978	279.680	361.462	50.108	68.541
Bahçesir	496.827	423.271	288.641	399.843	22.350	3.676
Bilecik	83.265	74.468	46.999	43.402	3.884	4.774
Bingöl	89.120	88.517	3.396	6.397	38.714	38.801
Bitlis	71.601	7.451	5.719	11.715	74.535	69.963
Bolu	142.596	135.215	43.976	61.256	2.983	4.186
Burdur	121.847	98.174	45.177	73.541	2.080	3.383
Bursa	1.240.771	1.110.899	512.835	719.808	83.684	111.062
Çanakkale	196.256	165.718	139.313	192.098	8.803	14.009
Çankırı	102.396	93.901	8.013	22.255	1.010	132
Çorum	257.549	236.819	78.703	106.963	6.785	13.055
Denizli	398.529	341.992	225.260	310.436	20.110	2.758
Diyarbakır	190.828	194.678	18.429	59.421	580.002	558.119
Edirne	104.089	92.927	153.098	171.533	6.720	10.178
Elazığ	271.247	239.105	25.436	70.816	37.693	35.283
Erzincan	91.527	94.110	38.190	45.685	4.736	8.385
Erzurum	343.360	319.700	17.520	62.468	51.204	52.146
Eskişehir	314.845	283.270	216.043	195.902	16.580	24.906
Gaziantep	692.375	673.926	164.124	241.563	103.236	124.877
Giresun	210.014	187.996	57.582	97.420	2.834	4.495
Gümüşhane	69.121	62.932	4.766	16.879	916	1.076
Hakkâri	21.945	33.209	2.492	7.404	114.906	98.062
Hatay	490.793	475.733	316.329	357.186	61.813	103.523
Isparta	198.676	50.033	61.183	60.272	4.291	5.924
Mersin	572.454	470.495	329.674	466.092	162.090	19.255
İstanbul	5.347.728	4.808.734	2.851.135	3.264.355	948.720	1.195.602
İzmir	1.203.796	1.019.845	1.291.282	1.544.319	247.105	334.935
Kars	70.923	66.568	22.519	32.996	49.309	4.705
Kastamonu	186.857	18.033	42.340	29.486	2.015	2.818
Kayseri	698.135	630.910	109.236	219.626	14.426	20.732
Kırklareli	97.817	78.997	131.908	160.268	5.378	8.414
Kırşehir	103.576	83.882	25.372	19.725	6.917	6.777

İL	Cİ2015	Cİ2018	Mİ2015	Mİ2018	HDP2015	HDP2018
Kocaeli	770.622	722.951	282.320	395.139	66.233	89.281
Konya	1.110.759	1.013.740	134.155	283.741	40.115	50.166
Kütahya	319.080	285.183	53.914	60.358	3.634	4.697
Malatya	361.399	345.358	74.804	111.067	27.779	34.641
Manisa	575.800	494.844	277.871	391.518	52.676	67.173
Kahramanmaraş	525.341	500.160	64.657	139.782	23.470	25.723
Mardin	118.440	131.265	7.765	20.909	260.282	235.453
Muğla	270.790	224.614	285.410	375.505	26.200	43.679
Muş	68.331	68.197	4.236	10.313	113.642	10.281
Nevşehir	147.793	135.661	29.259	51.128	2.514	3.327
Niğde	151.761	137.344	42.215	70.710	2.360	3.527
Ordu	327.599	318.049	113.307	151.817	4.047	6.783
Rize	168.386	173.233	34.216	46.898	2.162	3.211
Sakarya	485.078	463.389	102.372	82.671	12.889	17.395
Samsun	618.660	581.939	174.006	252.391	8.983	15.072
Siirt	56.727	64.066	3.716	2.924	82.406	77.007
Sinop	85.897	87.143	40.017	48.299	1.683	2.789
Sivas	315.307	301.158	60.432	72.142	5.317	8.915
Tekirdağ	290.454	280.997	274.108	336.884	28.413	43.706
Tokat	273.621	256.317	84.696	49.051	4.369	8.005
Trabzon	387.413	356.702	87.241	147.683	4.781	6.935
Tunceli	8.226	11.417	14.409	15.801	28.132	28.509
Şanlıurfa	558.336	538.944	28.921	61.147	232.752	25.163
Uşak	152.637	131.437	72.428	102.900	5.156	7.591
Van	158.436	169.271	11.517	12.317	313.165	31.301
Yozgat	193.723	202.272	20.531	52.342	2.423	3.443
Zonguldak	230.181	221.293	144.901	157.049	4.807	7.402
Aksaray	194.592	179.437	17.709	49.768	2.712	3.675
Bayburt	43.105	41.677	1.827	3.991	483	593
Karaman	121.541	108.023	24.444	46.289	1.934	2.489
Kırıkkale	140.961	119.470	24.552	31.405	1.912	2.794
Batman	81.039	76.496	5.843	18.118	178.434	181.765
Şırnak	30.806	51.875	3.610	12.059	184.396	164.181
Bartın	79.264	81.280	39.580	42.403	1.601	2.183
Ardahan	26.092	25.658	16.346	18.694	12.385	13.661
İğdır	42.714	41.910	2.268	10.063	49.442	41.544
Yalova	85.914	81.606	46.498	62.417	9.638	12.528
Karabük	118.783	104.252	24.845	21.672	1.653	2.288
Kilis	57.769	53.882	8.857	2.893	1.377	174
Osmaniye	237.584	110.324	41.657	87.092	8.979	11.206
Düzce	184.345	184.642	41.074	52.851	3.661	5.029
TOPLAM	29.624.850	26.427.938	12.505.302	16.056.685	5.145.688	4.843.414

**EK-4: 2015 ve 2018 Milletvekili Seçimlerinde İttifakların ve HDP'nin Bölgeler
Bazında Aldıkları Oy Sayıları**

BÖLGE	Cİ2015	Cİ2018	Mİ2015	Mİ2018	HDP2015	HDP2018
Akdeniz	3.710.953	2.989.228	1.714.838	2.090.047	498.556	359.623
Doğu Anadolu	1.690.942	1.582.885	243.448	428.188	1.062.405	611.164
Ege	3.624.706	3.114.643	2.563.129	3.279.978	409.531	535.149
Güneydoğu Anadolu	2.025.444	2.007.937	281.023	484.734	1.669.920	1.372.083
İç Anadolu	5.767.392	5.188.063	1.766.231	2.522.334	249.348	358.012
Karadeniz	3.606.592	3.241.225	1.107.406	1.422.986	59.216	96.758
Marmara	9.198.821	8.303.957	4.829.227	5.828.418	1.196.712	1.510.625
TOPLAM	29.624.850	26.427.938	12.505.302	16.056.685	5.145.688	4.843.414
ORAN (Türkiye)	%61,93*	%53,66*	%26,14**	%34,2***	%10,76	%11,70

*: Ak Parti, MHP ve BBP'nin oy oranları toplamı.

** : CHP, SP ve DP'nin oy oranları toplamı (Söz konusu tarihte İYİ Parti kurulmamıştı.)

***: CHP, İYİ Parti, SP ve DP'nin oy oranları toplamı

EK-5: 2014 ve 2019 Yerel Seçimlerinde (İl Genel Meclisi Seçiminde) İttifakların ve HDP'nin İller Bazında Aldıkları Oy Sayıları

İL	Cİ2014	Cİ2019	Mİ2014	Mİ2019	HDP2014	HDP2019
Adana	738.825	552.691	308.948	598.077	89.092	50.235
Adıyaman	218.070	196.320	44.294	108.352	24.886	18.263
Afyonkarahisar	218.070	307.207	3.445.523	134.341	438.201	0
Ağrı	81.828	90.164	19.676	28.518	93.282	98.995
Amasya	148.130	144.214	15.424	68.653	145	179
Ankara	148.130	1.632.079	1.401.331	1.543.877	28.232	36.537
Antalya	148.130	623.133	456.956	703.970	30.283	19.546
Artvin	65.639	54.185	9.150	56.725	0	0
Aydın	65.639	284.689	298.347	361.386	76.075	15.041
Balıkesir	65.639	374.784	204.215	386.267	6.165	4.089
Bilecik	96.687	73.119	13.580	57.681	0	686
Bingöl	78.813	89.306	12.657	9.907	28.486	31.268
Bitlis	72.213	74.997	13.411	29.698	55.849	51.664
Bolu	130.762	121.143	40.159	69.753	286	403
Burdur	117.308	98.347	29.378	70.577	153	93
Bursa	117.308	925.629	504.555	834.200	29.247	25.075
Çanakkale	199.551	160.477	46.027	177.672	787	2.926
Çankırı	110.309	107.750	4.156	16.052	0	0
Çorum	244.254	224.638	57.056	108.489	490	319
Denizli	244.254	314.521	254.000	303.578	6.980	5.042
Diyarbakır	244.254	239.243	13.405	40.723	0	474.645
Edirne	131.499	107.747	41.214	144.580	1.044	2.318
Elazığ	249.151	233.513	41.481	68.031	18.579	16.558
Erzincan	87.857	91.065	10.672	42.250	362	0
Erzurum	87.857	253.628	12.846	99.385	0	22.478
Eskişehir	87.857	248.522	242.562	286.926	3.490	0
Gaziantep	87.857	509.134	193.460	311.764	0	28.639
Giresun	190.514	191.791	38.591	96.179	140	136
Gümüşhane	69.654	77.473	6.526	15.596	0	0
Hakkâri	32.998	48.384	1.474	7.524	81.689	72.270
Hatay	32.998	390.806	343.774	447.286	11.079	9.972
Isparta	203.368	176.693	29.267	87.123	707	0
Mersin	203.368	415.538	287.388	561.543	0	66.038
İstanbul	203.368	4.169.816	3.445.523	3.847.637	438.201	341.993
İzmir	203.368	1.025.180	1.326.478	1.492.980	181.992	66.543
Kars	73.791	69.793	12.972	27.975	36.295	37.108
Kastamonu	206.748	192.532	7.795	50.036	0	0
Kayseri	206.748	519.920	68.218	253.466	16.725	2.100
Kırklareli	114.805	85.814	22.537	143.087	288	1.923
Kırşehir	97.831	88.648	21.249	48.888	1.246	1.293

İL	Cİ2014	Cİ2019	Mİ2014	Mİ2019	HDP2014	HDP2019
Kocaeli	97.831	584.538	268.011	485.221	24.062	6.709
Konya	97.831	851.096	69.115	321.611	0	13.050
Kütahya	313.920	259.010	33.895	105.967	0	0
Malatya	313.920	294.863	78.921	136.304	6.868	4.524
Manisa	313.920	461.986	161.655	391.114	21.710	19.738
Kahramanmaraş	313.920	430.928	41.482	171.149	71.336	2.731
Mardin	313.920	136.571	3.171	23.294	0	200.436
Muğla	313.920	227.414	272.646	343.248	8.661	10.019
Muş	70.988	73.613	7.837	23.636	79.290	78.131
Nevşehir	146.067	135.171	5.875	41.907	140	0
Niğde	149.422	138.384	21.183	69.527	388	363
Ordu	149.422	287.620	150.341	174.145	1.073	0
Rize	149.490	165.941	24.948	41.834	0	652
Sakarya	149.490	392.779	52.821	193.006	4.640	639
Samsun	149.490	475.175	122.177	285.234	1.512	279
Siirt	61.763	72.530	4.293	14.854	63.638	58.463
Sinop	90.917	86.456	17.298	49.929	0	90
Sivas	308.076	306.018	17.543	69.065	271	0
Tekirdağ	308.076	270.141	251.702	322.627	9.340	14.061
Tokat	280.132	269.236	17.274	105.014	0	310
Trabzon	280.132	291.639	114.707	168.576	460	263
Tunceli	9.695	13.514	5.441	15.010	14.127	12.761
Şanlıurfa	9.695	469.161	6.800	191.113	0	174.103
Uşak	159.812	122.314	28.462	103.696	796	709
Van	159.812	193.783	3.498	25.716	0	254.769
Yozgat	219.346	198.427	14.671	47.913	0	0
Zonguldak	226.522	208.726	38.161	161.702	249	0
Aksaray	185.359	176.708	11.138	44.066	0	0
Bayburt	37.435	40.127	4.653	5.991	0	0
Karaman	111.984	106.478	19.008	42.462	0	0
Kırıkkale	127.286	116.394	28.243	50.861	0	0
Batman	84.616	89.055	8.348	18.816	128.688	157.003
Şırnak	42.560	86.544	2.415	7.605	136.373	129.965
Bartın	89.294	86.441	13.761	37.675	0	0
Ardahan	24.275	24.501	4.481	19.443	9.125	5.926
Iğdır	44.854	45.061	1.914	9.575	39.500	44.176
Yalova	77.255	76.147	35.393	64.006	623	2.770
Karabük	118.576	106.139	6.542	39.300	0	0
Kilis	59.531	54.498	2.183	14.872	354	0
Osmaniye	239.366	195.670	17.499	89.648	3.023	4.270
Düzce	188.123	181.309	16.156	52.548	459	537
TOPLAM	28.107.077	24.386.739	15.351.937	18.320.032	2.327.182	2.701.822

EK-6. 2014 ve 2019 Yerel Seçimlerinde (İl Genel Meclisi Seçiminde) İttifakların ve HDP'nin Bölgeler Bazında Aldıkları Oy Sayıları

BÖLGE	Cİ2014	Cİ2019	Mİ2014	Mİ2019	HDP2014	HDP2019
Akdeniz	1.997.283	2.883.806	1.514.692	2.729.373	205.673	152.885
Doğu Anadolu	1.388.052	1.596.185	227.281	542.972	463.452	730.628
Ege	1.832.903	3.002.321	5.821.006	3.236.310	734.415	117.092
Güneydoğu Anadolu	1.122.266	1.853.056	278.369	731.393	353.939	1.241.517
İç Anadolu	1.996.246	4.625.595	1.924.292	2.836.621	50.492	53.343
Karadeniz	2.815.234	3.204.785	700.719	1.587.379	4.814	3.168
Marmara	1.561.509	7.220.991	4.885.578	6.655.984	514.397	403.189
TOPLAM	28.107.077	24.386.739	15.351.937	18.320.032	2.327.182	2.701.822
ORAN (Türkiye)	%61,1*	%52,05*	%31,5**	%41.01***	%3,5****	%4,24

*: Ak Parti, MHP ve BBP'nin oy oranları toplamı.

** : CHP, SP ve DP'nin oy oranları toplamı (Söz konusu tarihte İYİ Parti kurulmamıştı.)

***: CHP, İYİ Parti, SP ve DP'nin oy oranları toplamı

****: HDP ve BDP'nin oy oranları toplamı

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Erkan TÜRKAN
Doğum Yeri ve Tarihi	Tuzluca/IĞDIR 03.11.1988
Eğitim Durumu	Lisans
Lisans Öğrenimi	Yüzüncü Yıl Üniversitesi İşletme Fakültesi
Projeler	Adese Online Market
İş Deneyimleri	
Çalıştığı Kurumlar	<p>2012 - 2013: Migros Tic. Aş. bünyesinde Mağaza Müdür Yrd.</p> <p>2013 - 2015: Migros Tic. Aş. bünyesinde Mağaza Müdürü.</p> <p>2016 - 2018: İttifak Holding bünyesinde bulunan Adese mağazalarında Bölgeler Müdürü.</p> <p>2018 - : PepsiCo Firmasında Bölge Müdürü.</p>
İletişim	0543 308 55 88
e-Posta	erkanturkan88@gmail.com
Tarih	10.02.2020